

Łesia Biłeńka-Swystowycz
Jerzy Kowalewski
Mykoła Jarmoluk

Język **POLSKI**

dla
6
klasy

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ від 07.02.2014 № 123)*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Відповідальні за підготовку підручника:

*О. Я. Коваленко – головний спеціаліст департаменту загальної середньої
та дошкільної освіти МОН України*

*М. Н. Шопулко – методист вищої категорії Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти МОН України*

Наукову експертизу проводив Інститут мовознавства
ім. О. О. Потебні НАН України

Психолого-педагогічну експертизу проводив
Інститут педагогіки НАПН України

Експерти, які здійснювали експертизу:

*Л. І. Ніколаєнко – старший науковий співробітник відділу західно-
і південнослов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України,
кандидат філологічних наук*

*З. О. Шевченко – провідний науковий співробітник лабораторії літературної освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Біленька-Свистович Л. В., Ковалевський Є., Ярмолюк М. О.

Б 61 Польська мова (2-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з
навчанням українською мовою : підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних
закладів / Л. В. Біленька-Свистович, Є. Ковалевський, М. О. Ярмолюк. – Чернівці :
Букрек, 2014. – 224 с.; іл.

ISBN 978-966-399-552-6

ББК 81.415.3я72

ISBN 978-966-399-552-6

© Біленька-Свистович Л. В., Ковалевський Є.,
Ярмолюк М. О., 2014

© Видавничий дім „Букрек”, 2014

Дорогий друже!

Протягом минулого року Ти мав нагоду познайомитися з мовою найближчого і найкращого сусіда України – Польщі. Цей підручник допоможе Тобі глибше зrozуміти і пізнати мову та культуру дружнього народу.

У п'ятому класі Ти почав цю захоплюючу мандрівку в країну польської мови. Ми пропонуємо Тобі продовжити цю цікаву подорож, закріпити вивчений попереднього року матеріал і опанувати новий. Завдяки цьому зможеш вільно спілкуватися із своїми друзями з Польщі.

Зі сторінок підручника Ти пізнаєш культуру і традиції польського народу, поглибиш свої знання польської граматики, лексики. Маємо надію, що наш підручник буде для Тебе корисним, а робота з ним приємною.

Сподіваємося що ця мандрівка буде для Тебе цікава та змістовна, а враження незабутні. Бажаємо Тобі осягнути красу польської мови зі сторінок підручника.

Автори

Любий друже!

Щоб тобі було зручніше і легше працювати з підручником, ознайомся, будь ласка, з умовними позначками:

– зверни увагу;

– пропущена літера;

– пропущене слово;

– завдання усне;

– завдання письмове;

– завдання творче.

– завдання творче з використанням аудіування.

◆ LEKCJA 1

Po wakacjach

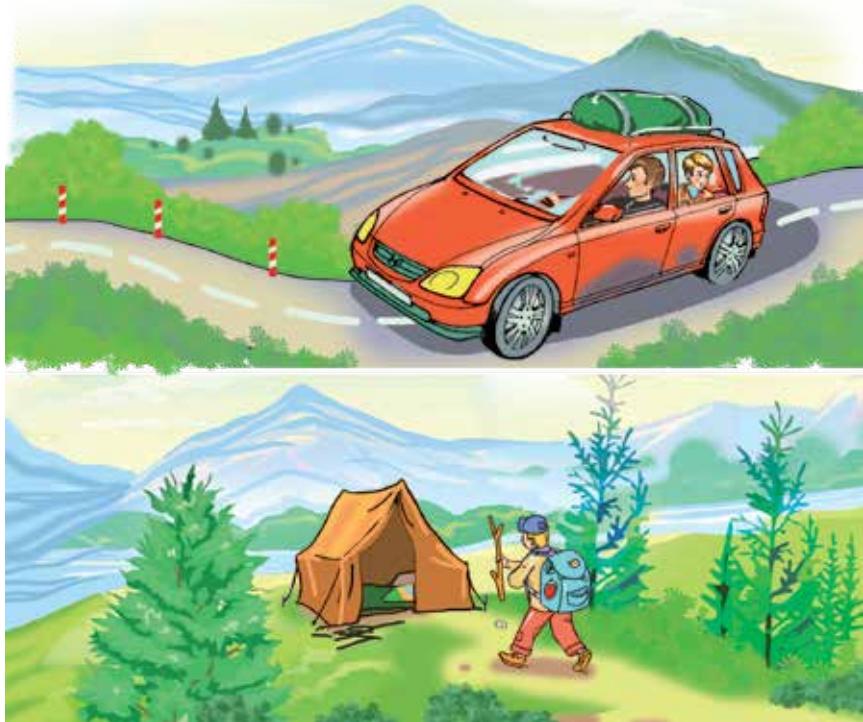
Kuba: Cześć! Dopiero wczoraj wróciłem.

Darek: A gdzie byłeś na wakacjach?

Kuba: Byłem nad morzem. Z ciocią i kuzynem Andrzejem, wiesz, tym z Lublina. A ty gdzie byłeś?

Darek: Ja siedziałem w Krakowie, pojechaliśmy tylko na baseny na Węgry na kilka dni, pod namiot, byłem też z tatą na wycieczce po zamkach, tydzień u cioci w górach. A, i jeszcze u babci dwa tygodnie... Mieliśmy jechać z ciocią Beatą i wujkiem Grzeszkiem do Bułgarii – oni tam jeżdżą co roku, ale w końcu nic z tego nie wyszło. Lepiej ty opowiadaj, jak było nad morzem?

Kuba: Fajnie było. Morze, baseny, zjeżdżalnie. Były też wycieczki: witaliśmy wschód słońca, nurkowaliśmy w morzu, pływaliśmy statkiem, była też wycieczka do muzeum historycznego. Generalnie plaża, dużo owoców, baseny. No, fajnie było. Dużo pływałem, wiesz, że lubię pływać. No i ekstra hotel: mieliśmy jeden pokój trzyosobowy, z łazienką. Był w nim telewizor, Internet... Tylko trochę daleko do morza i na te baseny.

Darek: To dlaczego mi mejli nie pisałeś?

Kuba: Bo nie miałem laptopa!

Darek: A my mieliśmy przygody: tata zgubił drogę, zrobiło się ciemno i zimno (bo wjechaliśmy w góry), droga się skończyła... Musieliśmy spać w samochodzie, przeziobiłem się, mama była zła. A rano się okazało, że byliśmy tylko 5 kilometrów od celu podróży. Ty nad morzem miałeś jakąś przygodę?

Kuba: Ja nie, za to Andrzej – ten to miał przeboje: najpierw wpadło mu coś do oka, aż musieliśmy jechać do lekarza, potem się zatruli czymś, a na koniec tak uderzył się w rękę na zjeżdżalni, że już do końca pobytu nie mógł pływać.

Darek: Tak, tak... Wakacje za nami. Przed nami znowu: wstawamy, myjemy się, jemy, robimy zadania, idziemy do szkoły... Czekaj, ty masz chyba dzisiaj urodziny: wszystkiego najlepszego!

Kuba: Dzięki, dzięki... Łatwo zapamiętać: 1 września. No to skończyłem 12 lat...

Darek: A wiesz, że Wojtek się wyprowadził? Nie ma też Kaśki – zmieniła szkołę.

Darek: Coś ty, dlaczego?

ĆWICZENIE 1

Wybierz prawidłową odpowiedź.

1. Kim są Kuba i Darek?

Kuba i Darek są _____.

- a. kolegami;
- b. braćmi;
- c. kuzynami;
- d. studentami.

2. Gdzie mieszkają Kuba i Darek?

Chłopcy mieszkają w _____.

- a. Kijowie;
- b. Sanoku;
- c. Krakowie;
- d. Lublinie.

3. Dokąd co roku jeżdżą ciocia Beata i wujek Grzesiek?

Ciocia z wujkiem co roku jeżdżą _____.

- a. do Bułgarii;
- b. do Rumunii;
- c. na Ukrainę;
- d. na Węgry.

4. Dlaczego Kuba nie pisał do Darka mejli?

Nie pisał, bo nie miał _____.

- a. pióra;
- b. komórki;
- c. papieru;
- d. laptopa.

ĆWICZENIE 2

Odpowiedz na pytania.

- Gdzie byli na wakacjach Darek i Kuba?
- Czy chłopcy mieli udane wakacje?
- Który z chłopców spędził wakacje pod namiotem?
- Gdzie Ty byłaś / byłeś na wakacjach?
- Jak oceniasz swoje wakacje?
- Jakie przygody przeżył kuzyn Andrzej?

- Czy miałaś / miałeś jakąś wakacyjną przygodę?
- Jak myślisz, czy warto wyjeżdżać na wakacje za granicę?

ĆWICZENIE 3

Porozmawiajcie z kolegą co jest prawdą, a co nie. Dla czego?

WZÓR: A. Kuba wczoraj wrócił z wakacji. To prawda, bo powiedział o tym Darkowi.

B. Darek był nad morzem z rodzicami. To nieprawda, bo siedział w Krakowie.

Darek z tatą był nad jeziorem na Węgrzech.

Kubie fajnie było nad morzem.

Darek w górach spędził całe lato.

Latem Kuba dużo pływał w morzu i na basenie.

Darek z ciocią i wujkiem był w Bułgarii.

Kuba często pisał mejle do Darka.

Podróż Darka z tatą była bardzo udana, bez przygód.

Kuba zwiedził zamek i muzeum historyczne.

ĆWICZENIE 4

Opowiedz o swojej letniej przygodzie.

ĆWICZENIE 5

Odegraj scenki – co powiesz:

Cześć, to ja... Szerokiej drogi! Szczęśliwiej podróży!
Przepraszam za spóźnienie! Życzę ci... (czego?) Powodzenia!
Dzień dobry! Cześć, ciociu! Dzień dobry, ciociu! Czy mogę
wyjść? Wszystkiego najlepszego! Życzę ci, żebyś...

Na lotnisku żegnasz tatę: wylatuje na kilka dni na konferencję.

Ty: _____

Na lotnisku witasz wracającą ciocię.

Ty: _____

Po powrocie z wakacji dzwonisz do kolegi.

Zacznij rozmowę: _____

Do klasy wchodzi nauczycielka:

Uczniowie: _____

Prosiš nauczyciela o możliwość wyjścia z klasy:

Usprawiedliwiasz swoje spóźnienie:

Złoż Kubie życzenia z okazji urodzin: _____

ĆWICZENIE 6

Zadaj kilka pytań koleżance / koledze na temat wakacji, korzystając ze słów z ramki.

Odpoczywać nad morzem, nad jeziorem; pływać w morzu, w basenie, być w muzeum, w zamku; podróżować samochodem, rowerem; w czerwcu, w lipcu, w sierpniu, na wakacjach.

ĆWICZENIE 7

Na podstawie usłyszanych wypowiedzi dzieci, proszę zdecydować, które z nich w niedzielę (zawsze lub czasami):

DZIECKO	1	2	3
Wstaje o 9.00	X		
Chodzi do kościoła			
Wyjeżdża poza miasto			
Jeździ na rowerze			
Spaceruje			
Je obiad w domu			
Odrabia lekcje			
Je kolację ok. 19.00			

Następnie opowiedz o swojej niedzieli lub innym dniu na wakacjach, kiedy byłaś / byłeś w domu.

ĆWICZENIE 8

Koleżance lub koledze, którzy opowiadają o swoich dniach, zadaj kilka pytań: O której godzinie...? Który to był (lipca / sierpnia)...? Jak długo...? Czy zawsze w niedzielę...?

ĆWICZENIE 9

Wakacyjne wędrówki. Na podstawie usłyszanego tekstu proszę zdecydować, które z podanych niżej zdań są prawdziwe:

Barbakan to część dawnych murów otaczających Kraków.

Należy iść ulicą Floriańską do Rynku Głównego.

Turystów wchodzących na Rynek Główny wita hejnalista fragmentem hejnału.

Sukiennice to rodzaj domu towarowego.

Przewodnik sugeruje zwiedzenie Wieży Ratuszowej.

Przewodnik sugeruje zwiedzenie kościołów przy ul. Grodzkiej.

Na końcu ul. Grodzkiej można zobaczyć Wawel.

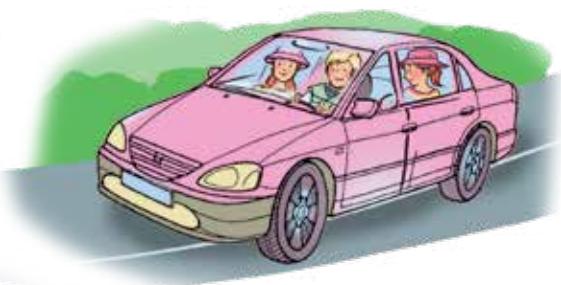
W Smoczej Jamie na turystów na pewno czeka smok.

ĆWICZENIE 10

Podpisz obrazki, korzystając ze słów z ramki.

Podróżować, nurkować, chodzić w góry, zwiedzać, spać pod namiotem, jechać na rowerze.

ĆWICZENIE 11

Uzupełnij według wzoru.

WZÓR: *Kuba ma kuzynę.*

Darek nie ma kuzyny.

Olek _____ komórkę.

Taras _____ komórki.

Ala _____ siostrę.

Jarek _____ siostry.

Dziewczyny _____ namioty.

Chłopcy _____ namiotów.

Ty _____ laptopa.

Ja _____ laptopa.

Państwo _____ samochód.

My _____ samochodu.

Ja _____ Internet.

Darek i Jola _____ Internetu.

ĆWICZENIE 12

Rzeczowniki z tekstu *Po wakacjach* wpisz do tabeli. Z 6 wybranymi ułóż zdania.

WZÓR:

<i>rodzaj męski</i>	<i>rodzaj żeński</i>	<i>rodzaj nijaki</i>
kuzyn	ciocia	morze

Ciocia mieszka w górach.

ĆWICZENIE 13

Z podanych niżej zawodów wybierz te, z którymi spotkałaś / spotkałeś się na wakacjach. Ułóż z nimi zdania według wzoru.

WZÓR. *Przewodnik/przewodniczka oprowadza po muzeum.*

Ten pan jest przewodnikiem. / Ta pani jest przewodniczką.

Policjant, przewodnik, oficer, celnik, kolejarz, konduktor, inżynier, fotograf, pielęgniarka, sprzedawczyni, kierowca, taksówkarz.

ĆWICZENIE 14

Przeczytaj tekst. Zwróć uwagę na pisownię dużej litery.

Latem na Uniwersytecie Jagiellońskim zorganizowano szkołę letnią języka polskiego i kultury polskiej dla obcokrajowców. Zgłosili się wiele osób z Europy i Stanów Zjednoczonych; była też młodzież szkolna z Ukrainy, Białorusi i Rosji. Na liście uczestników byli także Austriacy, Francuzi, Kanadyjczycy, a nawet Egipcjanin. Polka Małgorzata Mazurek 12 lat temu urodziła się w USA i po raz pierwszy była w Polsce trzy lata temu. Jej koleżanka z pokoju, Maria Błogowieszczeńska przyjechała z Moskwy. Czterna-

stoletnia Sara ze Szwajcarii powiedziała po lekcjach swojej lektorki: – Ale ten wasz uniwersytet jest fajny. I stary, i nowoczesny. Młodym ludziom podobał się też sposób uczenia. – To świetnie, że uczyliśmy się języka nie tylko w klasie, nie tylko dla gramatyki – mówi Ania Belcmore z Kanady. Ahmadowi z Egiptu bardzo podobał się z kolei ogromny entuzjazm lektorek i ich świetny kontakt z młodzieżą. Uczestnicy mieli możliwość zobaczenia najpiękniejszych terenów południowej Polski, dokładnego zwiedzenia Krakowa i poznania jego bogatej tradycji, zobaczenia miejsc związanych z Janem Pawłem II. Był też czas na naukę tradycyjnych polskich tańców, poznanie polskich tradycji, a także na filmy i dyskoteki. Na nudę nie było czasu!

(Na podstawie: *Obóz dla młodzieży zagranicznej*, Urszula Legawiec, „Alma Mater” 2012)

ĆWICZENIE 15

Odpowiedz pisemnie na pytania.

- Gdzie odbywa się szkoła letnia języka polskiego i kultury polskiej dla obcokrajowców?
- Skąd byli uczestnicy obozu?
- Ile ma lat i gdzie się urodziła Małgosia Mazurek?
- Kto przyjechał z Moskwy, a kto ze Szwajcarii?
- Czy była młodzież szkolna z Ukrainy?
- Jakie tereny zwiedzili?
- Czy mieli okazję zapoznać się z polską kulturą?
- Czy nudzili się?

ĆWICZENIE 16

Uzupełnij pytania wyrazami podanymi obok, użyj w odpowiednim przypadku.

Czy latem byliście w _____.	lipiec i sierpień, luty
Kuba i Ania na wakacjach byli na _____.	muzeum,

Zawsze mamy wolną i .	niedziela, teatr
Ten cały tydzień Iwona i Nielka były na 	dzisiaj
Dzieci w i mają wakacje, a w mają ferie.	wczoraj, łąka
W państwo Kowalscy idą do .	sobota i niedziela
 odwiedzimy ogród zoologiczny.	wieś
Darka i Mirek byli na .	obóz

ĆWICZENIE 17

Na podstawie usłyszanego komunikatu popraw dane w rozkładzie dnia na wakacyjnym kursie języka polskiego:

8.30 – śniadanie

Zajęcia:

9.00 – 10.30 – język polski

10.45 – 12.15 – historia Polski

12.45 – 13.15 – kultura Polski

14.00 – obiad

15.00 – wycieczka: zwiedzanie Wawelu (grupa 1.) / wyjazd do kopalni soli w Wieliczce (grupa 2.)

19.30 – kolacja

20.30 – pogodny wieczór: spotkanie z polskim folklorem.

ĆWICZENIE 18

Na podstawie wysłuchanego opowiadania proszę wybrać prawidłową odpowiedź.

1. Dokąd wybrali się Bolek i Lolek?

- a. do parku;
- b. na koncert;
- c. do rezerwatu przyrody.

2. Kto łapał zwierzęta w sidła?
 - a. wilk;
 - b. myśliwiec;
 - c. klusownik.
3. Gdzie chłopcy rozbili namiot?
 - a. w polu;
 - b. na polanie;
 - c. w górach.
4. Gdzie znaleźli rano ptaszka?
 - a. na drzewie;
 - b. w pułapce;
 - c. w namiocie.
5. Co umiał zastawiać Duży Nochal?
 - a. sidła;
 - b. sieci;
 - c. płotki.
6. W kogo przebrali się Bolek i Lolek?
 - a. w konia;
 - b. niedźwiedzia;
 - c. zajęczka.

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

1 IX – rozpoczęcie roku szkolnego

Rok szkolny zaczyna się w Polsce pierwszego września. Dzieci i młodzież uczą się aż do końca czerwca! W ciągu roku szkolnego mają jednak kilka wolnych dni – jednak najbliższe dni wolne to dopiero 1 listopada, 11 listopada i Boże Narodzenie (25 grudnia). Jakie wtedy są święta, kiedy jest Dzień Nauczyciela, jakie są tradycje związane z tymi świętami: dowiesz się w tej części podręcznika.

ĆWICZENIE 19

Przeczytaj wiersz. Zwróć uwagę na pisownię podkreślonych wyrazów.

Stefania Ottowa

Powitanie szkoły

Witaj mi, szkoło, oto powracam
znów w progi twoje,
a pracy, z która na mnie czekasz,
ja się nie boję,
i choć w wakacje było mi dobrze,
było wesoło,
jednak czasami, troszkę tęskniłam
za tobą, szkoło.

Bo choć swoboda wśród łąk i lasów
każdemu miła
i choć przygoda na każdym kroku
coś mi mówiła,
lecz wyrozumieć wszystkie jej znaki
ten tylko zdoła,
kogo uczyła i oświecała
kochana szkoła.
(...)

ĆWICZENIE 20

Wypisz z wiersza podkreślone wyrazy. Objaśnij pisownię. Dobierz ukraińskie odpowiedniki z ramki.

Мовити, знову, добрe, тужити, луг, кожний, серед, пригода, зрозуміти, котрий, кохати.

ĆWICZENIE 21

Uzupełnij zdania brakującymi czasownikami. Cyfry zapisz słownie.

Rok szkolny (1) września.	dzielić się
Po wakacjach miło kolegów i koleżanek.	mieć
Chętnie wrażeniami z wakacji.	zaczynać się
Uroczystości szkolne o (10.30)	zadzwoni
Uczniów z kwiatami.	odbędzie się
Dla uczniów (11) klasy dzwonek uroczyście po raz ostatni.	rozpoczynają się
O godzine (12.00) koncert.	przychodzą
(2) września pierwszą w tym roku szkolnym lekcję języka polskiego.	spotkać

Czy wiesz że w Polsce ...

... dzieci po 6. klasie zmieniają szkołę? Ze szkoły podstawowej przechodzą do gimnazjum. Gimnazjum trwa 3 lata, a potem można dalej się uczyć w szkole średniej – następne 3 lata. Cała edukacja szkolna kończy się maturą.

... od 2014 r. dzieci idą do szkoły w wieku 6 lat?

... lekcje zaczynają się o 8.00, każda lekcja ma 45 minut, przerwy mają 10-15-20 minut? Najdłuższa przerwa nazywa się dużą przerwą.

... są szkoły, w których dzieci uczą się na dwie zmiany: rano i po południu?

... więcej jest nauczycielek niż nauczycieli?

◆ LEKCJA 2

Darek zachorował

Wieczorem...

Mama: Ej, synku, ty chyba jesteś chory... Oczka takie, nos zatkany, zmierz temperaturę. Pewnie dzisiaj zmarzłeś, przewiało cię.

Darek: Nic mi nie jest. Do jutra przejdzie.

Mama: No i ile masz?

Darek: 37,5 (trzydzieści siedem, pięć).

Mama: No, stan podgorączkowy. Jutro będziesz chory. Zawsze tak się zaczyna.

Rano...

Mama: No i jak się czujesz?

Darek: Chory jestem. Boli mnie głowa, gardło, gorąco mi, w nocy było mi zimno, mam katar, uszy mnie bolą. Pić mi się chce.

Mama: Jak zawsze. Zmierz temperaturę. Masz tu coś do picia. Do szkoły nie pójdziesz. Jutro pewnie będziesz kaszać.

Darek: Już jest mi niedobrze... 38,2 (trzydzieści osiem, dwa).

Mama: Na razie nie dam ci nic na gorączkę, jak nie spadnie, to coś dostaniesz. Na razie masz tu witaminę C i tabletki do ssania na gardło. Muszę zobaczyć, czy mamy w apteczce coś na kaszel. Może to tylko przeziębienie, nie grypa. Nie uważasz na siebie, ciągle chorujesz. Katar za katarzem... To już trzeci raz w tym roku.

Darek: Do lekarza nie idziemy?

Mama: Jak nie przejdzie do trzech dni, to pójdziemy.

Darek: Może wezwać lekarza do domu? Jak byłem mały, zawsze do mnie przychodził.

Mama: Przychodził, ale dobrze, że nie chorowałaś na nic poważnego.

Darek: Już mi lepiej. Lubię sobie tak z tobą pogadać...

Mama: No nic. Trzeba będzie po południu zadzwonić do Kuby po lekcje, teraz śpij, na chorobę najlepszy jest sen. Dopiero 7.00 – jeszcze noc. Za godzinę Staś się obudzi, pewnie go zarazisz... I będzie szpital w domu. Tata też coś narzeka, że go rozbiera...

MINISŁOWNICZEK

- **Choroba:** termometr, pigułki, tabletki od..., np. od bólu gardła / tabletki na..., np. na kaszel, syrop od... / na..., dreszcze; zastrzyk; zażyć lekarstwo; wezwać lekarza; wezwać pogotowie; wizyta u lekarza; gruźlica, zapalenie płuc, ospa, odra.
- **Uszkodzenia ciała:** złamać rękę, nogę; rozbić głowę; rozbić kolano; coś (mi) wpadło do oka, skręcić nogę (w kostce).
- **Boli mnie ...**
- **Szczepionka,** szczepić się na ... / przeciw ...

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Kiedy Darek zachorował?
- Jakie są objawy jego choroby wieczorem?
- Jak się poczuł Darek rano?
- Co było przyczyną choroby Darka?
- Co poleca mama Darka?
- Jakie lekarstwa daje mama Darka?
- Kiedy pójdzie Darek do lekarza?
- Co proponuje Darek?

ĆWICZENIE 2

Wybierz prawidłową odpowiedź.

Jaki jest Darek ?

Darek jest _____.

- a. wesoły; c. radosny;
- b. chory; d. smutny.

2. Czy Darek ma gorączkę?

Tak, ma _____.

- a. 37,5; c. 36,5;
- b. 38,5; d. 39.

3. Co dolega Darkowi?

Boli go _____.

- a. nogą; c. głowę;
- b. gardło; d. ucho.

4. Jakie lekarstwa daje mama Darka?

Mama daje Darkowi _____.

- a. tabletki do ssania na gardło; c. proszki od bólu głowy;
- b. syrop od kaszlu; d. krople.

5. Dokąd pójdzie Darek z mamą po trzech dniach?

Pójdą do _____.

- a. weterynarza; c. fryzjera;
- b. lekarza; d. dentysty.

6. Co jest najlepsze na chorobę?

- a. śpiewanie; c. spacer;
- b. czytanie; d. sen.

ĆWICZENIE 3

Skończ dialogi, korzystając ze słów z ramki.

Chory: Dzień dobry panie doktorze.

Lekarz: Dzień dobry. _____ ?

Ch.: Nie wiem, chyba jestem chory.

L.: Czy masz _____?

Ch.: Tak, 37,8.

L.: A czy masz _____ i _____.

Ch.: Tak, mam też _____ i _____.

L.: Proszę _____, zbadam cię. _____.

_____ To tylko zwykłe przeziębienie. Nie wiesz, czy byłeś _____ na grypę?

Ch.: Nie pamiętam.

L.: _____ ci witaminy, zostań w domu trzy dni i _____ za tydzień.

Ch.: Dziękuję. Do widzenia.

Gorączka, grypa, co ci dolega, kaszel, katar, recepty, rozbić się, oddychać, nie oddychać, pokaż gardło, powiedz: aaa, zażywać trzy razy dziennie po jedzeniu, przyjść do kontroli...

ĆWICZENIE 4

Uzupełnij odpowiedzi na pytania.

1. Co ci dolega? – Boli mnie _____, mam _____.
2. Od kiedy czujesz się źle? – Źle się czuję od _____.
3. Co cię boli? – Boli mnie _____.
4. Bardzo cię boli? – Tak, _____.
5. Jest ci niedobrze? Tak, jest mi _____.
6. Może napijesz się czegoś gorącego? Dziękuję, ale _____.

ĆWICZENIE 5

Powiedz jednym zdaniem wykorzystując polecenia z ramki.

Zwróć się do lekarza – pani i pana.

Radzisz coś przeziębionej koleżance / przeziębionemu koledze.

Usprawiedliwiasz swoją tygodniową nieobecność w szkole z powodu choroby.

Powinieneś / powinnaś..., panie doktorze, pani doktor..., przepraszam, że..., ale...

ĆWICZENIE 6

Ułóż krótkie dialogi.

Telefonujesz do koleżanki / kolegi i informujesz ją / go, że do niej / niego nie przyjdziesz, bo jesteś chory.

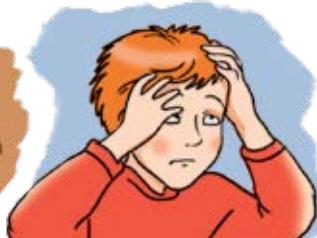
Telefonujesz do koleżanki / kolegi i pytasz, co było w szkole, bo jesteś chory.

Sluchaj, co było..., na matematyce..., nie było..., mieliśmy..., przepraszam, że nie przyjdę, ale jestem..., na co jesteś chory..., co ci jest?..., jak się czujesz?

ĆWICZENIE 7

Podpisz obrazki, korzystając ze słów z ramki.

Mam gorączkę, mam dreszcze, boli mnie głowa, mam katar, mam kaszel, mam złamana nogę, bolą mnie zęby.

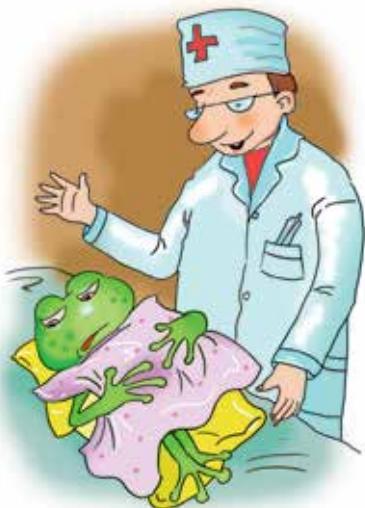
ĆWICZENIE 8

Posłuchaj wiersza.

Jan Brzechwa

Żaba

Pewna żaba
była słaba,
Więc przychodzi do doktora
I powiada, że jest chora.
Doktor włożył okulary,
Bo już był cokolwiek stary,
Potem ją dokładnie zbadał,
No, i wreszcie tak powiada:
„Pani zanadto się poci,
Niech pani unika wilgoci,
Niech pani się czasem nie kąpie,
Niech pani nie siada przy pompie,
Niech pani deszczu unika,
Niech pani nie pływa w strumykach,
Niech pani wody nie pija,
Niech pani kałuże omija,
Niech pani nie myje się z rana,
Niech pani, pani kochana,
Na siebie chucha i dmucha,
Bo pani musi być sucha!”
Wraca żaba od doktora,
Myśli sobie: „Jestem chora,
A doktora chora słucha,
Mam być sucha – będę sucha!”
Leczyła się żaba, leczyła,
Suszyła się długo, suszyła,
Aż wyschła tak, że po troszku
Została z niej garstka proszku ...

UWAGA!

Formy Niech... nie używamy do osób starszych od nas! Przez wiele osób jest ona odbierana jako niegrzeczna! Ale mówi tak lekarz.

ĆWICZENIE 9

Zamień formy polecenia Niech pani... na Proszę + bezokolicznik.

WZÓR: *Niech pani unika wilgoci. – Proszę unikać wilgoci.*

ĆWICZENIE 10

Poproś:

Lekarza, żeby powtórzył jak zażywać lekarstwa:

Panią w aptece, żeby zapisała, jak zażywać lekarstwa:

Panią w rejestracji, żeby zarejestrowała cię do lekarza (pani dr Kozłowska):

Pielęgniarkę o podanie termometru:

Nauczyciela o powtórzenie
pytania:

Aptekarza o pastylki
na gardło:

ĆWICZENIE 11

Wypisz z wiersza rzeczowniki. Określ ich rodzaj.

Odmiana rzeczowników żywotnych rodzaju męskiego w liczbie pojedynczej

M.	doktor	uczeń	lekarz	kot	pies
D.	doktora	ucznią	lekarza	kota	psa
C.	doktorowi	uczniowi	lekarzowi	kotu	psu
B.	doktora	ucznią	lekarza	kota	psa
N.	doktorem	uczniem	lekarzem	kotem	psem
Msc.(o)	doktorze	uczniu	lekarzu	kocie	psie
W.	doktorze!	uczniu!	lekarzu!	kocie!	psie!

M.	poeta	brat	ojciec	pan	lew	chłop
D.	poety	brata	ojca	pana	lwa	chłopa
C.	poecie	bratu	ojcu	panu	lwu	chłopu
B.	poetę	brata	ojca	pana	lwa	chłopa
N.	poetą	bratem	ojcem	panem	lwenem	chłopem
Msc.(o)	poecie	bracie	ojcu	panu	lwie	chłopie
W.	poeto!	bracie!	ojcze!	panie!	lwie!	chłopie!

M.	chłopiec	syn	Bóg
D.	chłopca	syna	Boga
C.	chłopcu	synowi	Bogu
B.	chłopca	syna	Boga
N.	chłopcem	synem	Bogiem
Msc.(o)	chłopcu	synu	Bogu
W.	chłopcze!	synu	Boże

ĆWICZENIE 12

Odmień przez przypadki wyrazy: *doktor, brat, sąsiad, chłop*. Ułóż zdania z rzeczownikami w miejscowniku.

WZOR: *Rozmawiamy o znanym doktorze.*

ĆWICZENIE 13

Użyj w celowniku wyrazy podane w nawiasach.

WZÓR: *Mama daje lekarstwo bratu.*

Aptekarz sprzedaje _____ syrop na ka- (chłopiec)
szel.

Przyrzekam _____, że się nie przeziębię. (ojciec)

Weterynarz poleca _____ szczepionkę dla (chłop)
zwierząt.

Nie można dokuczać choremu na grypę (syn)
_____.

Dziękujemy za dobre zdrowie _____ (Pan Bóg)
_____.

W zoo choremu _____ daje się lekarsrwo. (lew)

Lekarz powtarza zalecenia _____. (brat)

Daj spokój _____ i _____. (kot i pies)

ĆWICZENIE 14

Przepisz, rzeczowniki w nawiasach zapisz w dopełnia-
czu.

WZÓR: *To jest gabinet dyrektora przychodni lekar-
skiej.*

Na stole leży książka mojego (brat) pod tytułem „Jak zdro-
wo żyć”. W Winnicy jest ulica (Pierogow), znanego (chirurg). To
mieszkanie naszego (sąsiad), który jest lekarzem rodzinnym. Za-
prowadziliśmy chorego Azora do (weterynarz). Do (gabinet) mego
(ojciec) przychodziło dużo pacjentów. Szpital w naszym mieście
znajduje się przy ulicy (Copernik). W reklamie tego (lek) jest głos
znanego (aktor).

ĆWICZENIE 15

Wymień według wzoru.

WZÓR: *To jest książka.*

To jest brat.

To jest książka brata.

To jest zeszyt.	To jest syn	
To jest dom.	To jest ojciec.	
To jest buda.	To jest pies.	
To jest gabinet.	To jest lekarz.	
To jest kot.	To jest sąsiad.	
To jest pokój.	To jest przyjaciel.	
To jest laptop.	To jest uczeń.	
To jest recepta.	To jest pacjent.	

ĆWICZENIE 16

Zamień według wzoru.

WZÓR: *To jest zeszyt.*

To jest uczeń.

Daję zeszyt uczniowi.

To jest specjalny lek.	To jest koń.	Weterynarz daje...
To jest mleko.	To jest kot.	Mama daje...
To jest zastrzyk.	To jest chory brat.	Siostra daje...
To jest termometr.	To jest lekarz.	Daję...
To jest obiad.	To jest starszy pan.	Daję...
To jest profesor medycyny.	To jest jego syn.	Profesor daje referat....
		Syn dziękuje...

ĆWICZENIE 17

Wybierz poprawną formę miejscowości.

WZÓR: *Siostra ciągle myśli o chorym bracie.*

Właśnie rozmawiamy o (doktor Jasiński, doktorze Jasińskim, doktorowi Jasińskiemu). Czy myślisz o (swego dziadka, swoim dziadkiem, swoim dziadku). Zawsze myślę o (mój ojciec i brat, mojemu ojcu i bratu, moim ojcu i bracie). Lekarz spodziewa się wszystkiego po (nerwowym pacjencie, nerwowego pacjenta, nerwowy pacjent).

ĆWICZENIE 18

Uzupełnij zdania lub odpowiedz na pytania.

- Kiedy dziecko jest chore, najpierw idzie do _____.
- Co to jest SOR?
- Kiedy wzywa się pogotowie ratunkowe?
- Jaki jest numer na pogotowie ratunkowe:
w Polsce _____?
na Ukrainie _____?
- Kiedy lekarz rodzinny nie może pomóc, należy iść do lekarza _____.
- Kiedy chore jest serce, leczy je _____.
- Okulary dobiera _____.
- Grypę leczy _____.

ĆWICZENIE 19

Dopasuj wypowiedzi do miejsca lub autora wypowiedzi.

1. Czy mogę się zarejestrować do...	Ktoś, kto wzywa pogotowie.
2. Wypadła ci plomba.	Pulmonolog.
3. Kto jest ostatni?	U dentysty. U lekarza pierwszego kontaktu.

4. Nie ma już dzisiaj wolnych miejsc.	U okulisty.
5. Moja babcia jest nieprzytomna!	W kolejce do lekarza specjalisty.
6. Już jedziemy.	W przychodni.
7. Oddychać, nie oddychać.	W rejestracji przychodni.
8. Nie mogę już tego przeczytać.	

ĆWICZENIE 20

Wysłuchaj fragmentów filmu i odpowiedz na pytania:

- Kto w domu państwa Grzegorzewskich jest chory?
- Co im dolega?
- Co po badaniu mówi lekarz: jakie zalecenia wydaje, jakie lekarstwa przepisuje, jak każe je zażywać?

Odmiana zaimków osobowych

ja, ty, my, wy, on, ona, ono, oni, one

M.	ja	ty	on	ona	ono
D.	mnie	ciebie / cię	jego / niego, go	jej	jego / niego, go
C.	mnie / mi	tobie / ci	jemu / niemu, mu	jej	jemu / niemu, mu
B.	mnie	ciebie / cię	jego / go	ja	je / nie
N.	mnał	tobał	nim	niał	nim
Msc. (o)	mnie	tobie	nim	niej	nim

M.	my	wy	oni	one
D.	nas	was	ich / nich	ich / nich
C.	nam	wam	im / nim	im / nim
B.	nas	was	ich	je / nie
N.	nami	wami	nimi	nimi
Msc. (o)	nas	was	nich	nich

Odmiana zaimka zwrotnego *siebie*

M.	—
D.	siebie, się
C.	sobie
B.	siebie / się
N.	sobał
Msc. (o)	sobie

ĆWICZENIE 21

Uzupełnij odpowiednimi formami zaimków według wzoru.

WZÓR: *Czy znasz mojego brata? Tak, znam go. Nie, nie znam go.*

Czy znasz moją siostrę? Czy znasz mojego tatę?

Czy znasz jego lekarza rodzinnego? Czy znasz moją babcię?

ĆWICZENIE 22

Połącz zdania według wzoru.

WZÓR: *Chce mi się spać. Podoba mi się to muzeum. Wydaje mi się, że jesteś chory.*

Chce mi się	herbata jest lekarstwem
	jeść
	iść na spacer
Podoba mi się	lekarstwo niesmaczne
	spać
	mam gorączkę
Wydaje mi się, że	pisać mejla
	spacerować
	zażywać witamin

ĆWICZENIE 23

Uzupełnij według wzoru.

WZÓR: *To jest książka. Daję ją sasiadowi.*

To jest jabłko. Daję _____ koleżance.

To jest długopis. Dajemy _____ koledze.

To jest piłka. Dają _____ bratu.

To jest mięso. Dajesz _____ lwu.

To jest podręcznik. Daję _____ nauczycielce.

To jest gazeta. On daje _____ ojcu.

To jest chleb. Wnuczek daje _____ babci.
To jest lekarstwo. Mama podaje _____ choremu synowi.

ĆWICZENIE 24

Uzupełnij tekst formami zaimka zwrotnego **siebie** w odpowiednim przypadku. Jak rozumiesz frazy: *cackać się z sobą, dochodzić do siebie?*

Wyobraź sobie, że moja babcia leczy _____ sama! Nigdy nie cackała się z _____. życie miała trudne, nie miała czasu myśleć o _____. Gdy jest chora przygotowuje _____ gorące mleko z miodem, rozgrzewa _____ gorącą herbatą z cytryną i sokiem malinowym i szybko dochodzi do _____.

ĆWICZENIE 25

Zaimki w nawiasach zapisz w odpowiednim przypadku.

Dziś przychodzi do (ja) _____ Kuba. Odwiedza (on) _____ po mojej chorobie. Przekazuje (ja) _____ pożdrowienia od koleżanek i kolegów z klasy. Przyniósł dla (ja) _____ zeszyt z matematyki. Mama przyniosła (my) _____ coś do picia. „Mamy nową koleżankę w klasie. Zobaczysz (ona) _____ w szkole”.

Czas przeszły czasowników

liczba pojedyncza			
	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. [ja]	pisałem	pisałam	
2. [ty]	pisałeś	pisałaś	
3. on	pisał	ona pisała	ono pisało
pan	pisał	pani pisała	

liczba mnoga		
	forma męskoosobowa	forma niemęskoosobowa
1. [my]	pisaliśmy	[my] pisałyśmy
2. [wy]	pisaliście	[wy] pisałyście
3. oni	pisali	one pisały
panowie	pisali	panie pisały
państwo	pisali	

Odmiana czasowników typu *mieć*

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. [ja]	miałem	miałam	
2. [ty]	miałeś	miałaś	
3. on	miał	ona miała	ono miało
pan	miał	pani miała	

liczba mnoga		
	forma męskoosobowa	forma niemęskoosobowa
1. [my]	mieliśmy	[my] miałyśmy
2. [wy]	mieliście	[wy] miałyście
3. oni	mieli	one miały
panowie	mieli	panie miały
państwo	mieli	

ĆWICZENIE 26

Przeczytaj wiersz. Jak rozumiesz jego treść?

Z gramatyką nie bądź od dzisiaj na bakier:
szedł – męski, szła – żeński, szło – nijaki.

W mnogiej – dwa rodzaje, wbij sobie do głowy:
szły – niemęsko-, a szli – męskoosobowy.

(wg „Gramatyki na wesoło”
Witolda Gawdzika)

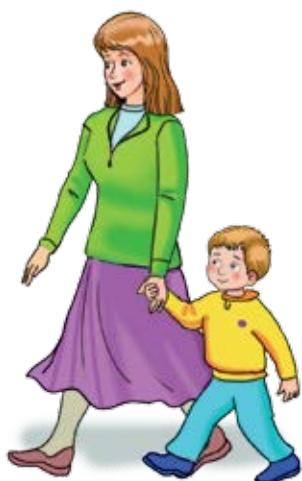
szedł

szła

szło

szły

szli

ĆWICZENIE 27

Z wiersza w ćw. 26. wypisz formy czasownika *iść* w czasie przeszłym. Ułóż z nimi zdania.

WZÓR: *szedł* – Kuba szedł do Darka.

ĆWICZENIE 28

Odmień czasowniki w czasie przeszłym: *czytać, prosić, być, mówić, chodzić, rozmawiać, mieszkać, żyć, mieć, milczeć*.

ĆWICZENIE 29

Uzupełnij podaną tabelkę według wzoru.

WZÓR:

<i>robić</i>	<i>robił</i>	<i>robiła</i>	<i>robiło</i>	<i>robili</i>	<i>robiły</i>
--------------	--------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Bezoko-licznik	<i>Liczba pojedyncza</i>			<i>Liczba mnoga</i>	
	on	ona	ono	oni	one
chorować		choro-wała			
leczyć	leczył				
życzyć					życzyły
znać			znało		
rozmawiać		rozma-wiała			
mierzyć	mierzył				
śpiewać					śpiewały
iść	szedł				
spać			spało		
wiedzieć				wiedzieli	wiedzia-ły

ĆWICZENIE 30

Ułóż krótkie opowiadanie na podstawie obrazków.

ĆWICZENIE 31

Czasowniki w nawiasach użyj w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

Po chorobie Taras z Olegiem (zabrać) psa i (pójść) na spacer. W parku (spacerować) koleżanki Tania i Oksana. One też (mieć) psa. Obydwa psy (bawić się) na trawniku. Było widać, że (znać się) od dawna. Chłopcy i dziewczyny (rozmawiać) i nie (zauważyć), jak zza drzewa (wybiec) obcy ogromny pies, a ich biedne pieski ze strachu (wskoczyć) na ławkę. Dziewczyny (poprosić) chłopców, żeby (uspokoić) zwierzęta. Na szczęście (pojawić się) właścielka dużego psa.

ĆWICZENIE 32

Zamień czasowniki na czas przeszły.

WZÓR: Powoli piszę zadanie „Jak żyć zdrowo?”. Powoli pisałem zadanie.

Głośno czytasz wiersz „Żaba”.	Głośno _____ wiersz.
Leżę w łóżku od trzech dni.	_____ w łóżku od trzech dni.
Kot i pies biegają po trawniku.	Kot i pies _____ po trawniku.
Kasia i Tomek na wycieczce piją wodę mineralną.	Kasia i Tomek _____ wodę mineralną.
Dziewczynki czytają encyklopEDIĘ zdrowia.	Dziewczynki _____ encyklopEDIĘ zdrowia.
[My] (Taras i Oleg) powoli piszemy to ćwiczenie.	Powoli _____ to ćwiczenie.
[Wy] (Tania i Ola) głośno rozmawiacie na korytarzu.	Głośno _____ na korytarzu.
Po parku spacerują Ala i Oleg z psem.	Po parku _____ Ala i Oleg z psem.
Książki o zdrowiu leżą na biurku.	Książki _____ na biurku.
Dziewczynki z kotem bawią się na dywanie	Dziewczynki z kotem _____ się na dywanie.

ĆWICZENIE 33

Posłuchaj fraszki Jana Kochanowskiego.

Jan Kochanowski

Na zdrowie

Szlachetne zdrowie,
Nikt się nie dowie,
Jako smakujesz,
Aż się zepsujesz.

Tam człowiek prawie
Widzi na jawie
I sam to powie,
Że nic nad zdrowie
Ani lepszego,
Ani droższego;
Bo dobre mienie,
Perły, kamienie,
Także wiek młody
I dar urody,
Miejsca wysokie,
Władze szerokie
Dobre są, ale –
Gdy zdrowie wcale.
Gdzie nie masz siły,
I świat niemiły.

Klejnocie drogi,
Mój dom ubogi
Oddany tobie
Ulubuj sobie!

ĆWICZENIE 34

Udziel kilku rad, jak długo, zdrowo i szczęśliwie żyć. Co robić? Czego nie robić? Co jeść, pić? Czego nie jeść? Nie pić? Czy fraszka *Na zdrowie* pomoże Ci w poszukiwaniu pomyłek na takie zdrowe życie?

Powinieneś / powinnaś...; Trzeba... (co robić?); Koniecznie trzeba...; Warto...; Musisz...; Nie wolno ci... (czego robić?)

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

Dzień Nauczyciela

ĆWICZENIE 35

Słuchając nagrania uzupełnij informacje o Dniu Nauczyciela.

Na początku października na Ukrainie świętujemy Dzień Nauczyciela. W Polsce zaś to święto jest obchodzone 14 [redacted]. Jest to dzień [redacted] pracujących w szkołach wszystkich typów: od [redacted] do uczelni wyższych. W Polsce nie jest to dzień wolny od [redacted], ale w tym dniu najczęściej w szkołach [redacted] są inne, na przykład przygotowywane przez [redacted]. Na Ukrainie Dzień Nauczyciela zawsze jest w pierwszą sobotę października. Z tej okazji są też organizowane specjalne [redacted]. Na pewno jest okazja, żeby nauczycielom w [redacted] złożyć życzenia, podarować kwiaty.

Posłuchaj wiersza.

Hanna Łochocka

Uśmiech naszej Pani

Gdy nasza Pani wchodzi do klasy,
robi się jaśniej, milej i ładniej.
Ustają kłótnie, krzyki, hałasy,
kiedy spojrzenie jej na nas padnie.

Czasem popatrzy na nas zmartwiona,
czasem da burę, upomni, zgani,
lecz wkrótce już się uśmiecha do nas.
My tak lubimy ten uśmiech Pani.

Najmilsza Pani, dobra, kochana!
Oto cię prosi gromadka cała,
byś w naszej klasie co dzień od rana
do swych urwisiów się uśmiechała.

Przyjeżdżają goście z Polski

Uczniowie ze szkoły Darka i Kuby, z Koła Młodych Historyków jadą na Ukrainę w ramach współpracy między szkołami w Krakowie i Stryju. Zwiedzą Stryj, Drohobycz, Truskawiec i Lwów. Pojadą też do Oleska, żeby zobaczyć słynny zamek, miejsce urodzenia króla Jana III Sobieskiego. Taras i Oleg siedzą nad planem i układają program zwiedzania swojego miasta – Lwowa.

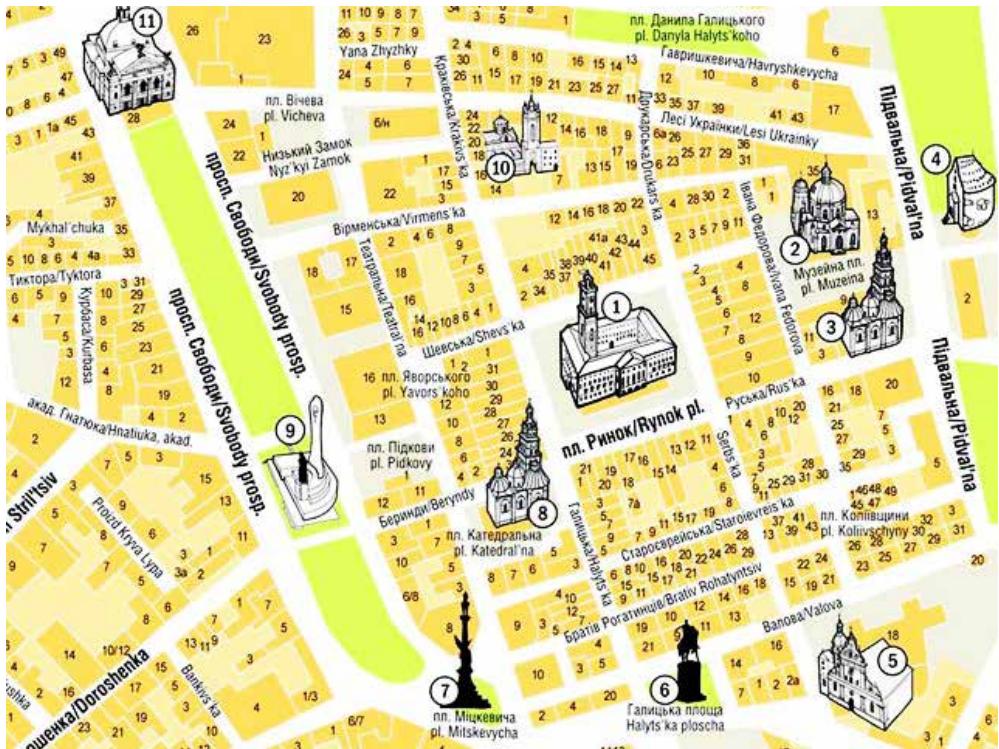

Taras: Będę przewodnikiem i poprowadzę ich uliczkami naszego pięknego miasta.

Oleg: Zaczniemy od starówki.

Taras: Przede wszystkim zaprosimy ich na Rynek. Tam stoi Ratusz z wieżą i zegarem. Są muzea, zabytkowe kamienice, sklepy z upominkami. Pójdziemy najstarszą ulicą. Koniecznie trzeba pokazać kościoły i cerkwie. Warto wejść do środka kilku świątyń, żeby poczuć klimat – zapach świec, mrok, żeby usłyszeć piękny śpiew. Koniecznie Katedra Łacińska, Katedra Ormiańska i Cerkiew św. Jury. Do tego budynek opery, pomniki Adama Mickiewicza i Tarasa Szewczenki, inne zabytki, parki...

Oleg: Dobrze by było pokazać lwowskie muzea, ale to będzie następnego dnia. Do opery też idziemy w środę.

Taras: Tak. Pojedziemy też na wycieczkę po mieście, wejdziemy na Góre Zamkową i pospacerujemy po Parku Stryjskim. Odpozniemy. Zagrasz tam na gitarze i zaśpiewasz?

Oleg: Jak zawsze. Potem pójdziemy pod pomnik Iwana Franki. Trzeba przygotować po polsku jakieś informacje. Ciekawe, ale nie takie oficjalne, jak te, co mamy: „Znajdujemy się pod pomnikiem Iwana Franki, który stoi w parku jego imienia, obok Uniwersytetu Narodowego, który też nosi imię tego wielkiego poety.” Tego się nie da słuchać!

Taras: Dużo tego. Musimy to jakoś poukładać. Czyli: jak przyjadą... A kiedy dokładnie przyjadą?

Oleg: W poniedziałek wieczorem, autobusem. Mój tato ma czekać na nich przy wjeździe do Lwowa i prowadzić: „Proszę jechać prosto, proszę skręcić w lewo, na skrzyżowaniu w prawo, na trzecich światłach w lewo, na rondzie prosto...”

Taras: Nigdy nie mogłem się tego nauczyć! Ale to ty się w tamtym roku pomyliłeś, jak prowadziłeś grupę przez telefon; ty: „Przejdźcie przez rynek, skręćcie w lewo...”, a to miało być w prawo. Godzinę się szukaliśmy po Lwowie.

Oleg: Tak, ale to ty im kazałeś skręcić w ulicę Mickiewicza, a to miała być ulica Słowackiego!

Taras: Dobra, nie kłóćmy się! Jak przyjadą – idziemy prosto!

Oleg: ???

Taras: Prosto na kolację!

MINISŁOWNICZEK

- Tak się cieszę, że przyjechaliście... Jak podróż? Witamy w naszym mieście! To co robimy? Idziemy na spacer? Idziemy na rynek? Iść – pójść. Idę, idziesz... Pójdę, pójdzieś... Jadę, jedziesz... Pojadę, pojedziesz...
- Kamienica, malowidło, zabytek, kaplica, skwer, aleja, wały wąrownie, klasztor, twierdza, fontanna, rzeźba, posąg, gmach, osiedle, skrzyżowanie, rondo.
- Na rogu, iść prosto, skręcić w lewo, w prawo, dojść do, gdzie jest

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Kto przyjedzie do Lwowa?
- Skąd przyjeżdżają goście?
- Kto się urodził w zamku w Olesku?
- Jakie miasta zwiedzą goście z Polski?
- Co proponuje Taras?
- Co zobaczą na lwowskiej starówce?
- Czy pójdą na Góre Zamkową i do Parku Stryjskiego?
- Czyje imię nosi park obok Uniwersytetu Narodowego?

ĆWICZENIE 2

Porozmawiajcie z kolegą co jest prawdą, a co nie. Dlaczego?

WZÓR: A. *Uczniowie ze szkoły Darka i Kuby jadą do Francji. To nieprawda, bo jadą na Ukrainę.*
B. *Odwiedzą Stryj i Lwów. To prawda, bo też zwiedzą Truskawiec i Drohobycz.*

1. We Lwowie urodził się Jan III Sobieski.
2. Taras i Oleg układają program koncertu.
3. Taras chce być przewodnikiem.
4. Zwiedzanie zaczyna od starówki.
5. Ratusz z wieżą i zegarem stoi w Parku Stryjskim.
6. W czwartek pójdą do opery.

7. Taras zagra na gitarze podczas odpoczynku w Parku Stryjskim.
8. Pomnik Tarasa Szewczenki jest przed Uniwersytetem Narodowym.

ĆWICZENIE 3

Co można pokazać gościom w twojej miejscowości? Skorzystaj ze słów z ramki.

Plac centralny, rynek, cerkiew, ratusz, kościół, wały, mury warowne, klasztor, zamek, park, muzeum (kogo? czego?), twierdza, fontanna, rzeźba, posąg, dzwonnica, gmach, osiedle, teatr, opera, pomnik (kogo? czego?).

ĆWICZENIE 4

Skończ dialog.

Może zwiedzimy miasto?

Chętnie.

A. Najpierw pokażę ci _____, a potem zaprowadzę do _____.

B. Co ciekawego jest na końcu tej uliczki po prawej stronie?

A. To jest _____.

B. A co tam widać przed nami?

O, to _____.

Czy pójdziemy do muzeum?

Jakie muzeum chcesz zwiedzić?

Bardzo lubię _____.

To proponuję muzeum _____.

ĆWICZENIE 5

Ułóż z kolegą/koleżanką dialog według wzoru, korzystając ze słów z ramki.

WZÓR: Przepraszam, gdzie jest opera?

Proszę iść prosto, a potem skręcić w drugą ulicę w lewo.

*Dziękuję.
Nie ma za co.*

*Przepraszam, jak dojść do muzeum?
Trzeba iść do końca tej ulicy, potem skręcić w lewo.
Dziękuję.
Proszę.*

Kamienica, kaplica, skwer, aleja, skrzyżowanie, rondo, ulica, wały, klasztor, twierdza, fontanna, rzeźba, pomnik, gmach.

Na rogu, iść prosto, skręcić w lewo, w prawo, dojść do, gdzie jest, przejść przez ulicę, zawrócić, dojechać.

prosto

w lewo

w prawo

rondo

ĆWICZENIE 6

Uzupełnij brakujące słowa. Skorzystaj ze słowniczka ćw.

5. Ułóż z kolegą/koleżanką dialog według wzoru.

WZÓR: *Przepraszam, jak _____ do _____.?
Nie wiem, nie jestem stąd.*

ĆWICZENIE 7

Słuchając tekstu, uzupełnij brakujące słowa.

Serdecznie witamy na naszej wycieczce. Kraków jest jednym z najstarszych miast w Polsce. Zachowało się wiele _____. Naszą wycieczkę zaczynamy od _____. Znajdujemy się przed renesansowym¹ _____ Sukiennic. Tu kiedyś sprzedawano

* renesansowy – у стилі ренесанс

sukno (stąd nazwa), dziś można tu kupić _____ z Krakowa. Okrążymy Rynek i wjedziemy w ulicę Grodzką, fragment tak zwanej Drogi Królewskiej.

Po stronie gotycki¹ _____ Mariacki. Wewnątrz znajduje się słynny ołtarz wykonany przez Wita Stwosza. Co godzinę z wieży kościoła rozlega się hejnał². Pod nami, w podziemiach Rynku, w dawnych piwnicach znajduje _____, warto zobaczyć ekspozycję poświęconą historii miasta. A my jesteśmy już po drugiej stronie Rynku, tu kiedyś stał ratusz, obecnie pozostała tylko Wieża Ratuszowa. Proszę państwa, wjeżdżamy w ulicę Grodzką i jedziemy na Wawel. Po lewej _____ zobaczymy teraz dwa kościoły: pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, w krypcie którego pochowany jest Piotr Skarga oraz obok maleńki _____ św. Andrzeja, jeden z najstarszych w mieście, w którym krakowianie chronili się przed Tatarami.

A przed nami już Wzgórze Wawelskie. Dzieje Krakowa ściśle związane są z Wawelem. Jest to wzgórze otoczone _____ obronnymi i wieżami. W dawnych czasach, gdy miasto było

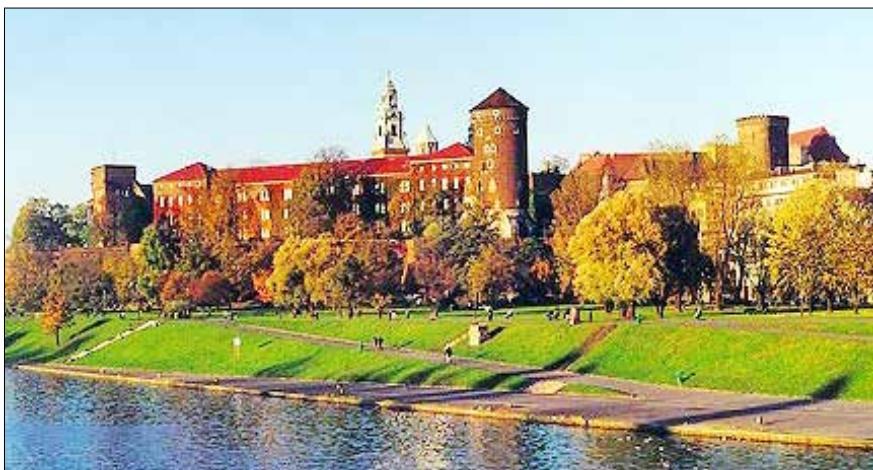
** gotycki – готичний

* hejnał – мелодія, яку грає трубач щогодини з вежі Маріацького костелу

Rzeczypospolitej, tu – na Wawelu – mieszkali polscy królowie. Obecnie na Wawelskim Wzgórzu znajduje się m.in.

ze słynnym Dzwonem Zygmunta (Dzwonu Zygmunta trzeba dotknąć – spełnią się wtedy marzenia...) i podziemiami z grobowcami królów, poetów i innych wielkich Polaków. Jest też królewski z pięknym dziedzińcem. Są tam też restauracje i kawiarnie z pięknym na Wisłę. Pod Wawelem, nad Wisłą, w Smoczej Jamie mieszkał Smok Wawelski. Skręcimy teraz w lewo, by dojechać na Kazimierz, do dawnej dzielnicy żydowskiej...

ĆWICZENIE 8

Na podstawie tekstu z ćw. 7. zredaguj ogłoszenie o wycieczce na Wzgórzu Wawelskie. Podaj plan wycieczki, nie zapomnij o obiedzie.

Zapraszamy na wycieczkę na Wawel
Spotykamy się o 10.00 na Rynku, pod pomnikiem Mickiewicza.

10.15 – Zwiedzamy po drodze kościół św. Andrzeja

10.30 –

11.00 – 12.30 –

13.00 – 14.00 –

14.00 –

15.15 –

16.00 – 16.30 –

ĆWICZENIE 9

Wymieńcie się w parach planami wycieczek. Skomentuj, które z propozycji kolegi / koleżanki chciał(a)byś zobaczyć na Wawelu, czego nie chciał(a)byś oglądać?

ĆWICZENIE 10

Posłuchaj dwa razy legend o hejnarzu krakowskim i Smoku Wawelskim. Krótko opowiedz jedną z nich.

ĆWICZENIE 11

Opowiedz krótką legendę związaną z Twoim miejscem zamieszkania.

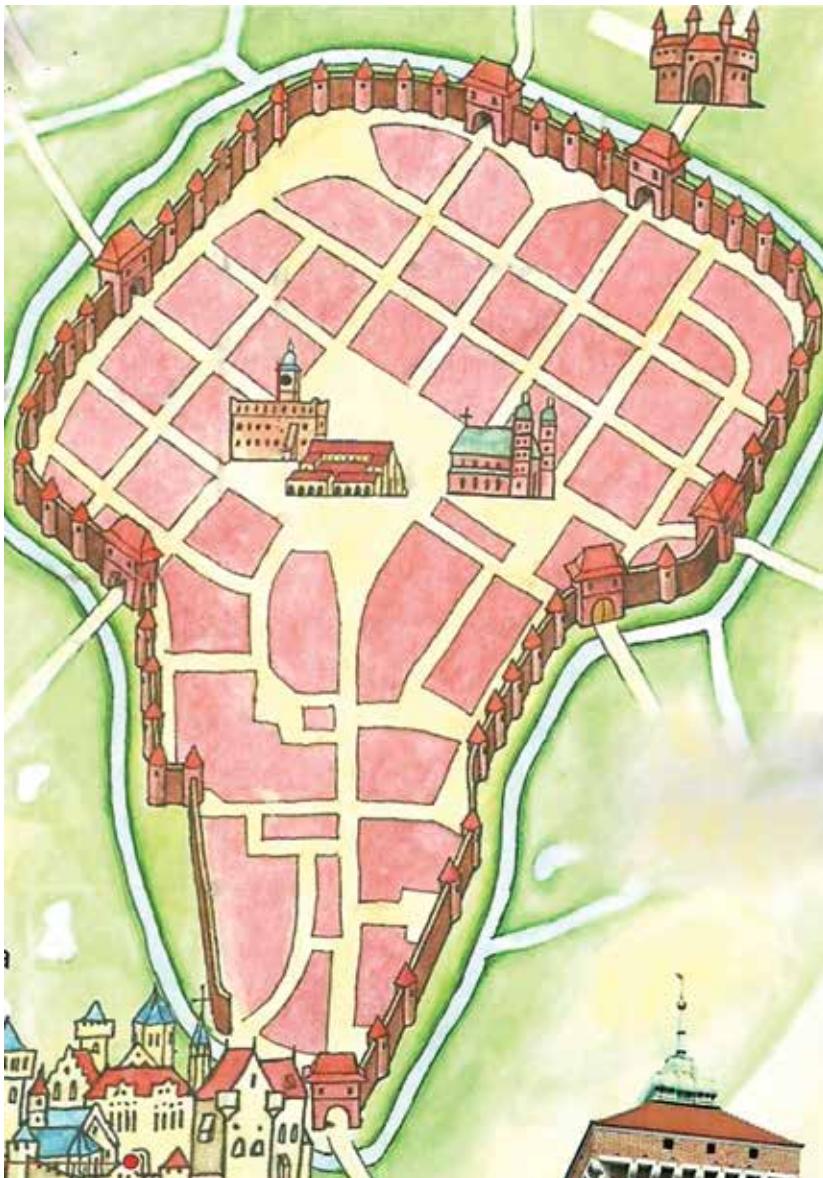
ĆWICZENIE 12

Pomagając sobie planem Krakowa podaj poznane już informacje o tym mieście.

ĆWICZENIE 13

Poprowadź wycieczkę ulicami Krakowa z Wawelu do Barbakanu. Skorzystaj ze słów z ramki.

Proszę iść prosto... Proszę skręcić w lewo... / w prawo...
Proszę przejść przez ulicę Floriańską / Mickiewicza. Proszę
iść ulicą Floriańską / Mickiewicza. Proszę wejść w ulicę Flo-
riańską / Mickiewicza.

ĆWICZENIE 14

Posłuchaj wiersza Jerzego Kiersta *Czy to Kraków?*, doberz odpowiednie ilustracje i odpowiedz na pytania w nim zawarte. Na które nadal nie znasz odpowiedzi? Odpowiedz na nie z nauczycielem.

Z Mariackiej wieży na srebrnej trąbce.
Co to za koncert?

A pod Wawelem do jamy ścieżka.
Kto w jamie mieszkał?

Kogut na Rynku macha skrzydłami.
Kto jeździł na nim?

Konno z buławą, z brodą do pasa.
Któż to tak hasa?

U czapki pióro i wiatr w sukmanie.
Co to za taniec?

Ten Wawel, Rynek, gołębi dwieście.
W jakim to mieście?

ĆWICZENIE 15

Poszukaj w internecie: *hejnału krakowskiego, dźwięku Dzwonu Zygmunta, piosenki Jak długo na Wawelu, Zygmunta bije dzwon...*

Odmiana rzeczowników i przynimotników rodzaju nijakiego w liczbie mnogiej

M.	wysokie drzewa	trudne zadania	ciekawe muzea
D.	wysokich drzew	trudnych zadań	ciekawych muzeów
C.	wysokim drzewom	trudnym zadaniom	ciekawym muzeom
B.	wysokie drzewa	trudne zadania	ciekawe muzea
N.	wysokimi drzewami	trudnymi zadaniami	ciekawymi muzeami
Msc. (o)	wysokich drzewach	trudnych zadaniach	ciekawych muzeach
W.	wysokie drzewa!	trudne zadania!	ciekawe muzea!

ĆWICZENIE 16

Utwórz formę mianownika liczby mnogiej.

WZÓR: *Ciekawe zadanie - ciekawe zadania.*

Ciekawe zadanie; duże rondo, małe skrzyżowanie, szerokie koło; zielone jabłko; czyste płótno; proste zdanie; pyszne ciastko; dawne centrum; ładne lustro; stare miasto; wesołe życie; miłe spotkanie; muzeum historyczne.

ĆWICZENIE 17

Ulóż zdania z połączeniami podanymi w ćwiczeniu 16.
Połączonych tych użyj w formie dopełniacza liczby mnogiej.

WZÓR: *W naszym mieście nie ma dużych rond.*

ĆWICZENIE 18

Odmień przez przypadki w liczbie mnogiej wyrażenia:
długie zdania, nowe osiedla, dawne miasta, trudne zadania, licea techniczne.

ĆWICZENIE 19

Przepisz, uzupełniając zdania wyrażeniami: *trudne zadania; dobre jabłka; krakowskie muzea; zielone pola; współczesne osiedla; państwa europejskie; Jeziora Mazurskie* w odpowiedniej formie.

Marek zachwyca się _____. Babcia upiekła placówkę z _____. Nad _____ trzeba dłużej pracować. W naszych miastach są _____. Za _____ zaczynają się góry. Między _____ już są otwarte granice. Nad _____ latają mewy.

ĆWICZENIE 20

Przepisz, uzupełniając wyrazy końcówkami miejscowości liczby mnogiej.

Na szkolnych przedstawieniach jest dużo widzów. W szerokich oknach wiszą firanki. O Jeziorach Mazurskich śpiewają piosenki. W środę uczniowie pójdą na film o światowych muzeach. Nasi koleżanki mieszkają w nowoczesnych osiedlach. Na lekcji pani mówiła o skomplikowanych ćwiczeniach. W kinach dyskusyjnych wyświetlają się ciekawe filmy. Urzędniczki pracują przy wygodnych biurkach. Zdolni uczniowie uczą się w liceach technicznych.

Odmiana rzeczowników *oko*, *uchو*, *dziecko* w liczbie mnogiej

M.	oczy	uszy	dzieci
D.	oczu	usz <u>u</u>	dzieci
C.	oczom	usz <u>om</u>	dzieciom
B.	oczy	usz <u>y</u>	dzieci
N.	oczami	usz <u>ami</u>	dziećmi
Msc. (o)	oczach	usz <u>ach</u>	dzieciach
W.	oczy!	usz <u>y!</u>	dzieci!

ĆWICZENIE 21

Dokończ zdania, użyj form rzeczowników *oko* i *uchо* w liczbie mnogiej.

1. Białe koty mają niebieskie _____.
2. Ściany mają _____.
3. Darek zachorował, ma zapalenie _____.
4. Krzysiek ma duże _____.
5. Mama ze zdziwienia ma szeroko otwarte _____.
6. Strach ma wielkie _____.

ĆWICZENIE 22

Użyj w odpowiednim przypadku rzeczownika *dziecko* w liczbie mnogiej.

Wszystkie _____ lubią wiosnę. Dla _____ jest to okres przyjemnego oczekiwania. Pierwsze wiosenne dni sprawiają _____ przyjemność – wypędzają _____ na boiska, łąki, do lasu. Dorośli chętnie spacerują z _____ po parku. Wiosna troszczy się o _____ i daruje im kwiaty, zieleń i słońce. _____ już się cieszą na bliskie wakacje.

Aspekt czasowników w języku polskim

czas przyszły prosty

aspekt niedokonany	aspekt dokonany
co robić?	co zrobić?
czytać	przeczytać
myć	umyć
pisać	napisać
zapraszać	zaprosić
przychodzić	przyjść
szarpać	szarpać

liczba pojedyncza

		napisać	przeczytać	zaprosić
1.	[ja]	napiszę	przeczytam	zaproszę
2.	[ty]	napiszesz	przeczytasz	zaprosisz
3.	on pan	napisze	przeczyta	zaprosi
	ona pani	napisze	przeczyta	zaprosi
	ono	napisze	przeczyta	zaprosi

liczba mnoga

1.	[my]	napiszemy	przeczytamy	zaproszimy
2.	[wy]	napiszecie	przeczytacie	zaprosicie
3.	oni	napiszą	przeczytają	zaprosą
	oni państwo	napiszą	przeczytają	zaprosą
	one panie	napiszą	przeczytają	zaprosą

ĆWICZENIE 23

Poukładaj do tabeli parami czasowniki postaci dokonanej lub niedokonanej.

WZÓR: postać dokonana	postać niedokonana
jeść	<i>zjeść</i>

Chodzić, zrobić, umyć, jeść, napisać, myć, robić, zszyć, przychodzić, zjeść, prosić, przeczytać, przeprosić, pisać, wy- pić, śpiewać, szyć, pić, zaśpiewać, czytać.

ĆWICZENIE 24

Utwórz możliwą ilość czasowników formy dokonanej łącząc słowa z kolumny A z przedrostkami z kolumny B. Z dowolnymi czasownikami formy dokonanej ułóż 5 zdań.

A	B
WZÓR: <i>malować – namalować – wymalować</i>	
pracować	
leczyć	
uczyć	
kosić	
grać	
spać	
nieść	
dać	
czyścić	
sprzątać	
bić	
	<i>na-, wy-, po-, s-, za-, prze-, przy-, do-, od-, o-, u-, w-</i>

ĆWICZENIE 25

Przepisz zdania, zastępując czasowniki niedokonane dokonanymi. Zmień w razie potrzeby czas.

WZÓR: *Do Tarasa z Olegiem jadą goście. Do Tarasa z Olegiem przyjadą goście.*

Do Tarasa z Olegiem jadą goście. Oni razem idą na spacer. Przede wszystkim chłopcy prowadzą kolegów na Rynek Główny. Marek chce być przewodnikiem po mieście. Razem z Tarasem prowadzą przyjaciół starymi uliczkami. Wszyscy chętnie zwiedzają stare muzeum. Robią zdjęcia znanych zabytków. Zmęczeni spacerem siadają w parku na ławki. Agatka proponuje, żeby grać na gitarze i śpiewać.

Iść – pójść. Idę, idziesz... Pójdę, pojedziesz... Jadę, jezdzasz... Pojadę, pojedziesz...

ĆWICZENIE 26

Zmień zdania według wzoru, wykorzystując przedrostki z ramki .

WZÓR: *Oleg pisze list. Oleg napisze list.*

[Ty] czytasz książkę. Pani robi porządek.	[Ty] ____ książkę. Po obiedzie pani ____ porządek.
Kotek pije mleko. Śniadanie jemy w domu. Dziewczyny szyją nowe bluzki. Gram na gitarze i śpiewam.	Kotek ____ mleko. Dziś wcześniej ____ śniadanie. Na święta dziewczyny ____ nowe bluzki. Na koncercie ____ na gitarze i ____.
[Wy] robicie ćwiczenia. Uczniowie piszą dyktando.	Za godzinę ____ ćwiczenia. Uczniowie jutro ____ dyktando.

prze-, na-, u-, po-, s-, w-, za-, przy-, do-, od-, o-, -z, wy-

ĆWICZENIE 27

Przepisz. Od bezokoliczników utwórz formy czasu przeszego prostego.

Dzieci (nauczyć się) wiersza na pamięć.

Fotograf (sfotografować) naszą klasę.

[Ja] (Napisać) list do babci i dziadka.

Ja tego nie (przeżyć)!

Kiedy wreszcie [wy] (zrobić) te zadania domowe?!

Szybko [my] (przeczytać) wiadomości.

ĆWICZENIE 28

Ułóż zdania z podanymi czasownikami, używając form osobowych czasu przyszłego prostego.

WZÓR:

<i>pośpiewać</i>	<i>Czy pośpiewamy przy ognisku?</i>
odmówić	
wykupić	
wnieść	
przepisać	
odrobić	
dolać	
narysować	
zmalować	
zatańczyć	
przyjechać	

Wymiana samogłosek

W języku polskim tak samo jak w języku ukraińskim często występuje wymiana samogłosek przy tworzeniu nowych wyrazów lub przy odmianie.

Najczęściej zachodzą wymiany:

A→E:	las – w lesie; miasto – w mieście; świat – w świecie; gniazdo – w gnieździe.
O→E:	nosić – nieść; wiozły – wieźli; biorą – bierze; wesoły – weseli.
O→Ó:	pole – pól; głowa – główka; wozić – wóz; robić – wyrób, zrób; rogi — róg; sól – soli; dół – dołu; próg – progu;
E→A:	mąż – męża;zęby – ząb; ręka – rączka; pięć – piątka; dęby – dąb; pieniądze – pieniędzy; kręgi – krąg; gałązka – gałęzie; miesiąc – miesięcy.
Ø→E:	wojna – wojen; dwójka – dwójek; jaskółka – jaskólek; pocztówka – pocztówek; pies – psa; lew – lwa; Tadek – Tadka; rynek – rynku.

ĆWICZENIE 29

Wypisz parami podane wyrazy.

WZÓR: *miasto – w mieście.*

W lesie, robota, kaszel, ciasto, robótka, wyroby, snu, dzwonek, osioł, miodu, wybór, lato, dzwonka, wyboru, sen, kaszlu, osła, miód, las, w cieście, lata.

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

ĆWICZENIE 30

Jedenasty listopada to święto narodowe, **Dzień Niepodległości**. W tym dniu w roku 1918 Polska odzyskała niepodległość po 123 latach niewoli, powstała II (Druga) Rzeczpospolita. Na czele państwa polskiego stanął marszałek Józef Piłsudski.

W II RP dużym szacunkiem darzono żołnierzy, szczególnie tych walczących na koniach – ułanów. Powstało o nich dużo piosenek. Obecnie często się je śpiewa w tym dniu, np. na krakowskim Rynku organizowane są tzw. Lekcje Śpiewania, kiedy krakowianie śpiewają kilkadziesiąt (!) piosenek o ułanach, jedną za drugą. Może i wy zaśpiewacie jedną z nich?

ĆWICZENIE 31

Słowa F. Gwiżdż

Przybyli Ułani

Przybyli ułani pod okienko, (bis)

Pukają, wołają: – Puść panienko! (bis)

- O Jezu, a cóż to za wojacy? (bis)
- Otwieraj, nie pytaj, Beliniacy! (bis)

Przyszliśmy napoić nasze konie, (bis)
Za nami piechoty całe błonie. (bis)

- O Jezu, a dokąd Bóg prowadzi? (bis)
- Warszawę zdobywać byśmy radzi. (bis)

Gdy zwiedzim Warszawę, już nam pilno (bis)
Zobaczyć to nasze stare Wilno. (bis)

Panienka wnet wrota otworzyła, (bis)
Ułanów na nocleg zaprosiła. (bis)

Dzień Niepodległości Ukrainy to święto narodowe, które obchodzimy **24 sierpnia**. W tym dniu w Kijowie tradycyjnie Prezydent Ukrainy wraz z członkami Rządu składają kwiaty pod pomnikami Tarasa Szewczenki, Mychajła Hruszewskiego, Bohdana Chmielnickiego. Z okazji święta narodowego w stolicy Ukrainy odbywają się defilady wojskowe, koncerty i akademie świąteczne

ĆWICZENIE 32

Kiedy na Ukrainie obchodzimy święto narodowe Dzień Niepodległości? Co o tym powiesz?

◆ LEKCJA 4

Wyprawa w góry

Kuba ma przygotować na lekcję geografii informacje o górach w Polsce. Chłopcy rozmawiają po szkole, w drodze do domu.

Kuba: Ty jesteś z górami, powiedz mi coś o górach...

Darek: Nie z górami, tylko z Krosna. Do Bieszczad jest jeszcze 100 km, a poza tym Bieszczady to nie góry... Tatry to góry.

Kuba: Byłem raz z tatą w Zakopanem, wyjechaliśmy kolejką na Gubałówkę i na Kasprowy Wierch, chodziliśmy dolinką, ale na innych szczytach nie byłem... Mamy znów pojechać na ferie. Będziemy spać w schronisku.

Darek: Ja byłem z tatą w Bieszczadach, spałem w namiocie pod śpiworem, świeciłem latarką, niosłem plecak, paliłem ognisko, gotowałem zupę na kuchence turystycznej, tata grał na gitarze, śpiewał harcerskie piosenki, zdobyłem Tarnicę, szedłem po Łoninami czerwonym szlakiem. Mama z tatą, jak jeszcze nie byli małżeństwem, często chodzili po górach. Robili artystyczne zdjęcia. Sami mają dużo zdjęć na tle najwyższych szczytów i najpiękniejszych widoków. Złota polska jesień i oni – zakochana para. Pod drzewami, na kamieniach.

Kuba: To chyba razem Karpaty są. Jak byliśmy ostatnio na Ukrainie, to też były Karpaty. A na wschodzie mamy Sudety chyba? Karkonosze tam są?

Darek: Nigdy tam nie byłem... Tam chyba najwyższy szczyt to Śnieżka?

Kuba: A nasza klasa – ta jeszcze z Zamościa – to miała wycieczkę w Góry Świętokrzyskie. Ale to takie małe góry. Na zboczach leżą kamienie – nazywają się gołoborza, to zapamiętałem.

Darek: Tak w ogóle to w Polsce są małe góry. Himalaje to są góry! Mont Everest! Chciałbym kiedyś wejść tak wysoko, najlepiej w zimie.

Kuba: To już wspinaczka wysokogórska, niebezpieczna, brakuje tlenu, trzeba mieć odpowiedni sprzęt... Wielu alpinistów tam zginęło. Myślę, że nie warto i nie wolno narażać życia dla ambicji zdobycia szczytu. Góry wciągają. Pójdziesz raz – będziesz chodził zawsze. To nie dla mnie.

Darek: No to cześć, trzeba to wszystko sprawdzić w Internecie.

Darek: Cześć! Do jutra. Na razie.

MINISŁOWNICZEK

- **Przyroda:** góry, doliny, rzeki, lasy, pola, łąki, jeziora, strumyki, ścieżki, szlaki turystyczne...
- Odpoczywać w lesie, nad jeziorem, w górach... Pojechać na wycieczkę do lasu, nad jezioro, nad rzekę, w góry.

NIE: na przyrodzie

- Jechać w góry, być w górach, wracać z gór. Chodzić po górach. Zdobywać / zdobyć szczyt. Być na szczycie. Schodzić ze szczytu.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

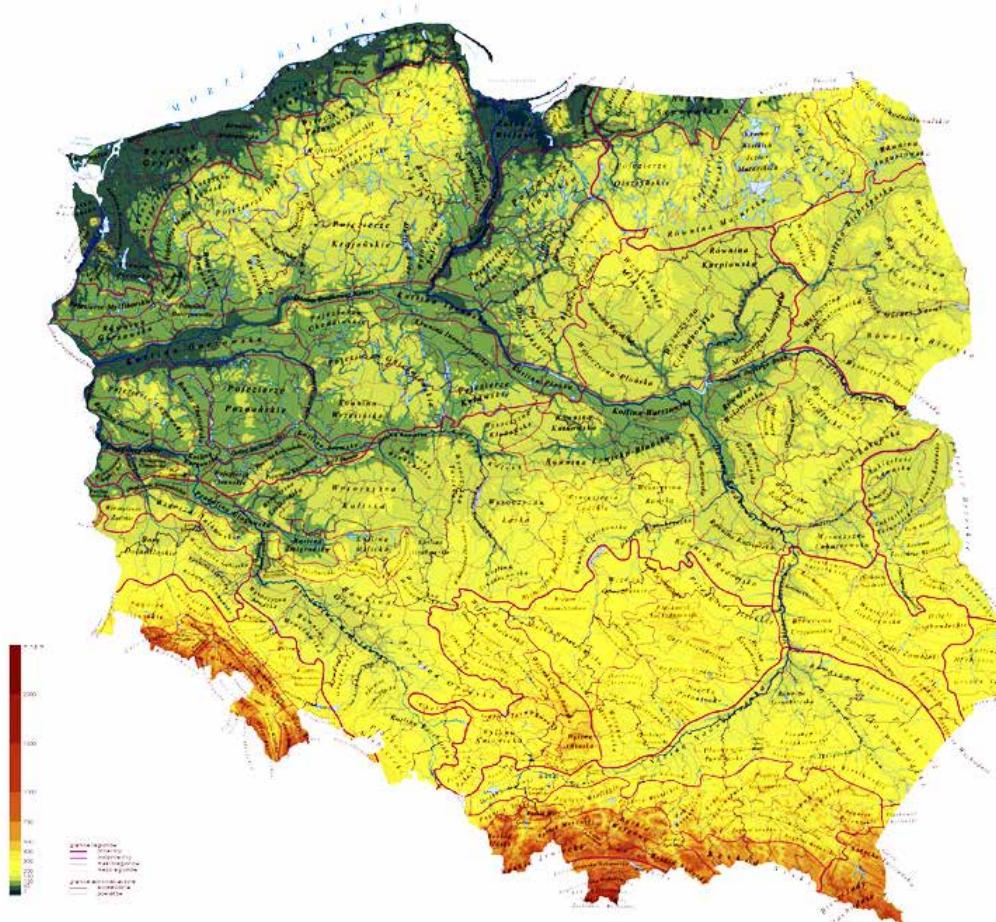
- Skąd wracają Darek i Kuba?
- Jakie mają zadanie domowe?
- O czym koledzy rozmawiają?
- Jakie informacje o Polsce podał Darek, jakie Kuba?
- Jak myślisz, co trzeba wziąć ze sobą na wycieczkę w góry?
- Byłeś kiedyś w górach? Jakich? Jak długo?
- Jakie góry zostały wymienione w tekście?
- Gdzie chłopcy zamierzają sprawdzić informacje?

ĆWICZENIE 2

Sprawdź informacje na mapie i w Internecie.

- Czy informacje podane przez chłopców są poprawne?
- Jakie inne informacje o górach w Polsce dodałbyś do tych podanych przez chłopców?
- Jak się nazywają góry na Ukrainie?
- Jakie znasz szczyty górskie w Polsce.
- Jakie szczyty górskie znasz w Karpatach i w Górzach Krymskich?
- Gdzie się znajduje Zakopane, Krosno i Zamość?

ĆWICZENIE 3

Wybierz prawidłową odpowiedź.

1. Kuba i Darek rozmawiają o lekcji geografii?

Kuba i Darek omawiają referat _____.

- a. o górach w Polsce;
- b. o rzekach na Ukrainie;
- c. o morzach;
- d. o wycieczce.

2. Skąd jest Darek?

Darek pochodzi z _____.

- a. Kijowa;
- b. Sanoka;
- c. Krakowa;
- d. Krosna.

3. Dokąd ma pojechać na feriach Kuba z rodzicami?

Kuba z rodzicami na feriach pojedzie _____.

- a. w Bieszczady;
- b. w Karpaty;
- c. do Zakopanego;
- d. w Karkonosze.

4. Czy Kuba był na Ukrainie?

Tak, był i zwiedzał _____.

- a. Karpaty;
- b. Kijów;
- c. Łuck;
- d. Krym.

5. Gdzie nigdy nie był Darek?

Darek nigdy nie był _____.

- a. w Karpatach;
- b. w Karkonoszach;
- c. w Bieszczadach;
- d. w Sudetach.

6. Czy Kuba urodził się w Krakowie?

Nie, on pochodzi z _____.

- a. Zamościa;
- b. Wrocławia;

- c. Krosna;
- d. Warszawy.

ĆWICZENIE 4

Napisz zadanie domowe Darka: „Góry w Polsce”. Korzystaj ze słów z ramki.

Na wschodzie/ zachodzie/ północy/ południu Polski ...; znajdują się; rozciągają się; wysokość najwyższego szczytu wynosi ...; w skład Karpat wchodzą

ĆWICZENIE 5

Przeczytaj tekst.

Darek: Ja byłem z tatą w Bieszczadach, spałem w namiocie pod śpiworem, świeciłem latarką, niosłem plecak, paliłem ognisko, gotowałem zupę na kuchence turystycznej, tata grał na gitarze, śpiewał harcerskie piosenki, zdobyłem Tarnicę, szedłem po łoninami czerwonym szlakiem. Mama z tatą, jak jeszcze nie byli małżeństwem, często chodzili po górach. Robili artystyczne zdjęcia. Sami mają dużo zdjęć na tle najwyższych szczytów i najpiękniejszych widoków. Złota polska jesień i oni – zakochana para. Pod drzewami, na kamieniach.

ĆWICZENIE 6

Popraw nieprawdziwe informacje w dialogu:

- Byłeś kiedyś w górach?
- Pewnie, z mamą w Tatrach!
- I spałeś pod namiotem?
- No pewnie! Pod kocem! Przyniosłem go w wielkiej torbie.

Grałem na gitarze przy ognisku...

- Jakim szlakiem szliście?
- Zielonym. Robilem dużo zdjęć sobie i mamie. Pod krzakami, na kamieniach.

ĆWICZENIE 7

Ułóż z kolegą / koleżanką dialog, korzystając ze słów z ramki.

WZÓR: *W niedzielę pojedziecie na wycieczkę do lasu?
Pojadziemy, ale nad jezioro.*

Gdzie jedziecie na weekend?	Pojedziemy _____.
Gdzie pójdziesz z rodzicami w sobotę?	Pójdziemy _____.
Kiedy wracacie do domu?	_____ wracamy w niedzielę.
Gdzie odpoczywały w sobotę i niedzielę Ania i Tania?	Dziewczyny odpoczywały _____.
Czy znasz szlaki turystyczne w tych górach?	Tak, znam _____.
Jaki wypoczynek najbardziej ci się podoba?	Najbardziej lubię wypoczynek nad _____ i w _____.

Zielony i niebieski; do lasu; nad jezioro; nad rzekę; w góry; być w górach; wracać z gór; odpoczywać w lesie, nad jeziorem, w górach.

ĆWICZENIE 8

Dopisz brakujące części w dialogach:

1. Prosisz kogoś o zrobienie zdjęcia.

Oczywiście.

2. Pytasz o wolne miejsca w schronisku.

Tak, są wolne miejsca w pokojach czteroosobowych.

3. Strażnik zwraca Ci uwagę, że w górach nie wolno rzucać kamieni. Odpowiadasz mu.

Przepraszam,

4. Proponujesz odpoczynek.

Może

O, chętnie!

5. Prosisz kolegę, z którym chodzisz po górach o coś do picia.

No pewnie, trzymaj.

6. Ktoś proponuje Ci pamiątkę z gór: zdjęcie z misiem. Odmawiasz.

Nie,

7. Wzywasz przez telefon GOPR¹, bo zgubiliście drogę i robi się noc (i zimno).

Gdzie jesteście?

Halo, potrzebujemy pomocy... Możesz potrzymać na chwilę? Nie, dziękuję. Możesz mi dać trochę wody? Może byśmy odpoczęli? Przepraszam, nie chciałem, zgubiłem szlak. Przepraszam, więcej nie będę. Czy są wolne miejsca? Czy mogłyby nam pani zrobić zdjęcie?

* GOPR – Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe: ratuje turystów w górach.

ĆWICZENIE 9

Posłuchaj i zaśpiewaj piosenkę. Czy rozumiesz wszystkie słowa? Co to jest: **góral, potok, hala, świerk?**

Góralu, czy ci nie żal odchodzić od stron ojczystych?

Świerkowych lasów i hal i tych potoków srebrzystych?

Góralu, czy ci nie żal? Góralu, wracaj do hal!

ĆWICZENIE 10

Dokończ zdania. Jak myślisz, dlaczego góral musiał opuścić ukochane góry?

W górach mieszkają _____.

Z gór płynął bystry _____.

Na _____ pasą się owce.

Jakie ładne _____!

Potoki srebrzyste niosą _____.

Świerki rosną _____.

ĆWICZENIE 11

Na podstawie obrazków ułóż krótkie opowiadanie.

Odmiana rzeczowników i przynimotników rodzaju żeńskiego w liczbie mnogiej

M.	małe dziewczyny	ciekawe książki
D.	małych dziewczyn	ciekawych książek
C.	małym dziewczynom	ciekawym książkom
B.	małe dziewczyny	ciekawe książki
N.	małymi dziewczynami	ciekawymi książkami
Msc. (o)	małych dziewczynach	ciekawych książkach
W.	małe dziewczyny!	ciekawe książki!
M.	ciekawe lekcje	szerokie ulice
D.	ciekawych lekcji	szerokich ulic
C.	ciekawym lekcjom	szerokim ulicom
B.	ciekawe lekcje	szerokie ulice
N.	ciekawymi lekcjami	szerokimi ulicami
Msc. (o)	ciekawych lekcjach	szerokich ulicach
W.	ciekawe lekcje!	szerokie ulice!
M.	nowe panie	długie noce
D.	nowych pań	długich nocy
C.	nowym paniom	długim nocom
B.	nowe panie	długie noce
N.	nowymi paniami	długimi nocami
Msc. (o)	nowych paniach	długich nocach
W.	nowe panie!	długie noce!
M.	ciekawe powieści	
D.	ciekawych powieści	
C.	ciekawym powieściom	
B.	ciekawe powieści	
N.	ciekawymi powieściami	
Msc. (o)	ciekawych powieściach	
W.	ciekawe powieści!	

ĆWICZENIE 12

Utwórz formy mianownika liczby mnogiej.

Zielona roślina doniczkowa, wysoka góra, krótka baśń, smutna pieśń ludowa, ważna uwaga, wesoła melodia, niezbędna po-

moc dydaktyczna, szeroka ulica, nowa kawiarnia, praca domowa, ciekawa nowela.

ĆWICZENIE 13

Przymiotniki i rzeczowniki w nawiasach zapisz w dopełniaczu.

Musimy nazbierać (leśne jagody). W lesie nie ma (dobре drogi). Dawno nie słyszeliśmy (pieśni góralskie). Lubimy wracać do domu z (dalekie podróże). W autobusie są miejsca dla (starsze osoby). W tej książce jest wiele (ciekawe nowele). W tym bukietcie jest za dużo (czerwone róże).

ĆWICZENIE 14

Przepisz zmieniając według wzoru.

WZÓR: *Oglądam tę nową wystawę. Oglądam te nowe wystawy. Nie oglądam tych nowych wystaw.*

1. Czytam tę codzienną gazetę.
2. Opowiadam tę starą baśń.
3. Kupuję modną rzecz.
4. Siostra kupuje tę skórzana walizkę.
5. Przez okno widzimy tę zieloną gałąź.
6. Lubię tę majową noc.
7. Adresujesz tę zwykłą kopertę.
8. Spotykamy tę starszą panią nauczycielkę.

ĆWICZENIE 15

Przepisz, uzupełniając wyrazy końcówkami celownika liczby mnogiej.

Naszym mam^o nie chce się iść w góry. Wysyłamy koleżank^o serdeczne pozdrowienia z gór. Na wycieczce dziewczyn^o się pomaga! 22 stycznia składamy życzenia babci^o. Czy podobają się pan^o te stroje góralskie? W górach mówimy Cześć turyst^o. Dziewczyny przyglądały się modnym spódnic^o.

ĆWICZENIE 16

Przepisz, uzupełniając wyrażeniami z ramki w odpowiedniej formie.

W góry wspinamy się _____. Za _____ są boiska. Kuzynka przyniosła koszyczek z _____. Na obrazie widzimy łąkę z _____. Na spacer idziemy z _____. Tadek dostał paczkę z _____. Witamy panią _____. Dzieci zdobią salę ____ i _____.

Czarne owce; znane ścieżki; ciekawe książki; zielone łązki i fioletowe astry; nowe szkoły; fajne koleżanki; dojrzałe poziomki, białe i czerwone róże.

ĆWICZENIE 17

Przepisz, używając form miejscownika.

W gazetach czytamy o (stolice europejskie). Marzę o (następne wyprawy) w góry. Tradycje ludowe zachowały się na (wsie). Na (wiśniowe gałęzie) jest pełno jagód. O (przygody) na (wycieczki) zawsze długo się pamięta. W (godziny popołudniowe) na (miejscie ulice) jest duży ruch. Przy ognisku harcerze grają na (gitary) i śpiewają piosenki.

ĆWICZENIE 18

Wysłuchaj dwa razy tekstu. Uzupełnij brakujące fragmenty. Jeśli masz problemy – skorzystaj z ramki.

Dotarły do grupy; drugi stopień; na poprawę pogody; patrole ratowników; poprosiła o pomoc; spędzili noc; trudna ewakuacja; zagrożenia życia; znajdują się w okolicach.

Akcja ratownicza GOPR w Bieszczadach

Pierwsze *patrole ratowników* bieszczadzkiej grupy GOPR [] młodych ludzi, którzy [] Bukowego Berda w Bieszczadach. Na miejsce nie dotarły jeszcze śmigłowce LPR i SG – poinformował naczelnik grupy Grzegorz Chudzik.

Grupa młodzieży ze szkoły przetrwania we Wrocławiu [] telefonicznie – dodał Chudzik. Według niego młodzi ludzie w kilku namiotach [] pod Bukowem Berdem. Około 10 z nich wymaga ewakuacji. W akcji uczestniczy też Lotnicze Pogotowie Ratunkowe oraz Straż Graniczna.

– Śmigłowce LPR i SG ze względu na warunki pogodowe nie dotarły na miejsce. W Mucznem czekają []. Ratownicy GOPR są w drodze. Muszą pokonywać ok. 1,5 metrowe zaspy śniegu. Na miejsce dotarł już pierwszy nasz patrol. Zapowiada się bardzo [] – powiedział naczelnik Chudzik. Jak dodał, młodzi ludzie są zziębnięci. – Wiatr zrywa im pokrycia namiotów. Ich instruktor powiedział w rozmowie ze mną, że nie ma [] – zaznaczył Chudzik.

W Bieszczadach powyżej górnej granicy lasu leży średnio pół metra śniegu. Jest siedem stopni mrozu, a prędkość wiatru dochodzi do 70 km/godz. W górnym partiiach Bieszczad obowiązuje [] zagrożenia lawinowego.

Internet (WP)

ĆWICZENIE 19

Wybierz prawidłową odpowiedź.

1. Akcja ratownicza odbywała się:

- a. W Bieszczadach.
- b. We Wrocławiu.
- c. Na Bukowym Berdzie i w Mucznem.

2. Pomoc:

- a. Wezwał naczelnik grupy GOPR, Grzegorz Chudzik.
- b. Instruktor.
- c. Sami uczestnicy.

3. Młodzi ludzie, uczestnicy wyprawy:

- a. Są bezpieczni w namiotach.
- b. Są już ewakuowani.
- c. Jest im bardzo zimno.

4. W Bieszczadach jest:

- a. Bardzo zła pogoda.
- b. Słaby wiatr.
- c. Lawiny.

ĆWICZENIE 20

Wybierz prawidłowe wypowiedzi.

1. Zwracasz się do naczelnika grupy GOPR, Grzegorza Chudzika:

- a. Szanowny panie naczelniku...
- b. Panie naczelniku...
- c. Panie Grzegorzu...
- d. Panie Chudzik...

2. Zwracasz się do nauczyciela, który nazywa się Jerzy Kowalewski:

- a. Panie Jerzy...
- b. Panie Kowalewski...
- c. Panie nauczycielu...
- d. Proszę pana...

3. Usprawiedliwiasz swoje spóźnienie przed instruktorem:

- a. Spóźniłem się...
- b. Przepraszam za spóźnienie...
- c. No, jestem!
- d. Sorki, że się spóźniłem...

4. Pytasz się starszej pani, jak znaleźć ulicę ...

- a. Droga pani..
- b. Szanowna pani...
- c. Przepraszam, czy ...
- d. Jak mam ...

ĆWICZENIE 21

Użyj poniższych wyrażeń w poprawnej formie.

WZÓR: ...ewakuacji... – Myślę o ewakuacji.

... ratowników... – To są _____.

... młodych ludzi... – Tu są _____.

... naczelnik grupy Grzegorz Chudzik... – Rozmawiam z _____.

... młodzież... – Ulicą idzie nauczyciel z _____.

... siedem stopni mrozu... – Myślę o _____.

... prędkość... – Są dwie _____.

... stopień... – Mama przygląda się moim szkolnym _____.

Czas przyszły złożony

I sposób

		<i>liczba pojedyncza</i>	<i>liczba mnoga</i>
1.	[ja]	będę pisać	[my] będącemy pisać
2.	[ty]	będziesz pisać	[wy] będącie pisać
3.	on – pan	będzie pisać	oni – panowie będą pisać
	ona – pani	będzie pisać	oni – państwo będą pisać
	ono	będzie pisać	one – panie będą pisać

II sposób

liczba pojedyncza

		<i>rodzaj męski</i>	<i>rodzaj żeński</i>	<i>rodzaj nijaki</i>
1.	[ja]	będę pisał	będę pisała	
2.	[ty]	będziesz pisał	będziesz pisała	
3.	on – pan	będzie pisał	ona – pani będzie pisała	ono będzie pisało

liczba mnoga

		<i>forma męskoosobowa</i>	<i>forma niemęskoosobowa</i>
1.	[my]	będziemy pisali	będziemy pisały
2.	[wy]	będziecie pisali	będziecie pisały
3.	oni – panowie	będą pisali	one – panie będą pisały
	oni – państwo	będą pisali	

ĆWICZENIE 22

Zamień na czas przyszły złożony.

WZÓR: *W Mucznem (czekają) będą czekać na poprawę pogody.*

Wiatr (zrywa) _____ im pokrycia namiotów. (Nie ma) _____ zagrożenia życia. W Bieszczadach powyżej górnej granicy lasu (leży) _____ średnio pół metra śniegu. Ratownicy (muszą) _____ pokonywać zaspy śniegu. (Jest) _____ siedem stopni mrozu, a prędkość wiatru (dochodzi) _____ do 70 km/godz. W górnych partiach Bieszczad (obowiązuje) _____ drugi stopień zagrożenia lawinowego.

ĆWICZENIE 23

Przepisz uzupełniając zdania czasownikami w czasie przyszłym złożonym.

WZÓR:

czytać	<p><i>Jutro Tadek będzie czytał nową gazetę.</i></p> <p><i>W poniedziałek państwo Czyńscy będą czytali świeży magazyn.</i></p> <p><i>W przyszłym roku będziesz czytać powieść Henryka Sienkiewicza.</i></p>
myć	<p>Jutro Ania _____ naczynia.</p> <p>W środę Michał i Alicja _____ okno.</p> <p>To nie prawda, że ty _____ samochód. Poproszę o to Mirka.</p>
leżeć	<p>Pojutrze Darek cały dzień _____ na plaży.</p> <p>W czwartek podczas wycieczki do lasu dzieci _____ na murawie.</p>

	W weekendy Ola i Julia _____ w łóżku do dziesiątej.
grać	Ja _____ na gitarze. W piątek Andrzej i Oksana _____ na koncercie szkolnym. Teraz dziewczyny _____ na fortepianie.
prosić	(My) _____ naszą panią o pomoc w napisaniu ćwiczenia. W sobotę (on) _____ kolegę razem pójść na boisko. W przyszłym tygodniu (wy) _____ tatę, żeby zabrał ze sobą na mecz.

ĆWICZENIE 24

Przepisz, tworząc od podkreślnych czasowników czas przyszły złożony.

Kasia uczy się gotować. Próbuje sama przygotować obiad. Obiera ziemniaki, płucze jarzyny, kroi je. Na kuchence turystycznej gotuje zupę. Kasia chce zrobić rodzinie niespodziankę. Zupa jest gotowa, gdy tato z bratem wróci z gór.

ĆWICZENIE 25

Użyj odpowiedniej formy czasownika *być*, uzupełniając zdania.

Stanisław _____ wspinać się na szczyty, a Taras _____ chodzić na basen. _____ uczył się pływać. Razem z nim _____ uczyli się pływać Oleg i Andrzej. Tania, Kasia i Ola _____ ćwiczyć skoki do wody.

ĆWICZENIE 26

Przepisz, zmieniając według wzoru.

WZÓR: *Piszemy ķwiczenia.*

Będziemy pisali ķwiczenia.

Będziemy pisały ķwiczenia.

1. Oglądamy nowy film.
2. One grają na fortepianie.
3. Oni grają w piłkę.
4. Dyskutujemy o filmie.
5. Słuchacie radia.
6. Szyję sukienkę dla siostry.
7. Kiedy odrabiasz lekcje?
8. Koty piją mleko.

ĆWICZENIE 27

Zmień liczbę pojedynczą na liczbę mnogą w czasie przyszłym.

WZÓR:

<i>Dziewczynka będzie rozma-wiała z mamusią.</i>	<i>Dziewczynki będą rozma-wiały z mamusią.</i>
Kotek będzie pił mleko.	
Jabłoń będzie kwitła wiosną.	
Chłopiec będzie czytał krótkie opowiadanie.	
Brat będzie pisał list.	
Siostra będzie robiła zakupy.	
Artystka będzie śpiewała.	
On będzie ćwiczył.	
Dziecko będzie się bawiło z kotkiem.	

Stopniowanie przymiotników

stopień równy	piękny	krótki
stopień wyższy	piękniejszy	krótszy
stopień najwyższy	najpiękniejszy	najkrótszy

Stopień równy:	przedrostek	rdzeń	przyrostek
piękny	naj–	piękni–	–ejszy
bogaty	naj–	bogat–	–szy

Nieregularne stopniowanie przymiotników:

mały → mniejszy → najmniejszy

dobry → lepszy → najlepszy

zły → gorszy → najgorszy

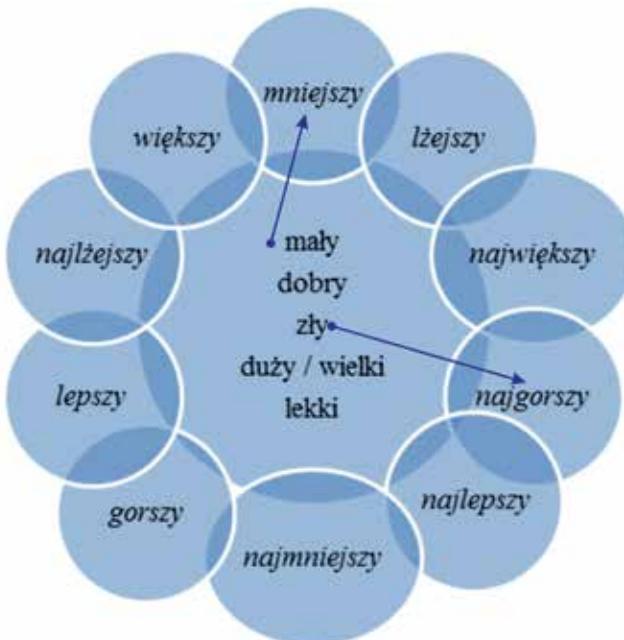
duży / wielki → większy → największy

lekki → lżejszy → najlżejszy

ĆWICZENIE 28

Wskaż wyższy i najwyższy stopień przymiotników. Ułóż 6 zdań.

ĆWICZENIE 29

Utwórz stopień wyższy i najwyższy przynimotników.

WZÓR: <i>brudny</i>	<i>brudniejszy</i>	<i>najbrudniejszy</i>
zdolny		
stary		
duży		
zły		
ciemny		
śmieszny		
nowy		
daleki		

ĆWICZENIE 30

Uzupełnij zdania odpowiednią formą przynimotnika.

Wilczur jest mały, puden jest , a szpic jest .

Ten tekst w gazecie jest , w piśmie jest , a w książce .

W październiku jest zła pogoda, w grudniu jest , a w styczniu .

Park jest wielki, miejski park jest , a w stolicy jest .

Wiosną wieje wiatr, w maju wieje , a w lecie .

ĆWICZENIE 31

Uzupełnij zdania przynimotnikami z ramki.

Jan Matejko to polski malarz. Wiśla to rzeka Polski. Lwów to miasto od Kijowa. Październik jest , a listopad – . Miód jest . Ten film był od poprzedniego. Wczoraj miałem .

wyniki, a dzisiaj jeszcze _____. Te góry są _____, a tamte _____.

Złe, gorsze; niniejsze; najsłynniejszy; największa i najdłuższa; wysokie, wyższe; słodki; ciekawszy; zimny, zimniejszy.

ĆWICZENIE 32

Posłuchaj tekstu. Zaznacz w nim zjawiska pogody.

Marzec, kwiecień i maj to są miesiące wiosenne. Dni są wtedy cieplejsze, wyższa jest *temperatura* niż w styczniu i lutym, ale opady deszczu są większe. Wieje przyjemny coraz cieplejszy wiatr. W lecie mamy dłuższy dzień i krótszą noc. Potem dni stają się coraz krótsze, a noce dłuższe, aż do jesiennego zrównania dnia z nocą. Z końcem sierpnia zaczyna się złota jesień, po której następuje coraz bardziej szara jesień.

ĆWICZENIE 33

Słuchając nagrania zaznacz te zjawiska pogodowe, o których jest mowa.

Są chmury.	Pada deszcz.	Pada śnieg.
Jest mgła.	Pada grad.	Jest burza.
Wieje wiatr.	17 stopni.	Jest mróz.

ĆWICZENIE 34

Słuchając nagrania zaznacz, które dzieci z jakich powodów cieszą się, że jadą w Bieszczady.

	Dziecko 1.	Dziecko 2.	Dziecko 3.	Dziecko 4.	Dziecko 5.	Dziecko 6.	Dziecko 7.
Lubi góry.	X						

Lubi wspinaczkę.						
Będzie fajnie.						
Jest ciekawie.						
Można porozmawiać.						
Lubi zwiedzać.						

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

Święty Mikołaj przychodzi do dzieci uczciwych i grzecznych.

Najsłodszym i najweselszym świętem, pachnącym słodyczami i pomarańczami, z prezentami pod poduszką, jest święto św. **Mikołaja**. W Polsce św. Mikołaj odwiedza dzieci **6 grudnia**, a do dzieci ukraińskich on przychodzi **19 grudnia**. Prezenty otrzymują tylko te, które napisały do niego listy z prośbą o prezenty.

ĆWICZENIE 35

Posłuchaj wiersza.

Zofia Baszczyńska

Mikołaje

Już brzegiem nieba
przez dalekie kraje
w skrzypiących saniach
pędzą Mikołaje:
jeden ma futro od parady,
drugi ma wąsy dla zabawy,
jeden ma w torbie mróz i śnieg biały,
drugi rodzynki i migdały.
Jeden ma w saniach worki cztery –
drugi pogania renifery,
jeden przez komin – drugi ku oknu,
zastuka srebrną laską o zmroku,
wraz z pierwszą gwiazdką
przez śnieżne Ambaje¹
pędzą weseli, grubi Mikołaje.

ĆWICZENIE 36

Odpowiedz na pytania.

- Na czym do nas pędzą Mikołaje?
- Jak wyglądają Mikołaje z wiersza?
- Czy tak właśnie wyobrażasz sobie Mikołaja?
- Dlaczego jeden ma w torbie mróz i śnieg biały, drugi rodzynki i migdały?
- Ile worków ma Mikołaj?
- Jak Mikołaje wchodzą do budynków?
- O jakiej porze pukają srebrną laską?
- Przez jaką krainę pędzą Mikołaje?

* Ambaje — bajeczna kraina

ĆWICZENIE 37

Wypisz z wiersza *Mikołaje* podkreślone czasowniki. Utwórz formę bezokolicznika, odmień je w czasie przyszłym złożonym.

WZÓR: *ma – mieć – ja będę mieć / miał / miała; ty będziesz mieć / miał / miała...*

ĆWICZENIE 38

Przeczytaj list do świętego Mikołaja.

Luck, 19 listopada

Najdroższy Święty Mikołaju!

Przez cały rok byłem uczciwym i posłusznym chłopcem. W szkole dostawałem najwyższe stopnie. W ubiegłym roku przyniosłeś mi takie cudowne kredki, a tak lubię rysować. Dziękuję Ci za prezent! Czy mogę w tym roku prosić Cię, żebyś przyniósł mi nowy rower, bo ten, co mam już jest za mały dla mnie. Lecz taką niezbyt drogi, żeby rodzicom wystarczyło pieniędzy – ale fajny: z przerzutkami, najlepiej górski.

Serdecznie dziękuję! Oczekuję z niecierpliwością.

Z poważaniem

Jurek

ĆWICZENIE 39

Na podstawie listu z ćw. 38 ułóż swój list do św. Mikołaja. Poproś o prezent – rzecz, której bardzo potrzebujesz. Podziękuj za prezenty, które otrzymałeś w tamtym roku (nawet, jak Ci się niezbyt podobały...). Przeproś, że piszesz (i dziękujesz) dopiero teraz. Opowiedz Mikołajowi, co robiłeś przez ten rok, czy byłeś grzeczny, jakie sukcesy odniosłeś,

czy rodzice byli z Ciebie zadowoleni itd. skorzystaj z wyrazów i wyrażeń z ramki.

Kochany Święty Mikołaju! Przepraszam, że tak długo nie pisałem, ale _____. Przepraszam też, że nie podziękowałem Ci za prezent, który otrzymałem w tamtym roku: _____. Był _____. Jeszcze raz dziękuję. W tym roku _____ (co robiłem), byłem _____ (jaki?). Muszę się pochwalić, że _____ (jakie sukcesy odniosłem?). Proszę Cię w tym roku o _____. Jest mi bardzo potrzebny(a)(e), bo _____. Pozdrawiam Cię serdecznie _____. Zapraszam do _____.

ĆWICZENIE 40

Ułóż dialog rozmowy telefonicznej z kolegą według wzoru. Oceń otrzymane prezenty. Wykorzystaj słowa z ramki.

WZÓR:

- Cześć!
- No, cześć!
- Był już u ciebie Święty Mikołaj?
- Był. A u ciebie?
- U mnie też. Dostałem nową komórkę: rewelacyjny supernowy smartfon! Właśnie ściągam nowe aplikacje! Są na niego odjazdowe gry. I w ogóle ekstra jest.
- A ja mam od Mikołaja nowego laptopa.
- I jak?
- Spoko. Właśnie go ogarniam. Jakiś mega nowoczesny jest. Tylko beznadziejnie wygląda.
- To jak ogarniesz wejdź na fejsa. O siódmej umówiliśmy się z Grubym, Chudym i Wysokim na skajpie. To, na razie!
- Nara. Pa.

Super, supernowy, ekstra, odjazdowy, odlotowy, rewelacyjny, fajny, beznadziejny, okropny, bez sensu, dno!

**24 grudnia – Wigilia; 25 grudnia – Boże Narodzenie
31 grudnia / 1 stycznia, Noc Sylwestrowa, Nowy Rok**

Kiedy 24 grudnia na zimowym niebie zabłyśnie pierwsza gwiazda, w każdym polskim domu przy wigilijnym stole zbiera się rodzina, dzieli się opłatkami i śpiewa kolędy. Zaczyna się **Boże Narodzenie** (25 XII) i św. Szczepana (26 XII).

Wieczorem przed Bożym Narodzeniem – 6 stycznia na Ukrainie rozlegają się kolędy bożenarodzeniowe przy świątecznych stołach. Samo święto Narodzenia Pańskiego świętujemy 7 stycznia.

ĆWICZENIE 41

Posłuchaj recytacji wiersza. Następnie spróbuj odczytać go w podobny sposób.

Leopold Staff

Gwiazda

Świeciła gwiazda na niebie,
srebrna i staroświecka.
Świeciła wigilijnie,
każdy zna ją od dziecka.

Zwsiąły z niej z wysoka długie,
błyszczące promienie,
a każdy promień to było
jedno świecące życzenie.

I przyszli – nie magowie
już trochę podstarzali,
lecz wiejscy kolędnicy,
zwyczajni chłopcy mali. (...)

ĆWICZENIE 42

Wypisz z wiersza *Gwiazda* rzeczowniki i określ je swoimi (dowolnymi) przymiotnikami.

WZÓR: *na niebie* – *na błękitnym / niebieskim niebie*

Moje zainteresowania

Darek ma nietypowe zainteresowania – interesuje się koleją: pociągami, budową torów, historią kolei. Zbiera książki na ten temat, szuka informacji w Internecie, ma nawet kolekcję znaczków pocztowych związanych z koleją. Interesuje się też nowoczesną koleją – szybkimi połączeniami, budową nowych szlaków kolejowych, rozwojem kolei w Polsce. Już nie może się doczekać, kiedy na polskie nowe tory wyjadą nowe pociągi!

Ponieważ Kuba uwielbia podróżować, często razem planują wspólne wakacyjne podróże. Jak to fajnie byłoby pojechać pociągiem nad morze, w góry, dookoła Polski, a nawet na końca Europy: na północ, południe, zachód i wschód – najdalej, jak się da. Wiele godzin spędzają nad mapą, planują trasy, nawet noclegi i to, co mogliby zobaczyć, zwiedzić po drodze.

Kuba zbiera informacje turystyczne o Polsce: ma duży zbiór dokładnych map, przewodników, folderów, w komputerze całe katalogi fotografii ściągniętych z Internetu i samodzielnie zrobionych. Jego rodzice zajmują się fotografią, więc przekazali synowi swoje pasje. Interesują go szczególnie miejsca ciekawe, ale mniej znane, związane z historią Polski, a najbardziej z historią II wojny światowej. Gdy żyła jeszcze prababcia, często z nią roz-

mawiał, jak to było przed wojną i w czasie wojny. Niestety, był jeszcze za mały, żeby te rozmowy zapisać, nagrać albo sfilmować.

Ich koledzy trochę nie rozumieją ich zainteresowań – mówią, że są staroświeckie. Po co mapa? Jest GPS [dzi-pi-es]. Po co katalogować zdjęcia? Jak będą potrzebne, ściągną je z sieci. I kto dziś jeździ pociągiem? Sami niczego nie zbierają, rzadko coś ich zainteresuje na dłużej. Czasami ktoś coś wie więcej o sporcie, dziewczyny o modzie, Marta opowiadała kiedyś o znanych aktorach filmowych, chyba amerykańskich. Choć oczywiście wszyscy mają konto na Facebooku, robią setki zdjęć swoimi smartfonami i wrzucają to wszystko na swoje konta. No i Damian – on lubi czytać książki, cały czas coś czyta, nawet niektórzy mówią: dziwak – czytać w dzisiejszych czasach? Ale, że jest fajnym kolegą, nikt mu nie dokucza. A przed polskim streszcza wszystkim lektury.

MINISŁOWNICZEK

- **Hobby:** interesować się... (czym?); zbierać / kolekcjonować... (co?); mieć kolekcję... (czego?); pasjonować się... (czym?); mieć pasję; rozwijać swoje zainteresowania; grać na... (czym?); uczyć się... (czego?).
- **Komputer:** mieć konto na... (czym?); zalogować się; wejść na stronę... (czego?); strona internetowa; czat, czatować; surfować po sieci; wrzucać coś do sieci; ściągać z... (czego?); kopować; grać na komputerze; gra komputerowa; przygotować prezentację na temat... (czego?).

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Czym interesuje się Darek?
- Na czym polegają zainteresowania Kuby?
- Czego nie może się doczekać Darek?
- Czy Internet pomaga przy układaniu nowych podróży wakacyjnych?
- Który z chłopaków interesuje się historią?
- Jacy są koledzy chłopców? Do której grupy Ty należysz?
- Jakie Ty masz zainteresowania? Jak je rozwijasz?
- Jak myślisz, czy młody człowiek powinien mieć jakieś zainteresowania, a może raczej powinien interesować się wszystkim po trochu?

ĆWICZENIE 2

Wysłuchaj tekstu. Na wzór tego wypracowania napisz podobne, odpowiedz na pytania.

- Co robili twoi rodzice wieczorami w dzieciństwie?
- Jakie programy telewizyjne wtedy oglądali?
- Czym interesował się twój tata?
- A jakie zainteresowania miała mama?
- Jak spędzali wolny czas twoi rodzice?
- O jakim wydarzeniu z młodych lat opowiadają często rodzice?

ĆWICZENIE 3

Posłuchaj słów piosenki. Zaśpiewajcie ją razem.

Jedzie pociąg z daleka, na nikogo nie czeka,
Konduktorze łaskawy, zawież nas do Warszawy!

ĆWICZENIE 4

Na podstawie mapy Polski, powiedz, z jakich miast „z daleka” mogą jechać pociągi.

WZÓR: Pociąg jedzie z Poznania do Szczecina.

ĆWICZENIE 5

Użyj odpowiedniej końcówki (-a / -u / -ia) według wzoru.

WZÓR: *To jest Kraków. Kupuję bilet do Krakowa.*

To jest Kołobrzeg. Pojadę do Kołobrzegu.

To jest Wrocław. Wracam z Wrocławia.

To jest Kijów. Pojutrze klasa wyjeżdża do Kijow.

To jest Tarnów. Podróżujemy do Tarnow.

To jest Łuck. Jutro Taras pojedzie do Łuck.

To jest Przemyśl. One jadą do Przemyśl.

To jest Białystok. Dzisiaj do Białegostok już nie ma pociągów.

To jest Radom. Do Radom oni jadą autobusem.

To jest Starogard. Ze Starogard można pojechać do Szczecin.

To jest Inowrocław. Do Inowrocław jest dużo pociągów.

ZAPAMIĘTAJ!

prawie wszystkie polskie miasta (rodzaju męskiego i nijakiego) w *Dopełniaczu* mają końówkę **-a**,
np. Lublin**a**

ale

miasta rodzaju żeńskiego mają w *Dopełniaczu* końówkę **-y**,
np. Warszaw**y**

te, które kończą się na **-k / -g** w *Dopełniaczu* mają końówkę **-u**
np. Kołobrzeg**u**, Białegostok**u**

kilka też ma końówkę miękką w *Dopełniaczu*,
np. Radom**ia**, Wrocław**ia**

jest grupa miast w liczbie mnogiej,
np. Katowice – *Jadę do Katowic*;
oraz miast w formie przymiotnika,
np. Zakopane – *Jadę do Zakopanego*

kiedy nie wiadomo, jakiego rodzaju jest dane miasto, trzeba to sprawdzić w słowniku!
To jest ta Bydgoszcz – *Jadę do Bydgoszczy*

ĆWICZENIE 6

Przyjrzyj się planszy. Wypisz nazwy polskich miast na niej umieszczonych. Użyj odpowiedniej formy według wzoru.

WZÓR: Szczecin – Jadę do Szczecina

ĆWICZENIE 7

Wysłuchaj dialogów i zdecyduj, w którym miejscu mają one miejsce.

Miejsca:	Dialogi:									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Przy kasie										
Na peronie										
W poczekalni										
W informacji kolejowej										
W przedziale										

ĆWICZENIE 8

Wysłuchaj tekstu i odpowiedz jakie miejsce chciałbyś/chciałabyś zwiedzić i dlaczego?

Sześć najbardziej popularnych miejsc nad Bałtykiem

Polacy, mimo kapryśnej pogody, uwielbiają wypoczywać nad polskim morzem. Co roku nad Bałtyk ściagają tysiące spragnionych relaksu i odpoczynku turystów z całego kraju. Które miejscowości cieszą się największą popularnością?

- **Łeba**

Miejsce 6. w rankingu zajęła Łeba, na którą oddano 8 proc. głosów. To z pozoru spokojne miasteczko z niewielkim portem, co roku latem zmienia się w niezmiernie popularne letnisko. Największym atutem miasta jest piękna, szeroka plaża oraz bliskie sąsiedztwo Słowińskiego Parku Narodowego.

- **Kołobrzeg**

Kolejny w zestawieniu znalazły się Kołobrzeg. Ten największy kurort Pomorza Zachodniego od wielu lat szczerzy się dobrą renomą i nie bez przyczyny określany jest mianem „Perły Bałtyku”. Latem nieustannie tętni życiem - nie brakuje tu młodzieży, rodzin z dziećmi, kuracjuszy czy wielbicieli morskich przygód. Kołobrzeg wskazało 9 proc. badanych.

- **Mielno**

Jednym z najpopularniejszych miejsc nad Bałtykiem jest bez wątpienia Mielno. Na tę miejscowościę zagłosowało 12 proc. ankietowanych. Najcenniejszym walorem kurortu jest niczym niezanieczyszczona woda i bezpieczne plaże. Oprócz szerokiej plaży o małkim piasku wczasowicze mogą się cieszyć wspaniałym nadmorskim jeziorem Jamno. Na turystów czekają tu liczne atrakcje, ciekawe szlaki turystyczne oraz specyficzny mikroklimat.

- **Władysławowo**

Miejsce 3. w rankingu zajęło Władysławowo, które w sezonie odwiedza około 300 tysięcy wczasowiczów. Kurort szczyci się wspaniałym położeniem - u nasady Półwyspu Helskiego, nad pełnym morzem, posiada szerokie, piaszczyste i bardzo nasłonecznione plaże oraz powietrze bogate w jod. Latem przezywa prawdziwy najazd turystów. To świetna lokalizacja dla osób, które chcą zwiedzić okolicę. Blisko stąd do Chałup, wpisanego na listę dziedzictwa UNESCO Słowińskiego Parku Narodowego czy na Hel.

- **Miedzyzdroje**

Drugim najbardziej zatłoczonym polskim kurortem są Międzyzdroje, które wytypowało 14 proc. ankietowanych. Dla wielu turystów wizyta tutaj to obowiązkowy punkt programu podróży po wybrzeżu Bałtyku. Do tego niespełna sześciotysięcznego miasteczka przyjeżdża w lecie nawet 40 tys. osób!

- **Sopot**

Numerem jeden jest bezapelacyjnie Sopot. To w sezonie najmodniejsze miejsce wypoczynku w Polsce. Latem odwiedzają je

nie tylko tłumy turystów, ale także największe sławy show biznesu. O każdej porze dnia i nocy jest tu co robić.

Na podstawie: <http://turystyka.wp.pl/gid,15794663,img,15794795,page,6,title,6-najbardziej-zatłoczonych-miejsc-nad-Baltykiem,galeria.html>

ĆWICZENIE 9

Popracuj z mapą polskiego Wybrzeża. Sprawdź, gdzie nad Bałtykiem znajdują się te miejscowości. Czy do wszystkich z nich można dojechać pociągiem? Zaznacz je na mapce:

ĆWICZENIE 10

Wybierz miejscowości, w której chciałbyś / chciałbyś spędzić wakacje. Uzasadnij wybór: co chciałbyś / chciałbyś tam robić?

ĆWICZENIE 11

Słuchając nagrania rozmowy o wakacyjnych planach, zaznacz, o których miejscowościach z tekstu *6 najbardziej popularnych miejsc nad Bałtykiem* rozmawia rodzina Kowalskich, wpisz obok te, których nie ma w tekście.

	Miejscowości z tekstu	Inne
Łeba	+	Gdańsk
Kołobrzeg		
Mielno		
Władysławowo		
Międzyzdroje		
Sopot		

Odmiana rzeczowników nieżywotnych i przymioników rodzaju męskiego w liczbie mnogiej

M.	szerokie perony	pełne plecaki
D.	szerokich peronów	pełnych plecaków
C.	szerokim peronom	pełnym plecakom
B.	szerokie perony	pełne plecaki
N.	szerokimi peronami	pełnymi plecakami
Msc. (o)	szerokich peronach	pełnych plecakach
W.	szerokie perony!	pełne plecaki!
M.	ciężkie bagaże	obce kraje
D.	ciężkich bagaży	obcych krajów
C.	ciężkim bagażom	obcym krajom
B.	ciężkie bagaże	obce kraje
N.	ciężkimi bagażami	obcymi krajami
Msc. (o)	ciężkich bagażach	obcych krajach
W.	ciężkie bagaże!	obce kraje!

ĆWICZENIE 12

Utwórz formy mianownika liczby mnogiej. Z 6. z nich ułóż zdania.

WZÓR: *bilet ulgowy – bilety ulgowe*

Pociąg pasażerski, przedział sypialny, wysoki budynek, ulewny deszcz, szybki tramwaj, następny przystanek, skórzany portfel, dworzec główny, autobus podmiejski.

ĆWICZENIE 13

Przepisz zmieniając liczbę pojedynczą na liczbę mnogą.

W tej książce nie ma ciekawego wiersza. Jak jedziesz pociągiem, nie słyszać ptasiego głosu. Wiosną ptak wraca z ciepłej-

go kraju. W tym bukiecie brak żółtego kwiatka. Do przystanku tramwajowego podjeżdża tramwaj. Lubię wszystko, oprócz kiszonego ogórka. Obok nowoczesnego budynku dworca nie ma ładnego parku. Po podróży babcia ugotowała zupę z prawdziwego grzyba. Na tym bilecie brak czytelnego podpisu konduktora. Na tym dworcu nie ma sprawnego bankomatu.

ĆWICZENIE 14

Rzeczowniki w nawiasach użyj w odpowiednim przypadku.

Na wycieczce przyglądamy się (stare pociągi) i (zabytkowe wagony).

Przyglądamy się (napisy) na wagonie.

Z (dalekie kraje) przyjeżdżają goście.

Przed EURO 2012 w Polsce i na Ukrainie zbudowano kilka (nowe lotniska).

Z (międzynarodowe bilety ulgowe) można podróżować w Polsce.

W Europie (stare dworce) daje się drugie życie.

ĆWICZENIE 15

Dobierz odpowiednie wyrazy do zdań w narzędziu lub słowniku.

1.	polskie pociągi	Niektóre _____ pochodzą jeszcze z zeszłego wieku.
2.	dworce kolejowe	Dziś kolejarze mają święto – przyszli w _____.
3.	samoloty	W _____ są przedziały tylko dla niepalących.
4.	place, zegary	Na _____ starych miast stoją ratusze z _____.

5.	pociągi	Na _____ zawsze jest pełno pasażerów.
6.	eleganckie garnitury	Latem nad morze ludzie jeżdżą i latają _____.
7.	sportowe rowery	Na _____ dużo reklamy.
8.	autobusy podmiejskie	_____ szybko jeździmy.

ĆWICZENIE 16

Uzupełnij wyrazy brakującymi końcówkami w liczbie mnogiej.

Wszyscy chodzimy na przyjemny spacer do parku i lasu.

O każdej porze wyglądają one pięknie.

Wczesną wiosną można w nich oglądać świeżą zieleń krzewów i wielkich drzew.

Na dębowych i bukowych są młode liście.

W maju można słuchać wspaniałego śpiewu ptaków, a w lecie zbierać kwiaty.

Ale najciekawszą porą roku jest jesień.

Drzewa liściaste robią się wtedy kolorowe jak w bajce, a potem w masie opadły liście giną alejki, trawniki, ślad.

Odmiana liczebników porządkowych i zaimków *który, jaki*

	<i>liczba pojedyncza</i>			<i>liczba mnoga</i>
M.	pierwszy	pierwsza	pierwsze	pierwsi / pierwsze
D.	pierwszego	pierwszej	pierwszego	pierwszych
C.	pierwszememu	pierwszej	pierwszememu	pierwszym
B.	pierwszego / pierwszy	pierwszą	pierwsze	pierwszych / pierwsze
N.	pierwszym	pierwszą	pierwszym	pierwszymi
Msc. (o)	pierwszym	pierwszej	pierwszym	pierwszych
W.	pierwszy	pierwsza	pierwsze	pierwsi / pierwsze

Zaimki *który, jaki*

	<i>liczba pojedyncza</i>			<i>liczba mnoga</i>
M.	który	która	które	którzy / które
D.	którego	której	którego	których
C.	któremu	której	któremu	którym
B.	którego / który	która	które	których / które
N.	którym	która	którym	którymi
Msc. (o)	którym	której	którym	których

ĆWICZENIE 17

Posłuchaj fragmentu wiersza.

Julian Tuwim

Lokomotywa

Stoi na stacji lokomotywa,
Ciężka, ogromna i pot z niej spływa –
Tłusta oliwa.
Stoi i sapie, dyszy i dmucha,

Żar z rozgrzanego jej brzucha bucha:
Buch – jak gorąco!
Uch – jak gorąco!
Puff – jak gorąco!
Uff – jak gorąco!
(...)

Wagony do niej podoczepiali
Wielkie i ciężkie, z żelaza, stali,
I pełno ludzi w każdym wagonie,
A w jednym krowy, a w drugim konie,
A w trzecim siedzą same grubasy,
Siedzą i jedzą tłuste kiełbasy.
A czwarty wagon pełen bananów,
A w piątym stoi sześć fortepianów,
(...)

W siódmym dębowe stoły i szafy,
W ósmym słoń, niedźwiedź i dwie żyrafy,
W dziewiątym – same tuczone świnie,
W dziesiątym – kufry, paki i skrzynie,
A tych wagonów jest ze czterdzieści,
Sam nie wiem, co się w nich jeszcze mieści.
(...)

ĆWICZENIE 18

Odpowiedz na pytania.

1. Ile wagonów ciągnęła lokomotywa?
2. Jak wyglądała lokomotywa?
3. Jak duże były wagony i z czego były zrobione?
4. Kogo było pełno w każdym wagonie?

5. Czy w wagonie jechały konie, krowy i grubasy?
6. Ile fortepiianów stało w 5. wagonie?
7. Podaj numery wagonów, w których jechały „słoń, niedźwiedź i dwie żyrafy”, a także „same tuczone świnie”.
8. Co było w dziesiątym wagonie?

ĆWICZENIE 19

Posłuchaj fragmentów *Lokomotyw* w wykonaniu dziewczynki ze szkoły polskiej w Paryżu.

- Czy recytuje jeszcze inne fragmenty poza tymi podanymi wyżej?
- O czym informuje tekst, który został wypowiadany po wierszu?

ĆWICZENIE 20

Odpowiedz inaczej na pytania. Liczebnik zapisz słownie.

WZÓR: *Uczniem której klasy jesteś?
Jestem uczniem szóstej klasy.*

1. Do której klasy chodzisz?
Chodzę do VIII klasy.
2. Jaki to jest numer tramwaju?
To jest tramwaj nr 11. / To jest jedenastka.
3. W której sali odbędzie się zebranie?
Zebranie odbędzie się w sali nr 17.
4. Czy twoja szkoła nr 4 jest przy ulicy Ostrowieckiej?
Tak, ona jest na Ostrowieckiej.
5. Która godzina?
Jest godzina 17.
6. Czy tramwaj nr 2 dojeżdża do dworca?
Nie, dwójka do dworca nie dojeżdża.
7. Który dziś jest?
Dziś jest siódmy marca dwa tysiące czternastego roku.
8. O której zaczynają się lekcje w szkole?
Lekcje zaczynają się o 8.45.

ĆWICZENIE 21

Dopasuj zdania z górnej tabeli do rzeczy, których dotyczą, w dolnej tabeli.

1	jedynka	<i>Na dworzec kolejowy najlepiej dojechać jedynką.</i>
2	dwójka	<i>Chodzę do dwójki, a ty?</i>
3	trójka	<i>Boli mnie górną lewą trójką.</i>
4	czwórka	<i>Dostałem czwórkę...</i>
5	piątka	<i>Przybij piątkę!</i>
6	szóstka	<i>Zrobiliś to zadanie na szóstkę!</i>
7	siódemka	<i>Nie wiem, dokąd jedzie siódemka.</i>
8	ósemka	<i>Wyrosła ci ósemka?</i>
9	dziewiątka	<i>Podaj mi klucz dziewiątkę.</i>
10	dziesiątka	<i>Masz rozmienić dziesiątkę?</i>

Narzędzie	Ocena szkolna (stopień)	Zab	Numer szkoły	Gest	Tramwaj
9					

ĆWICZENIE 22

Czy tak można powiedzieć po polsku? Znajdź poprawną odpowiedź.

WZÓR:

Sala nr osiem.	+	Ósma sala.	-
Jest szesnasta.		Jest godzina szesnasta.	
Jest szesnasta godzina.		Szkoła nr 36.	
Trzydziesta szósta szkoła.		Tramwaj trzydziesty szósty	
Tramwaj nr 7		Mieszkanie nr dziewięć.	

ĆWICZENIE 23

Dopasuj liczby z kolumny A do B.

A

- 5
216
13
18
73
9
21
2014

B

- trzynaście
dwadzieścia jeden
pięć
siedemdziesiąt trzy
dwieście szesnaście
dwa tysiące czternaście
dziewięć
osiemnaście

Cyfry arabskie

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Cyfry rzymskie

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
---	----	-----	----	---	----	-----	------	----	---

ĆWICZENIE 24

Posłuchaj tekstu. Zapisz usłyszane daty używając rzymskich cyfr. Następnie zapisz daty słownie.

WZÓR: 13 IX 1995 – trzynastego września tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego piątego roku

ĆWICZENIE 25

Zapisz słownie usłyszane daty urodzenia Twoich bliskich, uzupełniając zdania wyrazami z ramki.

WZÓR: Urodziłem się czwartego listopada tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego dziewiątego / dwutygodniowego / dwa tysiące pierwszego roku.

Moja mama urodziła się

Styczeń – stycznia, luty – lutego, marzec – marca, kwiecień – kwietnia, maj – maja, czerwiec – czerwca, lipiec – lipca, sierpień – sierpnia, wrzesień – września, październik – października, listopad – listopada, grudzień – grudnia.

ĆWICZENIE 26

Przepisz zdania, zapisując słownie liczebniki.

1. Pociąg pośpieszny do Warszawy odjeżdża o godzinie 15.30 z toru 2. przy peronie 3.
2. Kupiliśmy 6 biletów, mamy 3 miejsca w wagonie nr 14, a 3 w wagonie nr 15.
3. W sąsiednim przedziale były 4 wolne miejsca.
4. Mamy miejsca od 48. do 53.
5. Podróż będzie trwać 5 godzin.

ĆWICZENIE 27

Po wysłuchaniu rozmowy telefonicznej dwóch kolegów, odpowiedz na pytania, używając podanych niżej liczebników.

7.30; 12; 9; 7 i 11; 49 i 56; 192; 9 III 1814; 3. i 4.

1. O której Marek jutro wstaje?
2. Na którym piętrze mieszka?
3. Którym tramwajem pojadą z Pawłem do szkoły?
4. Które ćwiczenia mają zrobić?
5. Na której stronie jest wiersz Mickiewicza?
6. Kiedy urodził się T. Szewczenko?
7. W którym zdaniu Paweł zrobił błąd?

Tryb rozkazujący czasowników czytać, pisać, robić

	<i>liczba pojedyncza</i>		<i>liczba mnoga</i>	
1.	[Ja]		My	czytajmy, piszmy, róbmy
2.	[Ty]	czytaj, pisz, rób	Wy	czytajcie, piszcie, róbcie
3.	On / pan Ona / pani Ono	niech czyta, niech pisze, niech robi	Oni / one panowie / państwo	niech czytają, niech piszą, niech robią

czasownik być

	<i>liczba pojedyncza</i>		<i>liczba mnoga</i>	
1.	[Ja]		My	bądźmy
2.	[Ty]	bądź	Wy	bądźcie
3.	On / pan Ona / pani Ono	niech będzie	Oni / one panowie / państwo	niech będą!

czasownik wziąć

	<i>liczba pojedyncza</i>		<i>liczba mnoga</i>	
1.	[Ja]		My	weźmy
2.	[Ty]	weź	Wy	weźcie
3.	On / pan Ona / pani Ono /	niech weźmie	Oni / one panowie / państwo	niech wezmą!

ĆWICZENIE 28

Uzupełnij (tam, gdzie jest to możliwe) tabelkę brakującymi formami czasowników *czekać i prosić*.

czas terazniejszy	tryb rozkazujący	czas terazniejszy	tryb rozkazujący
czekam		proszę	

	czekaj	prosisz	
czeka			niech prosi
	czekajmy	prosimy	
czekacie			proście
	niech czekają	proszę	

ĆWICZENIE 29

Przepisz. Od czasowników w nawiasach utwórz formy rozkaźnika 2. osoby liczby pojedynczej.

WZOR: (*Podejść – podejdę, podejdziesz*) do okna.
Podejdź do okna.

1. (Usiąść – usiądę, usiądziesz...) koło okna.
2. (Zacząć – zacznę, zaczniesz...) tłumaczyć.
3. (Wziąć – wezmę, weźmiesz...) słownik.
4. (Zobaczyć – zobaczę, zobaczysz...), czy w słowniku jest ten wyraz.
5. Nie (słuchać – słucham, słuchasz...), o czym oni rozmawiają.
6. (Przeczytać – przeczytam, przeczytasz...) kilka zdań.
7. Teraz (przetłumaczyć – przetłumaczę, przetłumaczysz...) pierwsze zdanie.
8. (Skończyć – skończę, skończysz...) szybko tłumaczenie.

ĆWICZENIE 30

Posłuchaj piosenki. Znajdź formy trybu rozkazującego, ustal osobę i liczbę.

Wsiądź do pociągu byle jakiego,
 Nie dbaj o bagaż, nie dbaj o bilet,
 Ścisając w ręku kamyk zielony,
 Popatrz, jak wszystko zostaje w tyle...

ĆWICZENIE 31

W przedziale pociągu jest ciasno i duszno. Jadą: mama, starszy pan, brat, kolega, ksiądz, Twoja nauczycielka i Ty.

Poproś o otwarcie okna. Do kogo co powiesz? Której formy nie użyjesz?

WZÓR:

	mama	brat	starszy pan	kolega	+ Twoja nauczycielka	ksiądz	
Czy mogłaby pani otworzyć okno?							Otwórz okno! Niech pani otworzy okno.
Czy mógłby pan otworzyć okno? Otwórz okno!							
Niech pan otworzy okno.							
Niech pani otworzy okno.							
Niech ksiądz otworzy okno.							
Niech kolega otworzy okno.							
Czy może pan otworzyć okno?							
Czy mama mogłaby otworzyć okno?							

Czy ksiądz mógłby otworzyć okno?					
Mogłabyś otworzyć okno?					
Móglbyś otworzyć okno?					
Możesz otworzyć okno?					
Proszę otworzyć okno.					

ZAPAMIĘTAJ!

forma ***niech...*** użyta bezpośrednio do kogoś, często bywa odbierana jako niegrzeczna.
Do osób starszych od siebie jej nie używamy

w naturalnych sytuacjach:

rodzice
do dzieci

forma ***proszę...***
jest bardziej oficjalna

nauczyciele
do uczniów

mówią w trybie
rozkazującym lub
w formie ***proszę...***

osoby dorosłe
do dzieci

ĆWICZENIE 32

Przekształć według wzoru.

WZÓR: *Proszę przynieść książkę! (ty). Przynieś książkę!*

Proszę zgasić światło! (ty)

Proszę wyłączyć telewizor! (ty)

Proszę mówić ciszej! (ty)
Proszę być grzeczną! (ty)
Proszę pisać starannie! (ty)
Proszę umyć ręce! (ty)
Proszę wziąć moją komórkę! (ty)
Proszę uważać! (ty)

ĆWICZENIE 33

Przekształć zdania bardziej oficjalne w bardziej potoczne i odwrotnie.

WZÓR:

<i>Oficjalnie</i>	<i>Potocznie</i>
Proszę otworzyć podręczniki.	Otwórzcie podręczniki.

1. Marek, idź wyrzuć śmieci i kup po drodze chleb.
2. Siadajcie!
3. Marta, podejdź do tablicy, weź kredę i zapisz temat zadania domowego.
4. Stańcie w koło, chwyćcie się za ręce...
5. Proszę zapisać w zeszycie temat zadania domowego...
6. Proszę przynieść na jutro atlasy geograficzne.
7. Proszę nie rozmawiać!
8. Weź tę torbę i zacznij pracować!

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

Czy wiesz že w Polsce...

W drugą niedzielę stycznia gra Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy. Fundacja ta zbiera pieniądze dla szpitali na nowoczesny sprzęt do leczenia dzieci. W całej Polsce – i za granicą! – odbywają się koncerty i różne imprezy, a wolontariusze zbierają pieniądze do specjalnych puszek i pudełek. Telewizja przez cały dzień transmituje te imprezy, przede wszystkim

Świątełko do Nieba o 20.00, kiedy to w wielu miastach do nieba strzelają sztuczne ognie. Każdy, kto wrzuci coś do puszki, dostaje takie serduszko:

W tym okresie uczniowie mają ferie: zimowe wakacje. Ferie trwają dwa tygodnie. Dzieci i młodzież często wyjeżdżają w góry na narty, na obozy sportowe. W miastach dla tych, co nie wyjeżdżają, przygotowane są atrakcje sportowe i zajęcia w domach kultury.

14 lutego są Walentynki. To nowe święto raczej się w Polsce nie przyjęło. Czasami ktoś kupi swojej Walentynce czekoladowe serduszko...

Pod koniec lutego kończy się też karnawał. Najpierw – tydzień przed jego końcem – jest tłusty czwartek. Polacy jedzą pączki – duuuużo pączków. Potem przychodzi ostatnia sobota karnawału i ostatni wtorek – są to ostatki: ostatnie zabawy. Wreszcie jest środa popielcowa – początek Wielkiego Postu..

Na wsi

Dziadkowie Kuby mieszkają na wsi, niedaleko Zamościa. Mają niewielkie własne gospodarstwo. Hodują dwie krowy, drób (kury i kaczki), mają kilka hektarów ziemi. W pracy w polu pomaga im młodszy syn, wujek Kuba. Na ferie Kuba z rodzicami pojechał do babci.

Powitali się, wycałowali, wyściiskali psa Azora, opowiedzieli, co u kogo słyszać, zjedli wiejski obiad i... zaczęli się nudzić...

Kuba: Dziadku, może byśmy poszli zobaczyć gospodarstwo?

Dziadek: Zgoda, chodźmy. Dasz kurom jeść. Jak byłeś mały, lubiłeś chodzić do kurek, kaczek, królików. Krowy się bałeś, nawet nie chciałeś podejść do obory.

Kuba: Pamiętam, że jak miałem cztery lata, przestraszyłem się świnie. A miała wtedy takie śliczne małe prosięta.

Dziadek: No, wtedy jeszcze mieliśmy konia... Robiliśmy kuligi...

Kuba: A Azor w budzie mieszkał!

Dziadek: Bo to jest pies wiejski, nie „miastowy”, wiejskie psy pilnują całej gospodarki i podwórza. Źle tam nie mają. Azor ma bardzo przytulną budę, jak Reksio z bajki.

Kuba: Koty mają lepiej, bo siedzą na piecach.

Dziadek: A gdzieś ty jeszcze na wsi teraz piec widział? Kto by teraz chleb piekł?

Podjechał wujek na traktorze. Kury się rozbiegły. Dziadek pozdrowił sąsiada, który właśnie poprawiał płot i bramę.

Dziadek: Chcesz, to potem pójdziemy do sadu. Teraz zima, ale tam zawsze jest ładnie. Jabłka ślicznie obrodziły w tym roku. Ale śliwek nie było... To co, może chcesz mieszkać na wsi? Wszystko swoje i zdrowe, jajka, pietruszka, marchewka, ziemniaki, buraki, sałata, w szklarni mamy ogórki, pomidory i paprykę – nie to co u was w tym Krakowie.

Kuba: O nie! Praca na roli to nie dla mnie. Dbać o ogród, plewić grządkę, siać, zbierać, kosić siano... Za dużo pracy!

Dziadek: Pracy nie trzeba się bać. A życie na wsi jest piękne – czyste powietrze, a w nocy: jakie gwiazdy na niebie! Do miasta blisko, wygodne domy, a jest podwórko, Staś miałby swoją piaskownicę ...

Kuba: To powiedz to mamie! Bo tato zawsze opowiadał, że chce mieszkać na wsi, wybudować duży dom, dwór! Ja jestem za! Ale mama...

MINISŁOWNICZEK

- **Gospodarstwo:** stodoła; szopa, podwórko, „domy” zwierząt: obra, stajnia, chlew, kurnik;
- **Prace w polu i w gospodarstwie:** orać, siać, sadzić, podlewać, ścinać, zbierać (owoce), kopać (ziemniaki, buraki), wycinać (kapustę), rąbać drewno, doić krowę.

- **Drzewa owocowe:** grusze, śliwy, wiśnie, czereśnie, jabłonie...
- **Owoce:** śliwki, gruszki, jabłka, morele, brzoskwinie, porzeczka, agrest, wiśnie, czereśnie, aronia...
- **Warzywa:** marchewka, pietruszka, kapusta, groch, fasola, cebula (szczypiorek), ziemniaki, sałata, ogórkki, pomidory...
- **Zboża:** pszenica, żyto, owies, jęczmień.
- **Zwierzęta domowe:** krowy (i byki), konie, świnie, króliki, kozy, owce (i barany)...
- **Drób:** kury (i koguty), kaczki, gęsi...

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Dokąd pojechał Kuba z rodzicami?
- O jakiej porze roku to było?
- Co robili po przyjeździe?
- O czym rozmawiali dziadek z Kubą w drodze do kurnika?
- Hodowią jakich zwierząt zajmują się dziadkowie Kuby?
- Co mówił dziadek o sadzie?
- A Ty? Czy chciałabyś / chciałbyś mieszkać na wsi?
- Jakie są dobre strony mieszkania na wsi, a jakie złe?
- Jak myślisz, dlaczego mama Kuby nie chce mieszkać na wsi?

ĆWICZENIE 2

WZÓR: *A. Dziadkowie mają ogromne własne gospodarstwo. To nieprawda, bo ich gospodarstwo jest niewielkie.*

B. Wraz z młodszym synem mają kilka hektarów ziemi. To prawda, bo wujek pomaga im w pracy.

Czy to prawda, że ...

1. Kuba, jak był mały, lubił karmić drób i króliki.
2. Kuba był odważny i zawsze podchodził pogłaskać krowę w oborze.
3. W wieku czterech lat Kuba przestraszył się świnie i jej prosiąt.

4. W gospodarstwie są konie.
5. Pies Azor mieszka w przytulnej budzie.
6. Wujek nie umie jeździć na traktorze.
7. W tym roku nie obrodziły jabłka, ale był bogaty urodzaj śliwek.
8. Kubie podoba się praca na roli i dbanie o ogród i grządki.

ĆWICZENIE 3

Przeczytaj minisłowniczek. Dopasuj z minisłowniczka nazwy mieszkańów zwierząt.

WZÓR: Kury mieszkają w kurniku.

1. Pies mieszka w _____.
2. Konie mieszkają w _____.
3. Krowa mieszka w _____.
4. Świnia z prosiątkami mieszka w _____.
5. Kaczki z kaczątkami mieszkają w _____.
6. Króliki mieszkają w _____.
7. Pisklęta i kury mieszkają w _____.
8. Owca i baran mieszkają w _____.

ĆWICZENIE 4

Przyjrzyj się planszy. Podziel zwierzęta i ptaki na dzikie i domowe. Zapisz je według wzoru.

WZÓR:

<i>Domowe</i>		<i>Dzikie</i>	
<i>Zwierzęta</i>	<i>Drób</i>	<i>Zwierzęta</i>	<i>Ptaki</i>
koza	indyk	lew	kukułka

ĆWICZENIE 5

Posłuchaj wiersza. Jaka jest mowa zwierząt? Czy po ukraińsku mowa zwierząt nazywa się tak samo?

Wiejska kapela

W każdej wiosce jest kapela,
Co rolników rozwesela.
W niej to wszelakie zwierzęta
Mają swoje instrumenta:
Kaczka kwacze, kracze wrona,
A gęś gęga przestraszona.
Koza meczy, owca beczy,
A na płocie sroka skrzeczy.

Wróbel ćwierka, dzięcioł puka,
Kukułeczka w lesie kuka.
Bocian w gnieździe swym klekocze,
Żaba w stawie gdzieś rechocze.

(wg Ł. Humeckiej i J. Kiernickiego)

ĆWICZENIE 6

Wybierz prawidłową odpowiedź, korzystając ze słów z ramki i z ćw. 5.

1. Krowa _____.
a) kwacze; b) beczy; c) miauczy; d) meczy.
2. Bocian _____.
a) klekocze; b) szczeka; c) skrzeczy; d) miauczy.
3. Wróbel _____.
a) pieje; b) meczy; c) ćwierka; d) kracze.
4. Koza _____.
a) rechocze; b) beczy; c) meczy; d) gęga.
5. Kukułka _____.
a) kracze; b) kuka; c) szczeka; d) puka.
6. Sroka _____.
a) skrzeczy; b) miauczy; c) pieje; d) meczy.
7. Baran _____.
a) kwacze; b) klekocze; c) meczy; d) beczy.
8. Pies _____.
a) kracze; b) szczeka; c) beczy; d) miauczy.

Po polsku krowa meczy „muuu”; baran beczy „beee”; koza meczy „meee”; pies szczeka „hau-hau”; kot miauczy „miauuu”; kogut pieje „kukuryku”.

ĆWICZENIE 7

Podaj analogie – jak mówi się do zwierząt na Ukrainie.
Co zwierzę powinno zrobić?

Mówi się...	W Polsce	Na Ukrainie	Co zwierzę powinno zrobić?
Do kota	Kici-kici! A psik!		Kot powinien pojedzieć. Kot powinien uciekać.

Do psa	Azor, do nogi! Le-żeć! Waruj! Pil-nuj! Podaj łapę! Poszedł!		
Do konia	Wio! Prrr! Wiśta! Hetta! Nazad!		
Do kur	Cip-cip-cip!		

ĆWICZENIE 8

Z kolegą / koleżanką odegraj scenki uzupełniając dialogi.

Poproś „ładnie” dziadka, żeby poszedł z Tobą w pole (bo dziadek nie ma ochoty).

- _____
- Oj, może innym razem, jestem zmęczony.
- Ale _____
- Nie mam siły!
- Tylko na chwilę. _____
- No dobrze, ale tylko na pół godzinki.

Przekonaj dziadka, żeby pozwolił Ci jechać na kombajnie (to jest niebezpieczne!).

- _____
- No coś ty! To jest niebezpieczne! Nie wolno dzieciom jeździć na kombajnie.
- Ale _____
- Nie, wykluczone!
- _____

Odmów grzecznie babci, która częstuje Cię wiejskim masłem (bo nie lubisz).

- Pyszne masełko, wiejskie. Proszę z chlebkiem...
- _____

Poproś babcię, żeby nauczyła Cię robić masło.

- _____
- Oczywiście, siadaj, bierzesz to i...

Ale to naprawdę... ... A inne dzieci... Wojtek też... Dziadkuuuuuu, nie poszedłbyś... Ja cię tak bardzo proszę... Przepraszam, babciu, ale dziękuję... Nie smakuje mi wiejskie masło. Babciu, czy mogłabyś...

ĆWICZENIE 9

Korzystając z minisłowniczka, powiedz jakie prace w polu robi się jesienią, na wiosnę, w lecie? Czy robi się coś zimą? Czy pomagałeś kiedyś na wsi w pracach polowych albo w gospodarstwie?

ĆWICZENIE 10

Napisz krótkie opowiadanie „Moje miłe (niemiłe) wspomnienia ze wsi”. Może jadłeś prawdziwy wiejski chleb? Wiejskie masło? Jechales na traktorze? Przestraszyłeś się indyka?

Mam rodzinę na wsi. Moja rodzina mieszka w... Gospodarstwo składa się z ... Pewnego razu... Nagle... I wtedy... Ale się przestraszyłem... Pierwszy raz w życiu spróbowałem / spróbowałem... Ymmm, ale smak!

ĆWICZENIE 11

Przyjrzyj się planszy. Do jednego koszyka „pozbieraj” owoce, a do drugiego – warzywa. Które warzywa i owoce lubisz, których nie lubisz?

warzywa		owoce	

Odmiana rzeczowników żywotnych nieosobowych i przynimotników rodzaju męskiego w liczbie mnogiej

M.	rasowe psy	wielkie ptaki	młode konie
D.	rasowych psów	wielkich ptaków	młodych koni
C.	rasowym psom	wielkim ptakom	młodym koniom
B.	rasowe psy	wielkie ptaki	młode konie
N.	rasowymi psami	wielkimi ptakami	młodymi końmi
Msc. (o)	rasowych psach	wielkich ptakach	młodych koniach
W.	rasowe psy	wielkie ptaki	młode konie

ĆWICZENIE 12

Zmień w podanych przykładach liczbę pojedynczą na liczbę mnoga.

Wierny pies, rzadki ptak, uczony kot, lękliwy zajęc, pasiasty tygrys, pracowity wół, straszny lew, silny orzeł, biały gołąb, śliczny paw, mały jeż, wielki karp, czarny kot.

ĆWICZENIE 13

Przepisz zdania. Wyrazy podane w nawiasach zapisz w dopełniaczu liczby mnogiej.

W miejskim zoo nie ma (wielkie renifery). Babcia nie mogła doliczyć się (czerwone koguty). Nie mogłem nasłuchać się śpiewu (leśne ptaki). Jesienią w lesie nie doszukasz się (kolczaste jeże i jadowite weże). W starym parku nie ma (złociste bażanty), (ładne pawie), (białe gołębie) i innych (rzadkie ptaki).

ĆWICZENIE 14

Przepisz, zamieniając liczbę pojedynczą na mnogą.

Przyglądam się małemu kotkowi. Sypię owies gniademu koniowi. Na obiad słoniowi daję marchewkę, tygrysowi, lwu i innym drapieżnikom – mięso. W akwarium dzieci przyglądają się karpiowi, szczupakowi, węgorzowi, sumowi. Dzisiaj to kogutowi nawet piać się nie chce. Sokołowi nudzi się w klatce.

ĆWICZENIE 15

Ułóż zdania z podanymi połączeniami, używając form narzędnika liczby mnogiej.

WZÓR: *Dziadek obrabiał pole gniadymi końmi.*

młode indyki	
olbrzymie wieloryby	
mądre delfiny	
dzikie koty	
chytre lisy	
głodne wilki	
sympatyczne niedźwiadki	
małe kucyki	

ĆWICZENIE 16

Przepisz, uzupełnij wyrazy brakującymi końcówkami liczby mnogiej.

Gospodarz czyści sierść na koni█. Dzieci piszą opowiadanie o swoich kot█. Zajace w wilk█ mają swojego wroga. Oglądamy nowy film o wieloryb█, delfin█ i rekin█. Przy indyk█ i

kogut w zimie wróble mają co jeść. W dżungli po słoni skaczą małpy. O chytr lis istnieje wiele bajek. Widzieliśmy w zoo tygrys i krokodyl .

ĆWICZENIE 17

Przepisz, uzupełniając wyrazami z ramki w odpowiednim przypadku.

W naszych lasach żyją _____.

Gospodarz ufa swym wiernym _____.

Pani Kowalska nie wyobraża sobie życia bez ulubionych
_____.

W sklepie zoologicznym wiszą klatki z _____.

W cyrku kлоwny na _____ wyprawiali figle.

Jesienią dla _____ jest wiele pokarmu.

Do tej wioski można dojechać tylko _____.

Wielbłądy, kanarki, konie, jeże, psy, koty, lisy, wilki,
niedźwiedzie, żubry.

ĆWICZENIE 18

Posłuchaj i zaśpiewaj piosenkę.

Miała baba koguta, koguta, koguta,
Wsadziła go do buta, do buta, hej!

O mój miły kogucie, kogucie,
kogucie, kogucie, kogucie, kogucie,
Czy ci dobrze w tym bucie,
w tym bucie, w tym bucie, w tym bucie jest?

Miała baba barana, barana, barana,
Wsadziła go do siana, do siana, hej!
O mój miły baranie, baranie,
baranie, baranie, baranie, baranie,
Czy ci dobrze w tym sianie,
w tym sianie, w tym sianie, w tym sianie jest?

Miała baba indora, indora, indora,
Wsadziła go do wora, do wora, hej!
O mój miły indorze, indorze,
indorze, indorze, indorze, indorze,
Czy ci dobrze w tym worze,
w tym worze, w tym worze, w tym worze jest?

ĆWICZENIE 19

Wypisz z piosenki wszystkie rzeczowniki żywotne rodzaju męskiego. Odmień je odmień przez przypadki w liczbie mnogiej.

Odmiana rzeczowników rodzaju nijkiego typu *cielę, imię*

liczba pojedyncza			
M.	imię	cielę	zwierzę
D.	imienia	cielęcia	zwierzęcia
C.	imieniu	cielęciu	zwierzęciu
B.	imię	cielę	zwierzę
N.	imieniem	cielęciem	zwierzęciem
Msc. (o)	imieniu	cielęciu	zwierzęciu
W.	imię!	cielę!	zwierzę!
liczba mnoga			
M.	imiona	cielęta	zwierzęta
D.	imion	cieląt	zwierząt
C.	imionom	cielętom	zwierzętom
B.	imiona	cielęta	zwierzęta
N.	imionami	cielętami	zwierzętami
Msc. (o)	imionach	cielętach	zwierzętach
W.	imiona!	cielęta!	zwierzęta!

ĆWICZENIE 20

Ulóż zdania z wyrazami *pisklę, żrebię, kaczę, ramię, niemowlę, plemię, kurczę, prosię* używając formy dopełniacza liczby mnogiej.

ĆWICZENIE 21

Przepisz używając w odpowiednim przypadku i liczbie wyrazów, podanych w nawiasach.

Ten pisarz zna dobrze świat (zwierzę). Napisał dużo opowiadania o (zwierzę). Czytałem ostatnio książkę o (plemię) mieszkających w Afryce. Dziadkowie mają krowy i (cielę), konie i (żrebię). Niedawno kupili trzecią krowę z (małe cielę). (Dziewczę) i chłopcy spędzają wakacje u dziadków. Andrzej bardzo lubi (zwierzę). Często bawi się z (kocię) i (szczenię).

ĆWICZENIE 22

Słuchając nagrania wstaw brakujące nazwy zwierząt.

Autor *Kubusia Puchatka* stworzył galerię postaci o wyrazistych charakterach. Każdą z nich nakreślił z wielką czułością, która udziela się również czytelnikom.

Kochamy bohaterów z ich słabościami: „małym rozumkiem” Kubusia, strachliwością _____ czy malkontencją Kłapouchego. Bo podskórnie czujemy, że w świecie stworzonym przez Milne'a można czuć się bezpiecznie. Tutaj zwycięża przyjaźń, a jedynym zagrożeniem może być ewentualnie żądło _____ lub pęknięcie balonika. (...) „Kubuś Puchatek”, wydany w 1926 roku, przyniósł pisarzowi międzynarodową sławę. Dwa lata później ukazała się kontynuacja przygód _____ – „Chatka Puchatka”. Łącznie książki Milne'a dla dzieci sprzedały się dotąd w ponad 7 milionach egzemplarzy. Podczas pisania autor wykorzystywał doświadczenia z własnego dzieciństwa, ale z wielką uwagą obserwował też swoje dzieci. Sam Kubuś Puchatek, podobnie jak wiele innych postaci z książki, otrzymał imię jednej z zabawek Christophera Robina Milne'a, syna pisarza. Kupiony w drogim sklepie Harrodsa pluszak zadzięczał z kolei swoje miano _____ Winnie z londyńskiego ogrodu zoologicznego. Milne przyszedł po raz pierwszy do zoo z synem, gdy ten miał cztery lata. Maluch, który bardzo polubił Winnie, stał się książkowym Krzysiem, pierwszym adresatem opowieści o Puchatku.

Bezpieczny świat Puchatka, „Gość Niedzielny” 2012

ĆWICZENIE 23

Znajdź i podaj po polsku nazwy i imiona wszystkich zwierząt – bohaterów *Kubusia Puchatka*.

Tryb warunkowy (przypuszczający)

<i>liczba pojedyncza</i>			
	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. [ja]	pisał y m	pisała y m	
2. [ty]	pisał y s	pisała y s	
3. on pan	pisał y		
ona pani		pisała y	
ono			pisało y

<i>liczba mnoga</i>		
	forma męskoosobowa	forma niemęskoosobowa
1. [my]	pisali y śmy	pisały y śmy
2. [wy]	pisali y ście	pisały y ście
3. oni	pisali y	one pisały y
panowie	pisali y	panie pisały y
państwo	pisali y	

ĆWICZENIE 24

Utwórz od czasowników *chodzić, witać, śpiewać, robić, zdążyć się, przeczytać, móc, chcieć, jesić* formy czasu przeszłego i następnie utwórz od nich możliwe formy trybu warunkowego.

WZÓR:

<i>bezokolicznik</i>	<i>czas przeszły</i>	<i>liczba pojedyncza</i>	<i>liczba mnoga</i>
czytać	czytałem	czytałbym	
		czytałbys	
		czytałby	
		czytałabym	

		czytałabyś	
		czytałaby	
		czytalibyśmy	
		czytalibyście	
		czytaliby	
		czytałybyśmy	
		czytałybyście	
		czytałyby	

ĆWICZENIE 25

Posłuchaj piosenek. Wskaż w piosenkach formy trybu warunkowego. Ułóż z nimi zdania.

Gdybym miał gitarę, to bym na niej grał

Opowiedziałbym o swej miłości, którą przeżyłem sam...

(fragment piosenki biesiadnej)

Gdybym ja była słoneczkiem na niebie,

Nie świeciłabym, jak tylko dla ciebie...

(fragment piosenki do muzyki F. Chopina)

ĆWICZENIE 26

Przekształć zdania według wzoru.

WZÓR: *Pojadę z tobą na wieś. Czy mógłbym pojechać z tobą na wieś?*

1. Napiję się gorącej herbaty.
2. Pójdziemy razem do teatru.
3. Napiszesz list do babci.
4. Odwiedzicie chorego kolegę wieczorem.
5. Uczniowie wypożyczą książki w bibliotece.
6. Pomożecie dziadkowi.
7. Spędzicie wakacje w górach.
8. Dziewczyny pozbierają owoce do koszyka.

ĆWICZENIE 27

Zamień zdania według wzoru.

WZÓR: *Przyjdziemy do ciebie, gdy nas zaprosisz.
Przyszłibyśmy do ciebie, gdybyś nas zaprosił.*

1. Pójdę z tobą na koncert, jeżeli kupisz bilet.
2. Powiemy wam o tym, jeśli będziemy wiedzieć.
3. Oddam ci książkę, jeżeli ją przeczytam.
4. Napiszę do ciebie, gdy mi odpowiesz.
5. Przyjedziemy na wieś w sierpniu, jeżeli będzie pogoda.
6. Kupicie gazetę, jeśli kiosk będzie otwarty.
7. Zapytam kolegę, gdy go spotkam.
8. Zjem z przyjemnością pomarańczę, jeżeli mnie poczęstują.

Pisownia partykuł

W języku polskim partykuły piszemy łącznie lub rozdzielnie.

Lącznie piszemy:	- <i>by</i> (z czasownikami w formach osobowych, np. <i>poszedłbym</i> , i spójnikami, np. <i>jeśliby, toby</i>), - <i>li</i> , - <i>że</i> , - <i>ż</i> , np.: <i>znaszli, jakże, kiedyż</i> .
Rozdzielnie piszemy:	<i>niech, też, to, no, czy, a także by</i> (z innymi częściami mowy, oraz z nieosobowymi formami czasowników, np. <i>kupić by, warto by, zrobiono by</i>).

ĆWICZENIE 28

Przepisz, partykuły zapisz razem lub rozdzielnie.

„Jeśli chcesz, ośle, (by) pies kochał ciebie, kochaj (że) i ty psa” (A. Mickiewicz). Powiedz (że), jak to było. Gdzie (ż) to może być. Czy (ż) bym zapomniała? Myślisz (li), że dobrze zrobileś? Jadł (by) kot rybę, ale nie chce ogona maczać (*pszysłowie*).

ĆWICZENIE 29

Posłuchaj piosenek z filmu *Akademia Pana Kleksa* (słowa: J. Brzechwa). Wymień zwierzęta, o których mowa i podaj kilka cech.

WZÓR: *dzik – dziki, zły*

ĆWICZENIE 30

Wypowiedz swoje zdanie na podane tematy. Użyj słów i zwrotów podanych obok.

1. Zwierzęta w ZOO.	Moim zdaniem... Myślę, że... Według mnie...
2. Zwierzęta domowe w małych mieszkaniach w blokach.	Powinno się... Nie powinno się... Trzeba... Koniecznie trzeba... Nie wolno...
3. Eksperymenty (np. medyczne) na zwierzętach.	Zwierzęta powinny... / nie powinny...
4. Zwierzęta jako przyjaciele człowieka.	Przeprowadzać eksperymenty. Trzymać zwierzęta w klatkach.
5. Praca zwierząt.	Nowoczesne ogrody zoologiczne.
6. Jak chronić zwierzęta?	Wybiegi dla zwierząt. Wyprowadzać psa na spacer.

ĆWICZENIE 31

Czy wiesz, że w Polsce, w Wigilię (24 XII) zwierzęta mówią ludzkim głosem (po polsku). Napisz po jednym zdaniu – co powiedzą te zwierzęta:

Kot domowy – _____.

Koń w stajni – _____.

Pies w budzie – _____.

Rybka w akwarium – _____.

Krowa w stajni – _____.

Świnia w chlewie – _____.

Królik w klatce – _____.

Kura na grzędzie – _____.

ĆWICZENIE 32

Znajdź odpowiednie informacje i dopasuj imiona do zwierząt – bohaterów polskich bajek i filmów.

Miś

Matołek

Pies

Reksio, Pankracy, Szarik, Alex,

Kot

Balbinka

Koziołek

Karino

Gąska

Uszatek, Koralgol

Koń

Filemon, Bonifacy

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

Dawni Słowianie obchodzili różne święta. Rok kalendarzowy dzielił się u nich na trzy części. Najpierw obchodzone było święto wiosny. Słowianie wówczas śpiewali piosenki i tańczyli na cześć Słońca, Wody, Ziemi. Okres letni był poświęcony pracom w polu, zbożu i chlebowi. Trzecim świętem była Kolęda. Do naszych czasów zachował się obyczaj kolędowania i życzenia sobie wszystkiego najlepszego.

Czy wiesz, że w Polsce...

8 marca jest Dzień Kobiet, ale nie jest to dzień wolny, święto kojarzy się z komunizmem i raczej nie jest obchodzone. I słusznie: kobiety – babcie, mamy, siostry, panie w szkole i ko-

leżanki trzeba szanować cały rok! Zawsze ustąpić miejsca w tramwaju, przepuścić w drzwiach, potrzymać płaszcz, powiedzieć dzień dobry i... być grzecznym na lekcjach! Kwiaty można podarować cały rok. Do tego okazji jest wiele.

Pogoda w marcu jest zmienna, stąd przysłowie: *W marcu jak w garnku.*

ĆWICZENIE 33

Posłuchaj wiersza. Wypisz czasowniki, określ ich czas i przekształć w formę trybu przypuszczającego.

Jan Brzechwa

Wiosna

Wiosna w kwietniu zbudziła się z rana,
wyszła wprawdzie troszeczkę zaspana,
Lecz zajrzała we wszystkie zakątki:
– zaczynamy wiosenne porządki.
Skoczył wietrzyk zamaszyście,
poodkurzał mchy i liście.
Z bocznych dróżek, z polnych ścieżek
powymiatał brudny śnieżek.
Krasnoludki wiadra niosą, myją ziemię ranną rosą.
Chmury, płynąc po błękitie,
a obłoki miękką szmatką polerują słońce gładko.
Aż się dziwią wszystkie dzieci,
że tak w niebie ładnie świeci.
Bocian w górę poszybował,
tęczę barwnie wymalował.
A żurawie i skowronki
posypały kwieciem łąki.
Posypały klomby, grządkи
i skończyły się porządki.

Szkolne życie: uczymy się języków obcych

Kuba i Darek, jak wszyscy uczniowie w Polsce, uczą się języków obcych. Mają – do wyboru – język angielski lub język niemiecki. Wielu uczniów uczy się języków obcych też po lekcjach, w wielu prywatnych szkołach, najczęściej angielskiego. Kuba właśnie odrabiał lekcje z angielskiego, gdy zatelefonował Darek:

Kuba: No cześć!

Darek: Cześć, wyjdziesz na boisko?

Kuba: Nie mogę, muszę zrobić zadanie z anglika, ty nie robisz?

Darek: Już zrobiłem wczoraj. Trudne było to ćwiczenie 17 ze strony 65 – opowiedz szkolną przygodę. Co napisałęś?

Kuba: No właśnie dopiero piszę. Ale tak naprawdę to nie mam pomysłu. Może coś o tym, co robimy na przerwach?

Darek: Ja napisałem, jak ta nowa pani od niemieckiego po myliła klasy i zaczęła do nas mówić po niemiecku, a my wszyscy w śmiech – jak potem nasza „angielska” przyszła...

Kuba: E, taka przygoda... Właściwie to się nic ciekawego w szkole nie dzieje: zawsze zaczynamy o tej ósmej, każda lekcja 45 minut, sprawdzanie obecności, pytanie, przerwy po 10 minut, 6 lekcji, obiad... Nuda... Albo i ten nasz angielski: gramatyka i gramatyka... Inne klasy układają dialogi, filmy oglądają...

Darek: No coś ty! Ciągle się coś dzieje, żarty się robi, na lekcjach się gada – pamiętasz, jak Mateusz dostał 5 punktów karnych na geografii? Po lekcjach wraca się całą paczką do domu... A angielski?

Kuba: Moja mama mówi, że jak się sam języka nie nauczysz, to nikt cię nie nauczy, żadna szkoła. Dlatego nie chodzę na dodatkowy angielski, bo – jak mówi tato – szkoda pieniędzy. Lepiej pojechać do Anglii na wakacje.

Darek: Albo napisz, jak na *prima aprilis* dziewczyny z VI c się naszymi dziewczynami zamieniły – a „matematyczka” się dopiero po 10 minutach kapnęła. Albo jak poszliśmy do kina i Wojtek się zgubił...

Kuba: No, nie wiem. Chyba tego nie napiszę – zgłoszę np. [en-pe]¹, jeszcze nie zgłaszałem w tym półroczu. A ty poprawiłeś już jedynkę za ostatni sprawdzian z anglika?

Darek: Jutro się zgłoszę z czasu przeszłego, może mnie zapyta. To co – wyjdzieś?

Kuba: Dobra, idę... I tak nic nie wymyślę. Może na boisku coś mi przyjdzie do głowy?

¹ np – nieprzygotowanie

MINISŁOWNICZEK

- **Zycie szkolne:** lekcja; przerwa; dzwonek na lekcję / dzwonek na przerwę; zgłosić np (nieprzygotowanie); pierwsze / drugie półrocze; co ci wychodzi z matematyki na drugie półrocze?; spóźnienie; spóźnić się na lekcję; mieć spóźnienie; uwaga za gadanie na lekcji; zgłosić się; być pytanyem z... (czego?); usprawiedliwić się; pisać sprawdzian; dziennik; mieć uwagę w dzienniku; poprosić o przełożenie sprawdzianu; nauczyć się / wykuć na pamięć; dzienniczek ucznia; świadectwo; oceny na świadectwie; oceny na pierwsze / drugie półrocze; odrabiać zadanie domowe; robić ćwiczenie / zadanie nr... ze strony...
- **Oceny:** 1 – jedynka – niedostateczny; 2 – dwójka – dopuszczający; 3 – trójka – dostateczny; 4 – czwórka – dobry; +4 – czwórka z plusem – plus dobry; 5 – piątka – bardzo dobry; 6 – szóstka – celujący; dostać jedynkę / pałę, dwójkę / dopa, trójkę, czwórkę, piątkę, szóstkę; umieć na piątkę
- **Język obcy:** gramatyka: czasownik; bezokolicznik; czas teraźniejszy, czas przeszły, czas przyszły; osoba pierwsza / druga / trzecia; liczba pojedyncza, liczba mnoga; rzeczownik; odmieniać przez przypadki; rodzaj rzeczownika; przymiotnik; przysłówek; przyimek; spójnik; tłumaczenie, przetłumaczyć tekst; streszczenie
- słuchanie, mówienie, czytanie, pisanie, komunikacja, dialogi;
- poziom znajomości języka: znać język słabo, dobrze, biegły, mówić / pisać po polsku, niemiecku, angielsku, ukraińsku, rosyjsku, francusku, hiszpańsku, japońsku, chińsku...

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Kto do kogo zatelefonował? Po co?
- Co robił Kuba?
- Jaki problem ma Kuba?
- Co myślą Kuba i Darek na temat życia szkolnego?
- A jakie jest Twoje zdanie na temat życia szkolnego?
- Dlaczego mama Kuby uważa, że aby dobrze opanować język angielski najlepiej jest pojechać do Anglii na wakacje?
- Jakich języków obcych się uczysz?
- Jak oceniasz swoją znajomość języków obcych, których się uczysz?

ĆWICZENIE 2

Poukładaj w kolejności to, co dzieje się na lekcji:

- przyjście nauczyciela;
- dzwonek na lekcję;
- nowa lekcja: tłumaczenie, dyktowanie, zapisywanie, ćwiczenia itd.;
- sprawdzenie zadań domowych;
- sprawdzenie obecności;
- dzwonek na przerwę;
- zapisanie nowego zadania domowego;
- pytanie.

ĆWICZENIE 3

Wybierz odpowiednie zachowanie uczniów i nauczycieli.

WZOR:

	<i>Uczeń zwrócił się do nauczycielki / nauczyciela:</i>	<i>a</i>	<i>b</i>
	<i>a) proszę pani / pana</i>	<i>+</i>	
	<i>b) pani Marto / panie Jerzy</i>		
1.	Nauczyciel czyta listę obecności:		
	a) Kozłowski Jan		
	b) Jan Kozłowski		
2.	Jan Kozłowski odpowiada:		
	a) Jestem/ Obecny		
	b) Ja. Jest		
3.	Jest sprawdzian. Uczeń:		
	a) pisze samodzielnie		
	b) patrzy, co napisał kolega		
4.	Wypisał się długopis. Uczeń:		
	a) pożyczca cicho od kolegi		
	b) prosi o pożyczczenie nauczyciela		

5.	Uczeń spóźnił się na lekcję:	
	a) od razu prosi nauczyciela o wpisanie do dziennika obecności	
	b) podchodzi i usprawiedliewia się na końcu lekcji	
6.	Na lekcji do ucznia / nauczyciela zadzwonił telefon. Uczeń / nauczyciel:	
	a) odbiera i rozmawia po cichu lub wychodzi i rozmawia	
	b) nie odbiera, przeprasza i wyłącza telefon	
7.	Uczeń potrzebuje wyjść do toalety:	
	a) pyta: „Czy mogę wyjść?”	
	b) wychodzi, nic nie mówi	
8.	Uczeń zapomniał zrobić zadanie domowe. Mówi:	
	a) „Przecież nic nie było zadane!”	
	b) „Przepraszam, zapomniałem zadania.”	

ĆWICZENIE 4

Przyporządkuj wypowiedzi do nauczyciela lub ucznia:

Uczennica / uczeń (mówiący do nauczyciela lub kolegi / koleżanki):	Nauczycielka / nauczyciel (mówiący do uczniów):
obecna	Aniu, przeczytaj ten fragment

Stańcie w koło, podejdź do tablicy, czy mogę otworzyć okno, czy mogę wyjść, wstańcie, siadajcie, proszę usprawiedliwić moją nieobecność, przepraszam, spóźniłem się, jestem, otwóżcie książkę na stronie..., proszę zrobić ćwiczenie 8. na stronie 24, nieobecna, nie ma jej, proszę zapisać temat lekcji, jak masz na imię?, posłuchajcie teraz nagrania i..., czy już skończyliście, kto już skończył, powtarzajcie za mną, zapiszcie w zeszytach, co było zadane, pożycz długopis, masz pożyczycić ołówek, czy mógłby pan powtórzyć pytanie, proszę powtórzyć.

ĆWICZENIE 5

Połącz według wzoru:

WZÓR: Iść do szkoły - na lekcję angielskiego.

Iść do szatni

żeby dowiedzieć się czegoś nowego

Iść na stołówkę

po dziennik klasy VI a

Iść na salę gimnastyczną

żeby pograć w piłkę nożną
na wu-ef (wychowanie fizyczne)

Iść do pokoju nauczyciel-skiego

po nową książkę

Iść do biblioteki

żeby jechać do domu

Iść na boisko

na obiad

Iść do muzeum szkolnego

żeby się przebrać

ĆWICZENIE 6

W Internecie znajdź informacje o polskim systemie edukacji.

Co robią uczniowie po szóstej klasie?

A jak jest na Ukrainie?

ĆWICZENIE 7

Wysłuchaj informacji na temat języka polskiego jako obcego i odpowiedz na pytania:

1. Kto uczy się języka polskiego jako obcego?
2. Gdzie można uczyć się języka polskiego jako obcego?
3. W jaki sposób uczy się języka polskiego jako obcego?

ĆWICZENIE 8

Z kolegą / koleżanką uzupełnij dialogi.

– Co było dzisiaj na angielskim?

– _____

– Jest coś zadane?

– _____

– Na kiedy?

- Czy możesz mi podać przykład czasu teraźniejszego w języku polskim?
—
- Pójdziesz jutro na dodatkowy angielski?
—
- Czy często zgłaszasz np.?
—
- Jakie oceny najczęściej wpisują Ci do dziennika?
—
- Jaki jest Twój poziom znajomości języka polskiego?
—

ĆWICZENIE 9

Przeczytaj tę ulotkę szkoły językowej i podaj jak najwięcej informacji.

WZÓR: W tej szkole można uczyć się języka... i...

The screenshot shows the homepage of the EQ Szkoła Języków Obcych website. At the top, there's a navigation bar with the EQ logo, the text "Szkoła Języków Obcych", "17 lat dydaktyczne i językowe", and links for "LEMAT", "Pytanie / Działanie", and a phone icon. Below the navigation, there's a main banner with the text "EQ na Muranowie" and "szkoła bliska Tobie!". A group of diverse people holding a globe is shown above the text. The main content area features a heading "Kursy językowe dla uczniów szkół podstawowych" with a subtext explaining the offer: "Oferujemy kursy w niewielkich grupach, pozwalające na lepsze wykorzystanie czasu przez lektora i lepszy komfort zajęć dla dzieci. Zajęcia odbywają się w salach szkolnych, które EQ wynajmuje na terenie całej Warszawy, aby ułatwić rodzicom dowóz dzieci na zajęcia. Program zajęć oraz materiały są całkowicie dostosowane do potrzeb uczniów." It also mentions a "Cennik za zajęcia 45 minutowe:" table:

2-3 osoby w grupie	35-30 złotych
4-5 osób w grupie	25-20 złotych
6-7 osób w grupie	15 złotych

Below the table, there's a note about negotiations and a special offer: "Przy zwiększonym czasie zajęć możliwa jest [negocjacja cen](#). Zapraszamy na kursy: angielskiego, niemieckiego, francuskiego, hiszpańskiego, rosyjskiego, włoskiego i innych. Oferta specjalna: Zgłoś swoją grupę przyjaciół, a **bez względu na liczbę osób zapłacicie 90 zł. za każde spotkanie.**" There's also a note at the bottom: "Ta oferta nie spełnia Twoich oczekiwani? Chcesz zajęcia z innego języka? My możemy to zorganizować na wyjątkowych warunkach! Zadzwoń, [zapytaj](#) jak to zrobić!"

ĆWICZENIE 10

Przeczytaj wstęp do Europejskiego portfolio językowego. Odpowiedz na pytania.

Polska należy do Rady Europy, to znaczy jest członkiem wielkiej rodziny, składającej się z 46 państw, rozciągającej się od Islandii po Azerbejdżan. Mieszkający w tych państwach ludzie mają wiele wspólnych doświadczeń i zainteresowań lecz także różnią się od siebie - językami, kulturą i historią.

Rada Europy ma za zadanie pomóc Ci w zrozumieniu i szanowaniu innych ludzi.

Europejskie portfolio językowe zostało stworzone po to, aby ułatwić Ci naukę nowych języków i poznanie innych kultur.

Paszport językowy jest częścią Twojego Europejskiego portfolio językowego. Będziesz w nim wpisywać swoje wszystkie osiągnięcia językowe, swoje kontakty z osobami, które mówią innymi językami niż Ty oraz swoje podróże.

Będziesz mógł/mogła również pokazać swój Paszport innym osobom, aby zobaczyły, co już potrafisz!

1. Co to jest Rada Europy?
2. Po co jest Europejskie portfolio językowe i Paszport językowy?
3. Dowiedz się: czy Ukraina należy do Rady Europy?

ĆWICZENIE 11

Wypełnij fragmenty polskiej wersji portfolio językowego.

Moje językowe i kulturowe ABC

Wstaw wyrazy rozpoczynające się na kolejną literę alfabetu, które kojarzą Ci się ze znanyimi Ci państwami, np. potrawy, zabutki, nazwy geograficzne, znane postacie.

Afrodyta

Belgia

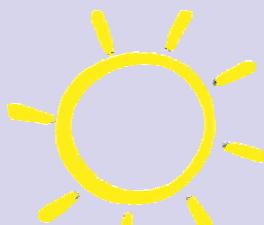

oscypek

Park Asterixa

Wilno

Potrafię ocenić moje umiejętności w różnych językach

Pokoloruj buzie kolorami odpowiadającymi Twoim umiejętnościom:

już potrafię

trochę umiem

jeszcze muszę poćwiczyć

Gdy rozmawiam z kimś

Potrafię przedstawić się w bardzo prosty sposób.

Potrafię przywitać się i pożegnać w bardzo prosty sposób.

Potrafię podziękować w bardzo prosty sposób.

Potrafię odpowiedzieć w bardzo prosty sposób (używając pojedynczych słów, gestów i mimiki) na pytania, np. Czy masz psa? Mam. Jak się nazywa? Guzik.

Potrafię zapytać się w bardzo prosty sposób o to, jak się ktoś nazywa, ile ma lat.

Potrafię prosić w bardzo prosty sposób o przedmioty używając pojedynczych słów, gestów, np. Proszę o zeszyt.

Teraz zaznacz kolorem, od jak dawna i gdzie uczysz się języków

Język _____

Miałem/ miałam	W przed- szkolu	W szkole	Na kursie językowym	W domu	Na lekcjach prywatnych	Gdzie jeszcze?
3 lata						
4 lata						
5 lat						
6 lat						
7 lat						
8 lat						
9 lat						
10 lat						
11 lat						
12 lat						

Odmiana rzeczowników i przynimotników męskoosobowych w liczbie mnogiej

M.	grzeczni uczniowie	wielcy aktorzy
D.	grzecznycy uczniów	wielkich aktorów
C.	grzecznym uczniom	wielkim aktorom
B.	grzecznycy uczniów	wielkich aktorów
N.	grzecznymi uczniami	wielkimi aktorami
Msc. (o)	grzecznycy uczniach	wielkich aktorach
W.	grzeczni uczniowie	wielcy aktorzy

M.	mili chłopcy	starzy lekarze
D.	miłych chłopców	starych lekarzy
C.	miłym chłopcom	starym lekarzom
B.	miłych chłopców	starych lekarzy
N.	miłymi chłopcami	starymi lekarzami
Msc. (o)	miłych chłopcach	starych lekarzach
W.	mili chłopcy	starzy lekarze

ĆWICZENIE 12

Utwórz formę mianownika liczby mnogiej.

WZÓR: *Uczciwy chłopiec – uczciwi chłopcy.*

1. Odważny żołnierz – _____.
2. Wysoki gość – _____.
3. Dowcipny kłown – _____.
4. Życzliwy profesor – _____.
5. Leniwy student – _____.
6. Pracowity uczeń – _____.
7. Prawdziwy przyjaciel – _____.
8. Nieśmiały rzemieślnik – _____.

ĆWICZENIE 13

Uzupełnij zdania brakującymi połączeniami.

W dzisiejszym koncercie biorą udział _____.	życzliw nauczyciel
_____ lubią sport.	wybitny aktor
Nasze miasto zwiedzają _____.	zdolny inżynier
W fabryce pracują _____.	polski malarz
Codziennie nas witają _____.	wzorowy uczeń
Choremu pomagają _____.	młody mężczyzna
_____ to przyszli studenci.	zagraniczny turysta
W tej sztuce występują _____.	polski artysta
Jan Matejko, Antoni Malczewski, Józef Chełmoński to znani _____.	polski reżyser
Andrzej Wajda, Krzysztof Kieślowski to znani _____.	dobre lekarz

ĆWICZENIE 14

Przepisz, zmieniając zdania według wzoru.

WZÓR: *To jest utalentowany Ukrainiec. To są utalentowani Ukrainerzy.*

1. To jest wybitny Polak.
2. To jest miły sąsiad.
3. To jest starszy brat.
4. To jest poważny dyrektor.
5. To jest utalentowany aktor.
6. To jest dowcipny pisarz.
7. To jest młody wychowawca.
8. To jest teatralny bileter.

ĆWICZENIE 15

Z kolegą/ koleżanką ułóż dialogi odpowiadając na pytania. Użyj wyrazów z ramki.

WZÓR: *Czyje obrazy były prezentowane na tej wystawie?*
Na tej wystawie były prezentowane obrazy młodych malarzy.

1. Na kogo czekasz dzisiaj?

Dzisiaj czekam na _____.

2. Kto dostał przepustki?

Przepustkę dostali _____.

3. Kogo nie lubią nauczyciele?

Nauczyciele nie lubią _____.

4. O kim jest ten ciekawy spektakl?

Ten ciekawy spektakl jest o _____.

5. Kto najczęściej zwiedza Europeę?

Europę najczęściej zwiedzają _____.

6. Kogo zaproszono na dożynki¹?

Na dożynki zaproszono _____.

Wzorowi żołnierze; młodzi rolnicy; Amerykanie i Kanadyjczycy; leniwi uczniowie; zaproszeni koledzy; odważni bohaterowie.

ĆWICZENIE 16

Wstaw w miejsce kropek odpowiednią formę rzeczownika z przymiotnikiem w mianowniku. Uważaj na różnice w odmianie rzeczowników męskoosobowych i niemęskoosobowych!

WZÓR: *Znajomi studenci poszli do teatru.*

Śnieżne bałwany stoją w parku.

_____ (stary profesor i młody doktor) pracują na uniwersytecie.

_____ (dobry koń) pomagają rolnikom w gospodarstwie.

1 święto plonów, koniec sierpnia

(zielony krokodyl) żyją w Nilu.
(nowy stół) stoją na korytarzu.
(nowy uczeń) przyszli do naszej szkoły.
(dobry uczeń) idą do muzeum.
(znany artysta) mają wystawę.
(starszy brat) pomagają młodszym.

ĆWICZENIE 17

Przepisz, uzupełniając wyrazy brakującymi końcówkami liczby mnogiej.

Chopin, Moniuszko i Paderewski to są wybitni polscy kompozytorzy. Na ulicy spotkaliśmy przedziwnego pana. Ze znanym studentem gramy w tenisa. Słynny artysta bijemy brawa. Nauczycielki i nauczyciel udął się razem zebrać zdolnych uczniów na olimpiadę. To był film o odważnych żołnierzach. Milion gości, proszę do stołu!

ĆWICZENIE 18

Znasz polskie bajki lub legendy? Dopasuj bohaterów do rysunków. Który z bohaterów nie pochodzi z polskiej bajki lub legendy?

Lech, Czech i Rus, Koziołek Matołek, Bolek i Lolek, Miś Kolargol, Miś Uszatek z Zajaczkiem, Kubuś Puchatek

ĆWICZENIE 19

Wypełnij fragment Europejskiego portfolio językowego.

Wiem, z jakich krajów pochodzą ci bohaterowie!

Połącz bajkowego bohatera z jego krajem. Jeżeli znasz jeszcze innych bohaterów, dopisz ich w ramce lub na dole strony.

Muminek
Smerfy
Leprikon
Dyl Sowizdrzał
Pan Twardowski
Guliwer
Smok Wawelski
Tomcio Paluch
Harry Potter
Asterix
Kotygoroszko

Alicja
Kot w butach
Nils Holgersson
Kubuś Puchatek
Mała Syrenka
Don Kichote
Herkules
Kasperl
Krecik
Pinokio

ĆWICZENIE 20

Czy wiesz, z jakich języków pochodzą słowa:

ratusz, pizza, kalafior, komputer, szlafrok, prezydent, po-granicznik, sputnik, gulasz, korrida, konsul, filia

Czy w języku ukraińskim też są słowa pochodzące z różnych innych języków? Które wyrazy pochodzą z języka polskiego?

Odmiana zaimków przymiotnych

liczba pojedyncza			liczba mnoga	
rodzaj			forma	
męski	żeński	nijaki	męsko-osobowa	niemęsko-osobowa
mój	moja	moje	moi	moje
twój	twoja	twoje	twoi	twoje
nasz	nasza	nasze	nasi	nasze
wasz	wasza	wasze	wasi	wasze
swój	swoja	swoje	swoi	swoje
czyj	czyja	czyje	czyi	czyje
ten	ta	to	ci	te
tamten	tamta	tamto	tamci	tamte
taki	taka	takie	tacy	takie
sam	sama	samo	sami	same
który	która	które	którzy	które
jaki	jaka	jakie	jacy	jakie

M.	mój	moje	moja	moi	moje
D.	mojego		mojej	moich	
C.	mojemu		mojej	moim	
B.	mojego	moje	moją	moich	moje
N.	moim		moją	moimi	
Msc. (o)	moim		mojej	moich	
W.	mój	moje	moja	moi	moje

ĆWICZENIE 21

Wybierz z tabeli trzy dowolne zaimki i odmień je w liczbie pojedynczej oraz mnogiej.

ĆWICZENIE 22

Zamień liczbę pojedynczą na liczbę mnogą według wzoru.

WZÓR: *Ta ciekawa książka.* – *Te ciekawe książki.*
Nasz miły kolega. – *Nasi mili koledzy.*

Tamto stare auto.
Ta moja koleżanka.
Taki miły pan.
Ten dyrektor naczelnny.
Moje nowe pióro.
Twój chory przyjaciel.

Nasze piękne miasto.
Wasza dobra gospodyn.
Swój ładny dom.
Jaka to gospodyn?
Jaki śpiewak?
Czyja to torebka?

ĆWICZENIE 23

Przepisz, wyrazy w nawiasach zapisz w odpowiedniej formie.

Pójdziemy do (nasi znajomi). Kasia na imieniny zaprosiła (wszystkie swoje koleżanki). Złożyliśmy życzenia (nasi sąsiedzi). (Jacy chłopcy) grają w tenisa? Pożyczylem (tamte książki). Na lekcji nie ma (wszyscy uczniowie). (Takie upały) nie było od dawna. „Albośmy to (jaki taki) ino (chłopiec Krakowiak)...”

ĆWICZENIE 24

**Posłuchaj piosenki (wiersza J. Brzechwy) *Samochwała*.
Co myślisz o tej dziewczynce?**

Samochwała w kącie stała
I wciąż tak opowiadała:

„Zdolna jestem niesłychanie,
Najpiękniejsze mam ubranie,
Moja buzia tryska zdrowiem,
Jak coś powiem, to już powiem,
Jak odpowiem, to roztropnie,
W szkole mam najlepsze stopnie,
Śpiewam lepiej niż w operze,
Świetnie jeżdzę na rowerze,
Znakomicie muchy łapię,
Wiem, gdzie Wisła jest na mapie,

Jestem mądra, jestem zgrabna,
Wiotka, słodka i powabna,
A w dodatku, daję słowo,
Mam rodzinę wyjątkową:
Tato mój do pieca sięga,
Moja mama - taka tęga
Moja siostra - taka mała,
A ja jestem - samochwała!"

ĆWICZENIE 25

Odpowiedz na pytania:

- Co myślisz o tej dziewczynce?
- Czy w szkole ma dużo kolegów i koleżanek?
- Czemu Samochwała uważa siebie za niesłychanie zdolną?
- Według Samochwały, jakie stopnie ma w szkole?
- Czy naprawdę śpiewa lepiej, niż w operze?
- Co umie robić znakomicie?
- Czy naprawdę te słowa pasują do Samochwały:
„Jestem mądra, jestem zgrabna,
Wiotka, słodka i powabna” ?
- Jak wygląda jej wyjątkowa rodzina?

ĆWICZENIE 26

Posłuchaj wiersza Juliana Tuwima *O Grzesiu Klamczu-chu i jego cioci.*

Porozmawiaj z kolegą / koleżanką na temat usprawiedliwień.

Jak oceniasz takie usprawiedliwienie chłopca?

Jak on może w szkole usprawiedliwić brak zadania?

Czy często Tobie wypada usprawiedliwiać się za:

- spóźnienie,
- nieobecność w szkole,
- niewykonane zadanie,
- niedotrzymanie słowa.

- Wrzuciłeś, Grzesiu, list do skrzynki, jak prosiłam?
- List, proszę cioci? List? Wrzuciłem, ciociu miła!
- Nie kłamiesz, Grzesiu? Lepiej przyznaj się, kochanie!
- Jak ciocię kocham, proszę cioci, że nie kłamię!
- Oj, Grzesiu, kłamiesz! Lepiej powiedz po dobroci!
- Ja miałbym kłamać? Niemożliwe, proszę cioci!
- Wuj Leon czeka na ten list, więc daj mi słowo.
- No, słowo daję! I pamiętam szczegółowo:

List był do wuja Leona,
A skrzynka była czerwona,
A koperta... no, taka... tego...
Nic takiego nadzwyczajnego,
A na kopercie - nazwisko
I Łódź... i ta ulica z numerem,
I pamiętam wszystko:
Że znaczek był z Belwederem,
A jak wrzucałem list do skrzynki,
To przechodził tatus Halinki,
I jeden oficer też wrzucał, Wysoki – wysoki,
Taki wysoki, że jak wrzucał, to kuwał,
I jechała taksówka... i powóz...
I krowę prowadzili... i trańbił autobus,
I szły jakieś trzy dziewczynki,
Jak wrzucałem ten list do skrzynki...
Ciocia głową pokiwała,
Otworzyła szeroko oczy ze zdumienia:
– Oj, Grzesiu, Grzesiu!
Przecież ja ci wcale nie dałam
Żadnego listu do wrzucenia!...

ĆWICZENIE 27

Wybierz z tabeli trzy dowolne zaimki i odmień je w liczbie pojedynczej oraz mnogiej.

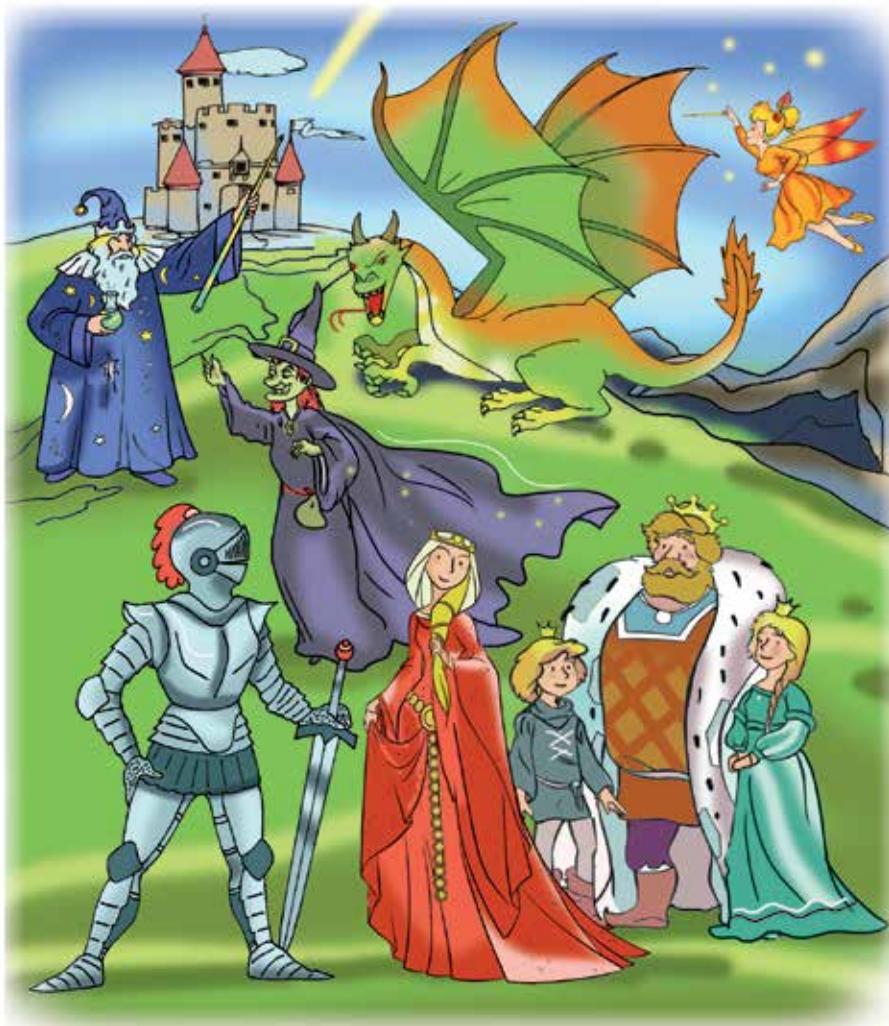

ĆWICZENIE 28

Ułóż własną bajkę. Pomóż sobie słowami z ramki.

Za siedmioma górami, za siedmioma lasami _____.
Dawno temu żył sobie _____. Pewnego razu _____.
I wtedy _____. Nagle _____.

Wróżka, smok, rycerz, czarodziej, Baba Jaga, czarownica, książę, księżniczka, król, królowa, zamek (na zamku), jaskinia (w jaskini).

Ogólne wiadomości o przysłówku

Przysłówki, podobnie jak przymiotniki, stopniuje się:

stopień równy	stopień wyższy	stopień najwyższy
wesoło	weselej	najweselej
ładnie	ładniej	najładniej

Przysłówkami są także np. wyrazy: *dzisiaj, jutro, zawsze, całkiem, bardzo, z rana, wieczorem, latem, po polsku.*

ĆWICZENIE 29

Do przymiotników w lewej kolumnie dobierz przysłówki z prawej.

WZÓR: *wysoki - wysoko*

gruby	smacznie
grzeczny	tajemniczo
przyjemny	głośno
uprzejmy	mało
głośny	artystycznie
prosty	grubo
smaczny	teatralnie
miły	przyjemnie
mały	uprzejmie
tajemniczy	mile
artystyczny	grzecznie
teatralny	prosto

ĆWICZENIE 30

Z pięciu dowolnymi przysłówkami z ćw. 20. ułóż zdania.

ĆWICZENIE 31

Przepisz, zmieniając zdania według wzoru.

WZÓR: *Rower jedzie szybko, auto ..., samolot leci....*

*Rower jedzie szybko, auto szybciej, samolot leci
najszybciej.*

Ten dom jest blisko, ta szkoła _____, a to przedszkole _____.

Słońce w marcu stoi wysoko, w kwietniu _____, a w czerwcu _____.

Ten śpiewak śpiewa pięknie, ta śpiewaczka śpiewa _____, a tamta _____.

Moja książka kosztuje drogo, twoja – _____, a jego – _____.

Wiersze czytam chętnie, powieści _____, a baśnie _____.

Taras rysuje ładnie, Oleg _____, a Andrzej _____.

ĆWICZENIE 32

Ułóż zdania z przysłówkami: *rano, nocą, w południe, zimą, latem, o północy, wieczorem, przed południem, jesienią.*

Pisownia *nie* z różnymi częściami mowy

Partykuł *nie* z różnymi częściami mowy pisze się łącznie lub rozdzielnie:

ŁĄCZNIE	
• z rzeczownikami:	<i>nieporządek, niedbalstwo, niepogoda, nieczytanie</i>
• z przymiotnikami i przysłówkami:	<i>nietwarzyski, niemyły, nietwarzysko, niemile, niegrzecznie</i>
• z czasownikami, bez których <i>nie</i> nie używamy	<i>nienawidzić, niedowierzać, niepokoić</i>
• w wyrazach:	<i>nieco, niejeden, niedrugi, niejaki, niektórzy, niewielu</i>
ROZDZIELNIE	
• z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, jeżeli <i>nie</i> wyraża przeciwwstawienie:	<i>Nie ojca, ale matkę spotka.</i>
• z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym:	<i>nie dłuższy, nie najlepszy, nie dłużej, nie najlepiej, nie łatwiej</i>
• z czasownikami:	<i>nie ma, nie mieć, nie czytaj, nie czytać</i>
• z przysłówkami, które nie pochodzą od przymiotników:	<i>nie bardzo, nie całkiem</i>
• z liczebnikami i zaimkami:	<i>nie raz, nie dwa, nie piąty, nie ja, nie ten, nie jej</i>

ĆWICZENIE 33

Przepisz, partykułę *nie zapisz razem lub osobno.*

(Nie) kap się tutaj, to (nie) bezpieczne miejsce. Lepiej (nie) ryzykuj. Z wodą (nie) ma żartów. (Nie) skacz, bo może cię spotkać (nie) miła przygoda. Jak dziś (nie) ładnie! Siapi (nie) przyjemna mżawka. Nawet Trezor (nie) chce iść na dwór. (Nie) chętnie wstaje, prosi (nie) śmiało, by go (nie) ruszać. Wygrałem konkurs, ale (nie) spodzianka! „(Nie) oddanie zadania spowoduje (nie) zaliczenie kursu!”. Andrzej jest dziś (nie) obecny w szkole.

❖ KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI... ❖

Jeszcze często śnieg leży w polu, a pierwiosnek już się uśmiecha do ciepłych promieni słonecznych. Wierzby swymi baziami witają ptaki wracające z dalekich krajów. Przyroda się budzi z zimowego snu. Na wiosnę obchodzimy święto nad świętami – **Wielkanoc, Zmartwychwstanie Pańskie**.

Tydzień przed Wielkanocą obchodzona jest Niedziela Palmowa. W kościołach święci się palmy. Tak samo jest i na Ukrainie. Ludzie idą do cerkwi z baziami, które symbolizują gałązki palmowe.

W wielu miejscowościach organizuje się konkursy na najwyższe lub najpiękniejsze palmy. W Wielką Sobotę święci się pokarmy w koszykach. W koszyku, tak jak i na Ukrainie, muszą być jajka (kolorowe pisanki), pieczywo (babka wielkanocna), mięso, wędliny, chrzan, baranek z masła, ciasta lub cukru. W wielu regionach Polski z tych produktów gotuje się w niedzielny poranek biały barszcz wielkanocny.

Podobno jak i na Ukrainie w Niedzielę Wielkanocną – rano – w rodzinach celebuje się śniadanie wielkanocne. Dzieli się wtedy jajkiem, składa życzenia i pozdrawia: *Chrystus zmartwychwstał!* Należy odpowiedzieć: *Prawdziwie zmartwychwstał!* A w Poniedziałek Wielkanocny – drugi dzień świąt, lany poniedziałek – kultywuje się tradycję oblewania wodą: śmigus-dyngus. Dziewczyny niech lepiej wtedy nie wychodzą z domu!

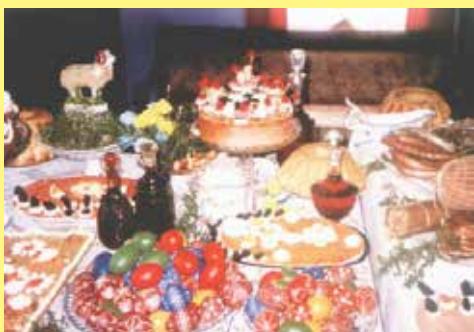

ĆWICZENIE 34

Znajdź w tekście odpowiednie słowa do podpisania ilustracji.

Misterium Męki Pańskiej

ĆWICZENIE 35

Przeczytaj podpisy pod zdjęciami i odpowiedz na pytania.

- Jak nazywa się święto związane z palmą wielkanocną na Ukrainie i jaka jest tradycja jego obchodów?
- Poszukaj informacji o muzeum pisanki w Kołomyi.
- Opowiedz o tradycjach świątecznych na Ukrainie.

Konkurs na najwyższą palmę wielkanocną organizowany w Lipnicy Murowanej koło Krakowa.

Muzeum pisanki w Kołomyi.

ĆWICZENIE 36

Przeczytaj fragment wiersza. Wypisz z wiersza wszystkie rzecowniki, określ ich rodzaj i przypadek.

Maria Konopnicka

Jutro będzie Wielkanoc

fragment

Jutro będzie Wielkanoc,
Babki w piec już wsadzone,
Gotują się kiełbasy,
I mieć będącim święcone!

Najpierw obrus bieluteński
Mama na stół położy,
Na nim stanie w pośrodku
Ten Baranek, ten Boży.

Chorągiewka czerwona,
A zaś kijek złocony,
Babka jedna i druga
Z każdej będzie stać strony

Potem szynka ogromna,
W niej borówka zatknięta,
Na znak, że to radosne
I wiosenne są święta (...)

Obok będzie kiełbasa
Na okrągłym półmisku,
I prosiątko pieczone,
Co jajeczko ma w pysku.

Jajkiem będącim się dzielić
Wszyscy w domu z kolei,
Życzyć sobie pociechy,
Życzyć sobie nadziei. (...)

Oto jest Polska

Zachodnim sąsiadem Ukrainy jest Rzeczpospolita Polska. Jest to państwo środkowoeuropejskie zajmujące obszar 311130 km² (kilometrów kwadratowych). Terytorium Polski ciągnie się od rzeki Bug na wschodzie do Odry i Nysy na zachodzie. Na południu zamykają je pasma górskie Karpat i Sudetów. Północne granice omywają fale Morza Bałtyckiego. Na zachodzie Polska graniczy z Niemcami, na południu z Czechami i Słowacją. Graniczące państwa wschodnie to Ukraina, Białoruś, Litwa i Rosja.

Królową rzek polskich jest Wisła, wypływająca z Beskidu i wpadająca do Bałtyku. Nad Wisłą leży była stolica Królestwa Polskiego, uroczy Kraków – druga po Gnieźnie stolica Polski, którego spokoju chronił Wawel. Na jednym z najstarszych Uniwersytetów Europy studiuje wielu studentów z Polski i całego

świata. Uniwersytet Jagielloński został założony w XIV wieku. Nad brzegami szerokiej polskiej rzeki leżą zabytkowe stare miasta: Sandomierz, Kazimierz Dolny, Płock, Toruń, Gdańsk.

Również najważniejsze miasto państwa, stolica Warszawa, leży nad Wisłą. Miasto zostało założone w wieku XIII. Podczas II wojny światowej, po Powstaniu Warszawskim (1944), stolica została prawie całkiem zburzona. Odbudowana po wojnie, dzisiaj Warszawa jest największym ośrodkiem administracyjnym, politycznym i gospodarczym Rzeczypospolitej Polskiej. W stolicy mają siedzibę najwyższe władze państwowie: sejm, senat i rząd. Tam też znajduje się siedziba Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa jest także ważnym ośrodkiem życia naukowego i kulturalnego.

Odra to druga co do wielkości rzeka Polski przepływająca z południa na północ. Nad Odrą leży piękny Wrocław, stolica Dolnego Śląska. Na Pomorzu u ujścia Odry znajduje się miasto i port Szczecin.

Przepiękne stare miasto Poznań znajduje się w Wielkopolsce. Śląsk to potężny ośrodek przemysłowy.

Mazury są krainą licznych jezior, położonych wśród wzgórz i lasów. Jest to wymarzone miejsce sportów wodnych, raj dla kajakarzy, żeglarzy, wędkarzy i turystów. Latem przyjeżdża tu tysiące gości.

W Polsce obecnie mieszka 37 milionów mieszkańców. Symbolami Polski są: godło – Orzeł Biały w koronie, flaga – biało-czerwona i hymn narodowy, znany jako Mazurek Dąbrowskiego.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

- Jaki obszar zajmuje zachodnia sąsiadka Ukrainy?
- Z jakimi państwami graniczy Polska?
- Jaka rzeka jest największą rzeką Polski?
- Jakie miasta leżą nad brzegami Wisły?
- Gdzie znajduje się jeden z najstarszych uniwersytetów Europy?
- W którym stuleciu została założona Warszawa?
- Jakie są najwyższe władze państwo Polski?

- Ile mieszkańców ma Polska?
- Jaka rzeka jest granicą państwową Polski i Ukrainy?
- Jakie są symbole państowe Rzeczypospolitej Polskiej?

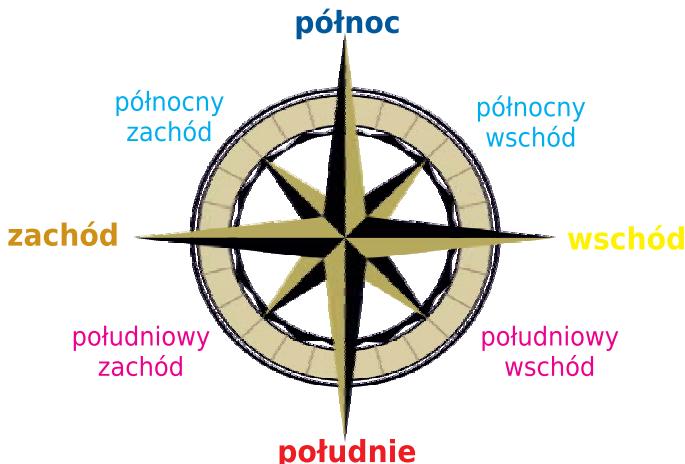

ĆWICZENIE 2

Porozmawiajcie z kolegą co jest prawdą, a co nie.

Wzór: A. *Na północnym zachodzie Polski znajduje się miasto i port Szczecin. To prawda.*
 B. *Nad Odrą leży Warszawa. To nieprawda, bo nad Odrą leży Wrocław.*

1. Pasma górskie Karpat i Sudetów to wschodnia granica Polski.
2. Fale Morza Bałtyckiego omywają północne granice Polski.
3. Odra to najdłuższa rzeka kraju przepływająca z północnego wschodu na południowy zachód.
4. Uniwersytet Jagielloński został założony w XIV wieku.
5. Przepiękne stare miasto Poznań znajduje się na Mazurach.
6. Najwyższe władze państwowe mają siedzibę we Wrocławiu.
7. Dolny Śląsk znajduje się na południowym zachodzie.
8. Na południowym wschodzie jest Pomorze.
9. Stolica Polski Warszawa, założona w XIII wieku, leży nad Wisłą.
10. W Polsce obecnie mieszka 39 milionów mieszkańców.

ĆWICZENIE 3

Wysłuchajcie hymnu Polski. Zaśpiewajcie go razem. Porównajcie ze słowami hymnu Ukrainy – czy słowa tych hymów są podobne? Jak myślicie, dlaczego?

HYMN NARODOWY

Józef Wybicki,

autor melodii nieznany

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szabłą odbierzemy.

Refren:

Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

ГІМН УКРАЇНИ

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ĆWICZENIE 4

Poproś kolegę / koleżankę o odpowiedź na pytania.

- Czy byłaś / byłeś kiedyś w Polsce?
- Jakie miasta odwiedziłaś / odwiedziłeś?
- Co widziałaś / widziałeś?
- Czy zapamiętałaś / zapamiętałeś coś ciekawego?
- Czy możesz podać nazwy trzech polskich rzek?
- Co możesz powiedzieć o Mazurach?
- Co wiesz o Warszawie?
- Czy pamiętasz, jakie są symbole Polski?

ĆWICZENIE 5

Pokaż na mapie miasta i rzeki wymienione w tekście czytanki i Hymnu.

ĆWICZENIE 6

Postaraj się uzupełnić informacje w dialogu chłopów. Następnie sprawdź je słuchając nagrania.

Oleg: Sprawdź, czy nauczyłem się wszystkiego o Ukrainie na geografii.

Taras: Jaki zajmuje obszar?

Oleg: Jej terytorium wynosi prawie _____ tysiące km².

Taras: Z jakimi państwami graniczy?

Oleg: Na zachodzie Ukraina graniczy z _____. Na południowym zachodzie z _____. Południe Ukrainy omywają ciepłe fale Morza Czarnego, a na wschodzie i północy jej granica biegnie z _____.

Taras: Czy wiesz, jaka rzeka jest największa na Ukrainie?

Oleg: Ależ, oczywiście! To _____. On przecina Ukrainę z północy na południe.

Taras: A jakie miasta znasz, położone nad jego brzegami?

Oleg: Przede wszystkim _____ – nasza stolica, _____. Te miasta to są potężne ośrodki gospodarcze i przemysłowe.

Taras: Ilu mieszkańców mieszka na Ukrainie?

Oleg: Obecnie mieszka około _____ milionów obywateli.

Taras: Jakie są nasze symbole państwowie?

Oleg: Naszymi symbolami państwowymi są: błękitno-żółta flaga, godło – tryzub i hymn narodowy „Jeszcze nie umarła Ukrainy...”.

ĆWICZENIE 7

Zadaj pytania koledze / koleżance na temat Ukrainy. Kolega może odpowiedzieć na podstawie tekstu z ćwiczenia 5. i dodać nowe informacje.

1. Czy Ukraina leży w Środkowej, czy we Wschodniej Europie?
2. Pod względem obszaru: Ukraina jest większa czy mniejsza od Polski?
3. Z jakimi państwami graniczy Ukraina?
4. A czy na Ukrainie są góry? Jeżeli są, podaj ich nazwy.
5. Czy możesz podać kilka nazw ukraińskich rzek?
6. Co możesz opowiedzieć o stolicy Ukrainy – Kijowie?
7. Jakie znasz duże miasta na Ukrainie? Czy byłeś/ byłaś w którymś z nich?
8. Ilu mieszkańców mieszka na Ukrainie, a ilu w Polsce?

ĆWICZENIE 8

Postaraj się uzupełnić informacje w wypowiedzi ucznia na lekcji geografii. Następnie sprawdź je słuchając nagrania.

Kijów to _____ Ukrainy. Był założony blisko _____ lat temu. Położony jest po obu stronach _____. W Kijowie znajduje się najstarsza _____ naszego kraju – Akademia Kijowsko-Mohylańska – założona w _____ wieku. W Kijowie znajdują się także najwyższe organy władzy państowej: Rada Najwyższa, Gabinet Ministrów, tu urzęduje również _____. Kijów zawsze był i nadal pozostaje centrum życia _____, naukowego i kulturowego Ukrainy i ważnym centrum przemysłowym.

Ogólne wiadomości o imiesłowie

Imiesłowy przymiotnikowe odmienne

WŁAŚCIWOŚCI:

czasowników

oznaczają
czynność lub stan

piszący, pisany, czytająca, czytana,
myjące się, umyte

przymiotników

odmieniają się przez
przypadki, liczby, rodzaje

Imiesłowy przysłówkowe nieodmienne

WŁAŚCIWOŚCI:

czasowników

oznaczają
czynność lub stan

otwierając, otworzywszy, uzupełniając,
siadając, usiadły, pisząc, czytając

przysłówków

są nieodmienne

ĆWICZENIE 9

Wypisz imiesłowy do tabelki według wzoru.

WZÓR:

Imiesłowy przymiotnikowe (odmienne)	Imiesłowy przysłówkowe (nieodmienne)
pytający	przyszedłszy

Przyszedłszy do kolegi, zastaliśmy starych przyjaciół. Rozmawiali, siedząc przy stoliku. Babcia kolegi, wnosząc herbatę, zaprosiła do stołu. Usiedliśmy przy stole, śmiejąc się i rozmawiając. Babcia, podawszy herbatę, stanęła koło drzwi. Zdziwiłem się, widząc, że zawsze wesoła siostra kolegi jest dzisiaj smutna. Stała chwilę, nie patrząc na nikogo i nie słuchając nas. Potem wyszła, nie pożegnawszy się z nami.

ĆWICZENIE 10

Przepisz, uzupełniając zdania imiesłowami z ramki.

Żałuję, że nie odwiedziliście nas _____ w Warszawie. _____ do stolicy, zatrzymaliśmy się w hotelu. Warszawę, odwiedziliśmy Starówkę. _____ pociągiem, patrzmy przez okno. Wszystkim _____ stolicę podoba się Stare Miasto. _____ list, wróciłem do domu. Na stole leży _____ książka. _____ ulicę, patrz na lewo i na prawo.

Jadąc, będąc, nadawszy, przeczytana, przyjechawszy, zwiedzając, przechodząc, zwiedzającym.

ĆWICZENIE 11

Przepisz, zmieniając zdania według wzoru.

**WZÓR: Rzeka, która wpada do Bałtyku, to Wisła.
Rzeka wpadająca do Bałtyku to Wisła.**

1. Chłopak, który czeka przed domem, to mój kolega.
2. Widzę dzieci, które biegają do szkoły.
3. Spotkaliśmy turystów, którzy podróżują po Europie.
4. Nie znoszę ludzi, którzy robią głupie uwagi.
5. To kościół, który ma piękną dzwonnicę.
6. To są jaskółki, które budują gniazdo.
7. Jest to książka o człowieku, który dugo mieszkał w puszczy.
8. Mam kolegów, którzy lubią muzykę współczesną.

ĆWICZENIE 12

Przepisz, używając przysłówków i rzeczowników z nawiasów w odpowiedniej formie.

Uczennica ma (polska książka). Ona czyta (krótka nowela), a ja czytam (długa powieść). Jest to powieść o (młodzież szkolna). Kto jest (główna postać) w (książce)? (Główna postać) w (po-

wieś) jest młoda dziewczyna, Anka. Pierwsza część (powieść) jest ciekawa. Nie mam (druga część). Drugi tom (książka) jest w (biblioteka). Czy (pani) podoba się ta nowela? To nowela o (nowa wieś) i (nowa młodzież).

ĆWICZENIE 13

Połącz podane rzeczowniki z odpowiednimi czasownikami w czasie teraźniejszym, zmieniając bezokolicznik na odpowiednią formę osobową.

przyjaciele	pracować
psy	beczeć
drzewa	skakać
cielęta	jechać
owce	śpiewać
przyjaciółki	odpoczywać
ojcowie	szczekać
słowiki	rosnąć

ĆWICZENIE 14

Ułóż zdania z otrzymanymi połączeniami z ćw. 13.

ĆWICZENIE 15

Przekształć liczbę pojedynczą na liczbę mnoga.

WZÓR: *Uczeń czyta – uczniowie czytają.*

Ślusarz pracuje.

Rolnik orze.

Krawiec szył ubrania.

Turysta zwiedzał muzeum.

Żołnierz stał na warcie.

Szwed grał w hokeja.

Inżynier pracował w fabryce.

Wzorowy żołnierz otrzymał przepustkę.

ĆWICZENIE 16

Podpisz obrazki wyrazami z ramki, utwórz liczbę mnogą od rzeczowników. Ułóż z nimi zdania.

Kasjer, dziennikarz, kelner, kierowca, kucharz, lekarz, nauczyciel, pisarz, dentysta, strażak, żołnierz, aktor, policijant, tłumacz, księgowy, pilot.

Przedrostki

W języku polskim istnieją takie przedrostki *np.:*

bez-, roz-, nad-, pod-, od-, ob-, przed-, w-	bezużyteczny, bezcenny, rozdawać, rozsądzić, nadzwyczajny, nadchodzić, podpisać, podporucznik, odmówić, objechać, przedostatni, przedmowa, wnosić, wchodzić
na-, po-, za-, wy-, do-, u-	nаписаć, надаваć, поехаć, поробиć, записаć, заробиć, выехаć, дочытаć, ухыліć, upiec

Istnieją przedrostki wariantywne:

z-, s-, ś-	zjechać, zrobić, zsypać, zszyć, zsiąść, zharchać, stworzyć, spytać, ściągnąć, ściąć
wz-, ws-	wzbić, wznieść, wskazać
wez-, wes-	wezbrać, wessać

UWAGA!

Zawsze piszemy **z-** 1) przed spółgłoską dźwięczną: znaleźć, zbić, zdeptać; 2) przed s, sz, ś, h: zsadzić, zszywać, zsinieć, zhańbić się

Zawsze piszemy **s-** przed spółgłoską bezdźwięczną: spruć, skwapliwy, schować

Zawsze piszemy **ś-** przed spółgłoską ć: ściec, ścisk, ściagać

ĆWICZENIE 17

Ułóż zdania z wyrazami: *rozgryźć, zsypać, zapisać, wchodzić, nauczyć, wzmianka, bezcenny, wskazać.*

ĆWICZENIE 18

Posłuchaj informacji o polskich miastach. Dopasuj informacje do miast.

Miasto			Co jest w nim interesującego?	Co można w nim robić?

Kraków	[4]	[B]	[1] Późnogotycki ratusz, „sto” mostów.	[A] Uprawiać sporty zimowe.
Zakopane			[2] Relikty przedromańskiej świątyni, gotycka katedra, odbywają się festiwale muzyczne.	[B] Zwiedzać zamek, muzea, np. kolekcję arrasów.
Przemyśl			[3] Miejsce urodzenia Mikołaja Kopernika.	[E] Zwiedzić Uniwersytet Wrocławski zabytkową aulą.
Wrocław			[4] Zamek królewski na Wawelu.	[F] Posłuchać organów o pięknym brzmieniu.
Poznań			[5] Zamek, fontanna z niedźwiedziem, forty Twierdzy Przemyśl.	[G] Kupić wyroby z bursztynu, pospacerować po porcie.
Toruń			[6] Pomnik Neptuna, Dwór Artusa, urokliwe uliczki, spichlerze dawnego portu.	[H] Zwiedzić kościoły.
Gdańsk			[7] Góry.	[I] Szukać śladów Mikołaja Kopernika.

ĆWICZENIE 19

Sprawdź, czy poprawnie jest napisane. Zmień, gdzie to jest niezbędne.

Ulicą biegł wilczór. Różglądał się niespokojnie. Ciężko dyszał. Poszczekawał rzałośnie. Nagle ujzał swego pana. Rzucił się w jego kierónku, prosto pszez jezdnie. W tej samej hwili przeraźliwie za-

piszcząły hamulce. Skończyło się szczeniście. Za chwilę pies rzywy i cały szedł posłusznie na smyczy obok swojego właściciela.

ĆWICZENIE 20

Uzupełnij brakującymi literami.

Sostra Felica jest kaserką w banku. Na kercie wystpił znany panista. Luca i Marysa poszły do parku na spacer. Kazo z tat... był u fryzera. Zajce biegajlkliwie. Na lekci nauczycielka pytała, co robiły dzieci lat.

odpowiednie litery: **u, ó, e, a, ch, h, rz, ż**

ĆWICZENIE 21

Wpisz wyrazy do tabelki. Z podkreślonymi wyrazami ułóż zdania.

rzeczowniki	przymiotniki	czasowniki
bohater	hutniczy	hartować

Bohater, druh, hartować, hak, hałasować, hala, huta, hamak, hamować, handlować, hańba, harmonijny, hasło, hejnał, hektar, hełm, herb, herbaciany, hetman, historyczny, hodowla, honorowy, horyzont, hotelowy, huczeć, humor, huragan, hutniczy, hymn, handel, wahać się.

ĆWICZENIE 22

Dopasuj do siebie części zdania:

Darek podłączył ładowarkę,	żeby było weselej.
Zaśpiewajmy coś,	→żebyś nie był głodny.
Weź kanapkę,	żeby telefon całkiem się nie wyładował.
Ucz się geografii,	żebyś nie wpadł pod pociąg.
Uczesz się,	żebyś nie robił błędów.

Weź parasol,
Schowaj chleb,
Zatrzymaj się przed przejaz-
dem,

żeby nie sczerstwiał.
żebyś nie zmókł.
żebyś wyglądał jak człowiek.

ĆWICZENIE 23

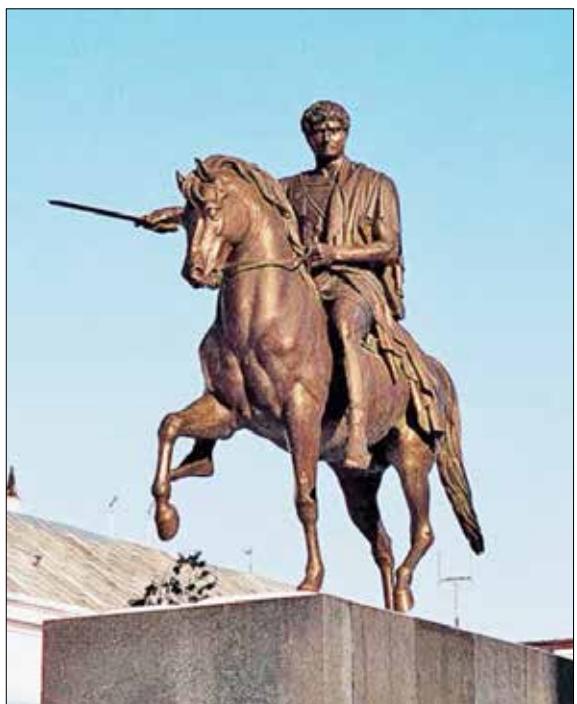
Posłuchaj fragmentu wiersza.

Bogdan Ostromecki

Warszawskie pomniki

Światło latarń lśni na ulicach,
w ciemnym niebie tysiące gwiazd...
Dziś wieczorem zaprasza stolica
do wędrówki najmilszym z miast.

Więc pójdzcie najpierw w Aleje,
gdzie wiatr szumi w gałęziach drzew,
przypomina minione dzieje, bohaterstwo, sławę
i krew.

Bo tu blisko pałacyk królewski i Łazienki,
gdzie grzmiała broń, a na mostku
Jan Trzeci Sobieski zbrojną w górę wyciąga dłoń.

* * *

ĆWICZENIE 24

1. Znajdź wspomniane w wierszu pomniki w Internecie lub innych źródłach.
 2. Czy wiesz, kim były postacie, wymienione w wierszu:
 - Jan Trzeci Sobieski
 - Adam Mickiewicz
 - Książę Józef Poniatowski
 - Mikołaj Kopernik
 3. Kto stoi na „kolumnie Zygmunta”?

ĆWICZENIE 25

Z legendy usunięto słowa. Wpisz je na podstawie usłyszanej tekstu.

_____ miał trzech braci: _____ i _____. Trzej bracia wyjechali w świat szukać odpowiedniego miejsca na osiedlenie. Na czele konnej drużyny jechał _____ i inni wodzowie plemienni. (...) A oto od strony najbliższego jeziora wzbił się nagle w górę srebrnopióry ptak, potężny _____, niosący zdobycz w szponach, i zatoczywszy szerokie koło nad samotnym dębem na wzgórzu, osiadł na jego szczycie witany radośnie kwileniem piskląt. (...)

– Tego _____ przyjmuję za godło ludu swego, a wokół dębu zbuduję gród swój książęcy i od gniazda _____ go nazwę.

(*Na podstawie Baśnie i legendy polskie, Nasza Księgarnia, Warszawa 1997*)

ĆWICZENIE 26

Rozwiąż test: Co wiesz o Polsce, jej historii, geografii?

1. Która z poniższych flag wisi prawidłowo?

a)

b)

c)

2. Święto niepodległości Polski obchodzimy _____ (data).

3. Czy to jest prawidłowe obecne godło Polski?

4. O kim mowa? Wpisz nazwisko.

Naczelnik odrodzonego państwa polskiego, symbol Polski niepodległej, jego przyjazd do Warszawy w 1918 roku uznaje się za początek istnienia Polski po rozbiorach.

Józef

5. Wyjaśnij młodszemu koledze:

- a) Co robił gen. Dąbrowski we Włoszech, że „wraca do Polski z ziemi włoskiej”?
- b) Czy to nie jest błąd: „Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę”, a może powinno być „Przejdziem Wartę, przejdziem Wisłę”? Dlaczego jest dobrze / jest źle?

6. Dopasuj do dat.

- 1) Mikołajki,
- 2) Wigilia,
- 3) Boże Narodzenie

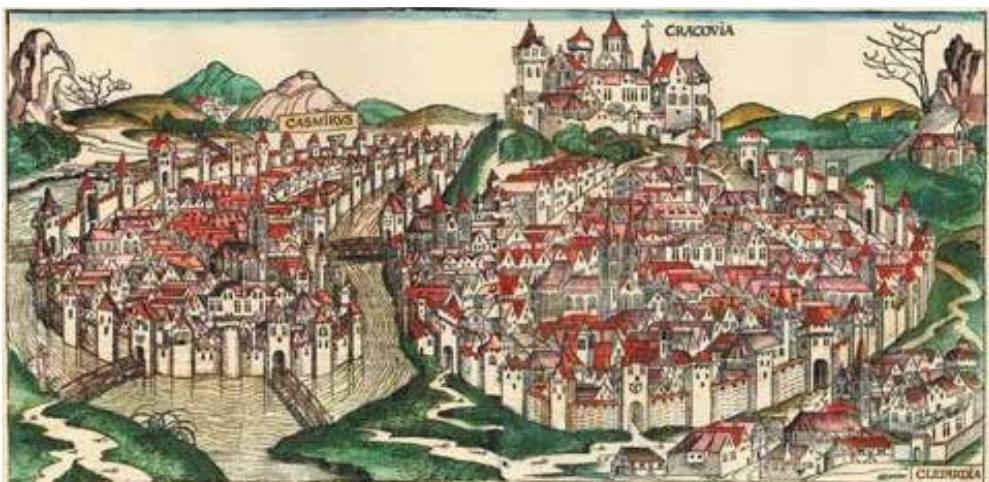
7. Uzupełnij słowa w poniższej informacji.

Rękopis Mazurka Dąbrowskiego.

Tej pieśni napisał Józef Wybicki pod koniec XVIII wieku dla polskich żołnierzy. Autor melodii opartej na motywach ludowego mazurka jest Pieśń od razu zyskała ogromną popularność. Z czasem Mazurek Dąbrowskiego stał się Polski.

8. Poniższa rycina przedstawia: pierwszą / drugą / obecną stolicę Polski.

9. W którym miesiącu co roku ta orkiestra gra swój finał?

10. Podpisz 6 pozostałych sąsiadów Polski.

11. Poukładaj w kolejności dni związane z Wielkanocą.

- Lany Poniedziałek
- Niedziela Palmowa
- Niedziela Zmartwychwstania Pańskiego
- Środa popielcowa
- Tłusty czwartek
- Wielka Sobota
- Wielki Czwartek
- Wielki Piątek

❖KALENDARZ PEŁEN RADOŚCI...❖

Trzeciego maja 1791 roku
w Rzeczypospolitej została uchwalona Konstytucja, która dawała wiele praw narodowi i reformowała państwo. Nazywana jest Konstytucją Trzeciego Maja. W Polsce w tym dniu jest święto narodowe – dzień wolny od pracy i nauki. 2 maja - to święto symboli państwowych.

1 maja – święto pracy – nadal pozostaje dniem wolnym od pracy, więc powstał tak zwany „długi weekend” – od 1 do 3 maja. Gdy dni te wypadają od wtorku, można mieć aż 9 dni wolnego!

23 sierpnia na Ukrainie to dzień symboli państwowych i jest to święto flagi narodowej. W całym kraju odbywają się uroczyste podniesienia flagi nad ratuszami i radami miejskimi poszczególnych miast.

ĆWICZENIE 27

Wysłuchaj informacji o Konstytucji Trzeciego Maja. Zapamiętaj i przekaż klasie jedną informację.

Stanisław Aleksandrak

Rocznica

Trzeci Maja radością wiosenną
wszystkich ludzi dziś w Polsce powitał.
Sztandarami biało-czerwonymi
umaiła się Rzeczpospolita.

Maiły się też pierwszym kwieciem
łąki, pola i w ogrodach drzewa.
Maj się pieśnią zwycięskiej wiosny
zgodnym chórem z ludźmi rozśpiewał.
Rozpłynęła się już pieśń radosna
głośnym echem po ojczystym kraju.
– Witaj, Majowa Rocznico,
pamiętny Trzeci maju.

ĆWICZENIE 28

1. Zaplanuj wolny „długi weekend” na ten rok (zobacz kalendarz).

2. Zaplanuj wycieczkę do Polski:

- gdzie chciałabyś / chciałbyś pojechać;
- co zwiedzić;
- jak spędzić czas

26 maja w Polsce obchodzi się **Dzień Matki**. Od rana cieszymy swoje mamy serdecznymi słowami, swoją enormouszą miłością, wdzięcznością i niskim do samej ziemi ukłonem. Darujemy im wszystkie kwiaty świata... I uśmiech... I pomoc...

ĆWICZENIE 29

Czego jeszcze życzyłbyś swojej mamie?

Stanisław Estricher

Powinszowanie dla Mamy

Gdybym mogła gwiazdki zliczyć,
Ziarnka piasku w bryłce ziemi,
Chciałabym ci tyle życzyć
Dni szerokości z dziećmi twymi.

Droga Mamo! Niech pogoda
życiu twemu stale świeci.
W niepogodę sił ci doda
Czysta miłość Twoich dzieci.

Jak najdłużej bądź nam wzorem,
Przewodniczką w drodze świata,
Byśmy mogli iść Twym torem
Od dzieciństwa w późne lata.

Bym mogła być Twą pociecha,
Była Twoich cnót zwierciadłem,
Byś słyszała życzeń echo,
Matki ziarno nie przepadło.

ĆWICZENIE 30

Wypisz z wierszy wyrazy z *ch – h*, objaśnij pisownię.

ĆWICZENIE 31

Przeczytaj podany tekst. Podkreśl czasowniki w czasie przeszłyim. Wypisz je. Określ ich osobę, liczbę, rodzaj.

Nikt opisać nie potrafi,
Jaki w szkole powstał zamęt,
Gdy na lekcji geografii
Nagle wylał się atrament.
W Kocku, w Płocku, w Radzyminie
Czarne kleksy się rozprysły
I atrament dalej płynie,
I już wlewa się do Wisły.
Pewien strażak dla ochłody
Miał się kąpać w tym momencie,
Zdjął ubranie, wszedł do wody,
Lecz się znalazł w atramencie.
Strażakowi zrzędła mina:
„Cóż to znowu za pomysły?”

I czarniejszy od Murzyna
Wyszedł strażak z nurtów Wisły.

(Jan Brzechwa, Atrament)

ĆWICZENIE 32

Przeczytaj tekst. Jakie znasz jeszcze przysłówia na ten temat? Jakie są jeszcze inne święta w ciągu roku?

PRZYSŁOWIA

– Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje! – rzekł Jędrzej.

Oj tak, Jędrzeju, oj tak! Tak samo z chmurą i deszczem: z dużej chmury mały deszcz.

Na to Jędrzej:

– Co do deszczu, to jedno wam powiem, Macieju: jaskółka nisko, deszcz blisko.

– Wiem, wiem – powiedział Maciej. – A kożuch? Co z kożuchem?

– Nie zdejmuj! Do świętego Ducha nie zdejmuj kożucha!

– A po świętym Duchu? – zapytał Maciej.

– A po świętym Duchu chodź dalej w kożuchu! – rzekł Jędrzej. – Bo od Świętej Anki chłodne wieczory i ranki.

– A jak Barbara po lodzie, to Boże Narodzenie po wodzie! – zauważył Maciej.

– A na Grzegorza idzie zima do morza!

(wg E. Redlińskiego)

Objaśnienia:

Święty Duch – tu: Zielone Świątki

święta Anka – 26 lipca

Barbara – 4 grudnia

Grzegorz – 12 marca

po lodzie – „sucho”, po wodzie – „mokro”

Przenoszenie wyrazów

Wyrazy przy przynoszeniu dzielimy na sylaby.

Na przykład:

sa–mo–lot, wo–da, prze–no–sze–nie.

Nie dzielimy wyrazów jednosylabowych.

Na przykład:

nos, głos, chrząszcz, chrzan.

Nie rozdzielimy połączeń *au, eu, rz, sz, cz, ch*.

Na przykład:

auto, Europa, morze.

ĆWICZENIE 33

Wypisz z wiersza *Powinszowanie dla mamy* podkreślone wyrazy. Podziel je na części zgodnie z zasadami dzielenia wyrazów przy przenoszeniu.

ĆWICZENIE 34

Jak można podzielić następujące wyrazy przy przenoszeniu?

Krzak, orzeł, porzeczka, wierzba, autobus, szczupak, orzech, grzyb, szczęście, deszcz, barszcz, przepraszam, wstęp, pszenica, pszczoła, obrazek, tłumaczenie, gość.

SUPLEMENT DLA NAUCZYCIELA

◆ Lekcja 1

◎ ĆWICZENIE 7

• Dziecko 1

W niedzielę wstaję o 9.00, bo zawsze moja siostra mnie budzi. Czasami chodzimy do kościoła, ale częściej jeździmy do Łubianek, czyli do babci do lasu. U babci jeżdżę na rowerze, chodzę na spacery. W niedzielę raczej jemy obiad w domu. Czasami się zdarza, że np. gdzieś wyjeżdżamy do restauracji. U babci wszyscy razem się zbieramy, bo do babci czasami przyjeżdża jakaś ciocia, wujek i wszyscy jesteśmy razem. Po południami odrabiam..., kończę odrabiać lekcje, no i oglądam telewizję i raczej się nudzę. W niedzielę kolację jem [o]koło szóstej, siódmej. Kładę się spać [o]koło dziewiątej, dziesiątej, a raczej zasypiam [o]koło jedenastej.

• Dziecko 2.

W niedzielę wstaję o godzinie dziewiątej. O 10.30 idziemy do kościoła, a później ewentualnie jedziemy do kina. Czasami wyjeżdżamy poza miasto, np. nad jeziorem. Nad jeziorem, jak są w niedzielę ciepłe dni, kapiemy się, jemy w domu obiad, a czasami jeździmy do restauracji. W niedzielę tak późnym wieczorem wychodzimy z psem, a jak już chcemy gdzieś iść, to idziemy zwiedzać okolice. Kładziemy się spać o godzinie 21.00.

• Dziecko 3.

W niedzielę wstaję gdzieś tak [o]koło 8.00, albo później. Śniadanie najczęściej jemy całą rodziną. Najpierw idziemy do kościoła, a później albo gdzieś wyjeżdżamy, albo zostajemy w domu. Obiad najczęściej to jemy po godzinie trzeciej w domu. Najbardziej ulubionym moim dańiem niedzielnym obiadowym to gołąbki są. W niedzielę najczęściej nigdzie nie jeździmy do rodziny, tylko najczęściej to jeździmy nad wodę. Jemy kolację o siódmej, najczęściej to jemy kanapki. W niedzielę kładę się spać o dziewiątej.

◎ ĆWICZENIE 9

Wycieczkę na Wawel dobrze jest rozpocząć od Barbakanu: pozostałości po średniowiecznych murach obronnych Krakowa. Następnie powinieneś przejść pod Bramą Floriańską i dalej ulicą o tej samej nazwie dojść do Rynku Głównego. Na Rynku być może powita Cię hejnał z wieży Kościoła Mariackiego. Jeśli już tu jesteś, trzeba koniecznie zrobić zakupy w Sukiennicach. Możesz tam kupić wspaniałe pamiątki z wycieczki do Krakowa. W tym miejscu musisz rozważyć, dokąd podążać. Po prawej stronie Sukiennic stoi Wieża Ratuszowa, ale radzimy Ci skierować się w lewo. Aby jak najszybciej dotrzeć do celu, musisz iść ulicą Grodzką. Po drodze zobaczysz dwa wspaniałe kościoły. Barokowy kościół świętego Piotra i Pawła oraz romański kościół św. Andrzeja. Czas ruszać w dalszą drogę. Już niedługo powinieneś ujrzeć Zamek Królewski na Wawelu. Na koniec wycieczki zejdź nad Wisłę. Jest tam Smocza Jama. Może uda Ci się w niej odnaleźć smoka?

◎ ĆWICZENIE 17

Dzień dobry! Proszę o chwilę uwagi. Proszę poprawić swoje rozkłady dnia, bo są niewielkie zmiany... Tak... Teraz mamy śniadanie, po śniadaniu zajęcia, pierwszy jest język polski, druga historia, ale przerwa po historii będzie krótsza, do 12.30... Do 12.30... Trzecie zajęcia... Tu będzie zmiana, zamiast historii Polski będzie język młodzieży z profesorem Wróblem. I będą to zajęcia krótsze, a obiad będzie nie o 14.00, ale wpół do drugiej, wpół do drugiej i na wycieczki pojedziemy wcześniej, o wpół do trzeciej. I jeszcze jedna zmiana – zmiana grup: Grupa druga pójdzie na Wawel, a grupa pierwsza jedzie do Wieliczki. Kolacja bez zmian i potem też...

◆ Lekcja 2

ODMIANA RZECZOWNIKÓW ŻYWOTNYCH RODZAJU MĘSKIEGO W LICZBIE POJEDYNCZEJ

Rzeczowniki żywotne deklinacji męskiej kończące się na spółgłoskę, rzadziej na **-o** (np. *dziadzio, Reksio*) w DOPEŁNIACZU zawsze przybierają końcówkę **-a**.

CELOWNIK ma końcówkę **-owi**, tylko kilka rzeczowników ma końcówkę **-u**: *panu, chłopu, chłopcu, ojcu, bratu, księdzu, Bogu, diabłu, czarciu, kotu, psu, lwu*.

BIERNIK jest taki sam, jak DOPEŁNIACZ: **-a**.

NARZĘDNIK zawsze ma końcówkę **-em**.

W MIEJSCOWNIKU i WOŁACZU występują dwie końcówki: **-u** (po spółgłosce miękkiej (w tym po *c, dz, cz, dż, sz, ż, rz*) i po *k, g, ch*) lub **-e** (po spółgłosce twardej (oprócz *k, g, ch*), przy czym wystąpi wymiana – zmiękczenie w temacie, np.: *s→ś; z→ż; d→dż; t→ć; n→ń; l→ł; r→rz* i in.

Wyjątki: o panu, o synu, w domu.

Rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na **-a** (np. *poeta, pediatra, okulista* itd.) odmieniają się w liczbie pojedynczej według deklinacji żeńskiej.

Rzeczowniki typu *chory* odmieniają się jak przymiotniki.

◎ ĆWICZENIE 20

● Fragment 1

Bożena: Krzysztof... Krzysztof...

Krzysztof: Tak?

Bożena: Źle się czuję... Chyba jestem chora...

Krzysztof: Co ci dolega, kochanie?

Bożena: Mam dreszcze, boli mnie głowa i gardło.

Krzysztof: Czy mogę ci pomóc?

Bożena: Podaj mi termometr i przykryj ciepłym kocem...

Krzysztof: Zrobię ci gorącej herbaty. Może to cię rozgrzeje... I co, masz gorączkę? Masz bardzo wysoką gorączkę! 38,7!

Bożena: To chyba angina lub grypa... To ta jesienna pogoda, wszyscy chorują...

Krzysztof: Trzeba wezwać lekarza.

Bożena: Poczekajmy do rana, może poczuję się lepiej...

(...)

- **Fragment 2**

Krzysztof: Czy ty nie jesteś czasem chora?

Magda: Chyba tak...

Krzysztof: O! Proszę! Takie są skutki chodzenia bez czapki! Szpital w domu... Na pewno masz gorączkę.

Magda: Chyba tak... Jest mi raz zimno, a raz gorąco, boli mnie głowa, gardło i brzuch. A gdzie mama?

Krzysztof: W łóżku. Też jest chora.

Magda: To idę do mamy. Będziemy chorować razem...

Krzysztof: To niemożliwe! Możesz zarazić mamę, a mama ciebie.

(...)

- **Fragment 3**

Krzysztof: Dzień dobry, pani doktor! Dobrze, że pani jest. Mamy szpital w domu!

Lekarka: Nie tylko tutaj jest szpital! W Warszawie panuje epidemia grypy. Gdzie jest chora?

Krzysztof: Jedna w tym pokoju, druga w tamtym.

Lekarka: To rzeczywiście prawdziwy szpital. Dobrze, że pan jest zdrowy! Co ci dolega?

Magda: Źle się czuję... Mam dreszcze.

Lekarka: Co jeszcze?

Magda: Boli mnie bardzo głowa.

Lekarka: I jeszcze co? Czy masz kaszel?

Magda: Tak, mam kaszel. I boli mnie gardło.

Lekarka: Zaraz cię zbadam.

Magda: Nie mam apetytu i jest mi niedobrze.

Lekarka: Zdejmij piżamę. Muszę cię zbadać.

Oddychaj... Głęboko oddychaj... teraz nie oddychaj. Teraz plecy... Mocno oddychaj... Nie oddychaj... Dobrze, możesz się ubrać. Na szczeście nie ma nic w płucach ani oskrzelach.

Magda: To na co jestem chora?

Lekarka: Zaraz zobaczymy. Pokaż teraz gardło. Otwórz buzię. Powidz „aaaa”. No tak, gardło czerwone, kaszel, gorączka, ból głowy. Typowe objawy grypy. Wracaj do łóżka. Córka ma silną grypę. Najważniejsze, by leżała w łóżku. Musi leżeć przynajmniej pięć dni, nawet jeśli gorączka spadnie.

Krzysztof: Dopilnuję tego.

Lekarka: Powinna brać aspirynę, trzy razy dziennie, po jedzeniu, witaminy i tabletki do ssania na ból gardła.

Krzysztof: A jak stosować te lekarstwa?

Lekarka: Tu wszystko jest napisane. Witaminy trzy razy dziennie, a tabletki należy ssać co cztery godziny. Córka musi dużo pić.

(...)

● Fragment 4

Lekarka: Jak się pani czuje?

Bożena: Niestety, źle... Mam wysoką gorączkę i silny ból gardła.

Lekarka: Proszę otworzyć usta. Niestety, angina... Muszę pani zapisać antybiotyk.

Bożena: Czy to konieczne? Antybiotyki osłabiają organizm...

Lekarka: Niestety, anginy nie można wyleczyć inaczej... Antybiotyk musi pani brać co sześć godzin, także w nocy. Poza tym proszę płukać gardło i ssać tabletki. Jeżeli gorączka się podniesie, trzeba zażyć to lekarstwo. I oczywiście nie wstawać z łóżka przynajmniej przez tydzień.

(...)

ODMIANA ZAIMKÓW OSOBOWYCH *ja, ty, my, wy, on, ona, ono, oni, on*

W DOPEŁNIACZU, CELOWNIKU i BIERNIKU obok pełnych form występują krótkie formy zaimków: ***ja – mnie / mi; ty – ciebie / cię, tobie / ci; ciebie / cię; on, ono – jego /iego, go, jemu / niemu, mu.*** Krótkich form zaimków używamy częściej, w grupie z czasownikiem, najczęściej po czasowniku, np. *Kocham cię. Daję ci. Czy możesz mi podać sól? Widzisz go? Życzę ci wszystkiego najlepszego.* Form pełnych używamy na początku zdania, po przyimkach lub po wyrazach *tylko, nawet, właśnie, to,* np. *Jemu to daj. Przyjdziemy do ciebie. Tylko jego kocham.*

UWAGA!

Zaimek *ono* w BIERNIKU ma formę ***je*** lub (po przyimku) ***nie***:
Tam jest dziecko. Widzisz je? Popatrz na nie.

Zaimek *one* w BIERNIKU również ma formę ***je*** lub (po przyimku) ***nie***: *Tam są dziewczynki. Widzisz je? Popatrz na nie..*

Słowa *pani / pan* też pełnią funkcję zaimków, gdy zwracamy się bezpośrednio do osób dorosłych, np. *Czy może mi pan pomóc?*

ODMIANA ZAIMKA ZWROTNEGO ***siebie***

Zaimek ***siebie*** w DOPEŁNIACZU i BIERNIKU ma dwie formy: ***siebie / się***. Krótką formę ***się*** zawsze piszemy osobno po czasowniku lub

przed nim, na przykład: *Spotykamy się jutro. Wszyscy się spotykamy jutro*, w odróżnieniu od **-ся** w języku ukraińskim, pisany łącznie z czasownikiem: *Mи зустрічаємося завтра*.

CZAS PRZESZŁY CZASOWNIKÓW LICZBA POJEDYNCZA

Czasowniki w czasie przeszłym odmieniają się przez osoby, liczby i rodzaje.

W języku polskim podobnie jak w języku ukraińskim czasowniki w liczbie pojedynczej mają trzy rodzaje: męski, żeński i nijaki, lecz w odróżnieniu od języka ukraińskiego przybierają końcówki osobowe. W liczbie mnogiej są dwie formy: **męskoosobowa**, jeżeli czasowniki są związane z nazwami osób rodzaju męskiego, na przykład: *uczniowie pisali, studenci czytali, nauczyciele sprawdzali* oraz **niemęskoosobowa**, jeżeli są związane z innymi nazwami, na przykład: *uczennice pisały, krzesła stały, koty piły*.

Formy czasu przeszłego tworzy się od bezokolicznika za pomocą przyrostka l(ł): *prosić – prosił, prosiła, prosili, prosiły, prosiliśmy, prosiliście, prosiłyśmy, prosiłyście* itd.; *czytać – czytał, czytała, czytali, czytały, czytaliśmy, czytaliście* itd.

ODMIANA CZASOWNIKÓW ZAKOŃCZONYCH NA **-eć**

Czasowniki zakończone w bezokoliczniku na **-eć** we wszystkich formach czasu przeszłego oprócz męskoosobowych zmieniają samogłoskę **-e-** na **-a-**, np. *siedzieć – siedziałem, siedzieliśmy* itd., *widzieć – widział, widzieli* itd., *słyszeć – słyszałem, słyszeli* itd.

◎ ĆWICZENIE 34

Dzień Nauczyciela w Polsce jest obchodzony 14 października. Jest to święto nauczycieli pracujących w szkołach wszystkich typów: od przedszkola do uczelni wyższych. W Polsce nie jest to dzień wolny od pracy, ale w tym dniu najczęściej w szkołach organizowane są inne lekcje, na przykład przygotowywane przez uczniów. Czasami są też organizowane specjalne zajęcia. Na pewno jest okazja, żeby nauczycielom w szkole złożyć życzenia, podarować kwiaty.

◆ Lekcja 3

○ ĆWICZENIE 7

Serdecznie witamy na naszej wycieczce. Kraków jest jednym z najstarszych miast w Polsce. Zachowało się wiele zabytków. Naszą wycieczkę zaczynamy od Rynku. Znajdujemy się przed renesansowym* budynkiem Sukiennic. Tu kiedyś sprzedawano sukno (stąd nazwa), dziś można tu kupić pamiątki z Krakowa. Okrążymy Rynek i wjedziemy w ulicę Grodzką, fragment tak zwanej Drogi Królewskiej. Po prawej stronie gotycki** Kościół Mariacki. Wewnątrz znajduje się słynny ołtarz wykonany przez Wita Stwosza. Co godzinę z wieży kościoła rozlega się hejnał***. Pod nami, w podziemiach Rynku, w dawnych piwnicach znajduje się muzeum, warto zobaczyć ekspozycję poświęconą historii miasta. A my jesteśmy już po drugiej stronie Rynku, tu kiedyś stał ratusz, obecnie pozostała tylko Wieża Ratuszowa. Proszę państwa, wjeżdżamy w ulicę Grodzką i jedziemy na Wawel. Po lewej stronie zobaczymy teraz dwa kościoły: pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, w krypcie którego pochowany jest Piotr Skarga oraz obok maleńki kościółek świętego Andrzeja, jeden z najstarszych w mieście, w którym krakowianie chronili się przed Tatarami. A przed nami już Wzgórze Wawelskie. Dzieje Krakowa ściśle związane są z Wawelem. Jest to wzgórze otoczone murami obronnymi i wieżami. W dawnych czasach, gdy miasto było stolicą Rzeczypospolitej, tu – na Wawelu – mieszkały polscy królowie. Obecnie na Wawelskim Wzgórzu znajduje się m.in. Katedra ze słynnym Dzwonem Zygmunta (Dzwonu Zygmunta trzeba dotknąć – spełniają się wtedy marzenia...) i podziemiami z grobowcami królów, poetów i innych wielkich Polaków. Jest też zamek królewski z pięknym dziedzińcem. Są tam też restauracje i kawiarnie z pięknym widokiem na Wisłę. Pod Wawelem, nad Wisłą, w Smoczej Jamie mieszkał Smok Wawelski. Skręcimy teraz w lewo, by dojechać na Kazimierz, do dawnej dzielnicy żydowskiej...

○ ĆWICZENIE 10

LEGENDA O HEJNALE KRAKOWSKIM

Dawno temu, na Kraków napadli Tatarzy. Z wieży Kościoła Mariackiego strażnik miasta obserwował to, co dzieje się za murami Kra-

kowa. Gdy zobaczył zbliżających się Tatarów, zaczął grać pobudkę – by zbudzić krakowian i zaalarmować obrońców. Tatarzy zobaczyli go i strzelili w niego. Kolejna strzała tatarska trafila strażnika i melodia pobudki się urwała. Strażnik zginął, ale obrońcy zdążyli stanieć na murach, a mieszkańcy się schronić. Na pamiątkę tego wydarzenia, urwana melodia pobudki stała się hejnałem miasta i jest dziś grana przez strażaków z wieży Kościoła Mariackiego co godzinę.

LEGENDA O SMOKU WAWELSKIM

Dawno, dawno temu w jaskini pod wawelskim wzgórzem żył smok, który porywał ludzi (bardzo lubił młode dziewczyny) i zjadał. Książę Krak obiecał córkę i połowę swojego księstwa dla tego, kto smoka zabije. Zjawiało się wielu rycerzy, ale niestety – smok był szybszy i silniejszy. Ginęli jeden po drugim... I wtedy na pomysł, jak przechytrzyć smoka, wpadł miejscowy szewc. Uszył ze skóry barana, a do środka włożył siarkę. Smok – z braku dziewczyn... - zjadł barana. Siarka bardzo go paliła w brzuchu, więc poszedł nad Wisłę i pił, pił, pił... aż pękł.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW I PRZYMIOSENIEKÓW RODZAJU NIJAKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

Polskie RZECZOWNIKI rodzaju nijakiego w MIANOWNIKU, BIERNIKU i WOŁACZU liczby mnogiej mają końcówkę **-a**.

DOPEŁNIACZ ma zerową końcówkę. W niektórych wyrazach przy zbiegu spółgłosek występuje *[e]* ruchome, np.: *krzesła – krzesel; jabłka – jabłek*. Niektóre rzeczowniki – utworzone od połączeń wyrazowych, np. *przedszkole* (od *przed szkołą*), *półrocze* (od *pół roku*) – mają końcówki **-i**, **-y**: *tych przedszkoli, półroczy*. Rzeczowniki typu *muzeum – muzea* w tym przypadku przybierają końcówkę **-ów**: *muzeów, liceów*.

W CELOWNIKU liczby mnogiej rzeczowniki nijakie mają końcówkę **-om**, charakterystyczną też dla rzeczowników pozostałych rodzajów.

W NARZĘDNIKU występuje końcówka **-ami**, jak w języku ukraińskim.

W MIEJSCOWNIKU liczby mnogiej rzeczowniki przybierają końcówkę **-ach**, jak w języku ukraińskim.

PRZYMIOSENIEKI rodzaju nijakiego w liczbie mnogiej odmieniają się podobnie jak w języku ukraińskim. W MIANOWNIKU jednak występuje końcówka **-e**.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW *oko, ucho, dziecko* W LICZBIE MNOGIEJ

UWAGA!!!

Rzeczowniki *oczy* i *uszy* w dopełniaczu mają formy – ***oczu, uszu.***

Rzeczownik *dzieci* ma jednakowe końcówki w MIANOWNIKU, DOPEŁNIACZU BIERNIKU i WOŁACZU.

Końcówki CELOWNIKA i MIEJSCOWNIKA są takie, jak u reszty rzeczowników: ***-om, -ach.***

Uwaga na NARZĘDNIK: ***dziećmi.***

ASPEKT CZASOWNIKÓW W JĘZYKU POLSKIM CZAS PRZYSZŁY PROSTY

Czasowniki w języku polskim, podobnie jak w ukraińskim, występują w dwóch formach:

- 1) **niedokonanej** – odpowiadają na pytanie *Co robić?*;
- 2) **dokonanej** – odpowiadają na pytanie *Co zrobić?*

Czasowniki **dokonane** tworzy się od czasowników niedokonanych m.in. za pomocą:

- a) przedrostków: ***na-, po-, z-, prze-, u-, do-*** i innych;
- b) przyrostków, np. ***-nq-: krzyczeć – krzyknąć, stukać – stuknąć*** i innych.

Czasowniki dokonane tworzą prostą formę czasu przyszłego.

W czasie przyszłym czasowniki dokonane odmieniają się tak samo jak w czasie teraźniejszym.

◆ Lekcja 4

ODMIANA RZECZOWNIKÓW I PRZYMIOOTNIKÓW RODZAJU ŻEŃSKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

W MIANOWNIKU liczby mnogiej RZECZOWNIKI rodzaju żeńskiego **zakończone na samogłoskę** mają końcówki: **-y** (po spółgłosce twardej), np. *szkoły*; **-i** (po *k,g*), np. *książki, nogi*; **-e** (po spółgłosce miękkiej, w tym po *c, dz, cz, dż, sz, ż, rz*), np. *księgarnie, ciocie, tablice, wieże, panie*. Rzeczowniki **zakończone na spółgłoskę** mogą mieć, oprócz **-e**, także końcówki **-i, -y**, np.: *noce, pieśni, rzeczy*.

W DOPEŁNIACZU liczby mnogiej rzeczowniki **zakończone na samogłoskę** najczęściej mają końówkę zerową: *tych szkół, gazet, książek*. Niektóre mają końówkę **-i**: *tych lili, stacji*. Rzeczowniki **zakończone na spółgłoskę** mają końówkę **-i lub -y** (po **c, dz, cz, dż, sz, ż, rz**): *tych pieśni, gałęzi, kości, nocy, myszy, rzeczy*.

CELOWNIK liczby mnogiej ma jedyną dla rzeczowników wszystkich rodzajów końówkę **-om**.

BIERNIK jest równy MIANOWNIKOWI. **UWAGA!!!** Dotyczy to także rzeczowników żywotnych: *widzę dziewczyny, koleżanki, sarny, krowy*. **Jest to inaczej niż w języku ukraińskim!**

W NARZĘDNIKU występuje też jedna końówka **-ami**.

MIEJSCOWNIK ma wspólną końówkę **-ach**.

WOŁACZ jest równy MIANOWNIKOWI.

PRZYMIOOTNIKI rodzaju żeńskiego odmieniają się w liczbie mnogiej podobnie jak w języku ukraińskim. W MIANOWNIKU liczby mnogiej mają końówkę **-e-** tak samo jak przymiotniki rodzaju nijakiego.

○ ĆWICZENIE 18

Pierwsze patrole ratowników bieszczadzkiej grupy GOPR dotarły do grupy młodych ludzi, którzy znajdują się w okolicach Bukowego Berda w Bieszczadach. Na miejsce nie dotarły jeszcze śmigłowce LPR i SG – poinformował naczelnik grupy Grzegorz Chudzik.

Grupa młodzieży ze szkoły przetrwania we Wrocławiu poprosiła o pomoc telefonicznie – dodał Chudzik. Według niego młodzi ludzie w kil-

ku namiotach spędzili noc pod Bukowem Berdem. Około 10 z nich wymaga ewakuacji. W akcji uczestniczy też Lotnicze Pogotowie Ratunkowe oraz Straż Graniczna.

– Śmigłowce LPR i SG ze względu na warunki pogodowe nie dotarły na miejsce. W Mucznem czekają na poprawę pogody. Ratownicy GOPR są w drodze. Muszą pokonywać ok. 1,5 metrowe zaspy śniegu. Na miejsce dotarł już pierwszy nasz patrol. Zapowiada się bardzo trudna ewakuacja – powiedział naczelnik Chudzik. Jak dodał, młodzi ludzie są zziębnięci. – Wiatr zrywa im pokrycia namiotów. Ich instruktor powiedział w rozmowie ze mną, że nie ma zagrożenia życia – zaznaczył Chudzik.

W Bieszczadach powyżej górnej granicy lasu leży średnio pół metra śniegu. Jest siedem stopni mrozu, a prędkość wiatru dochodzi do 70 km/godz. W górnych partiach Bieszczad obowiązuje drugi stopień zagrożenia lawinowego.

◎ ĆWICZENIE 33

Popołudnie jest pochmurne i miejscami deszczowe. Najwięcej opadów pojawia się na Pomorzu, Mazurach, w Wielkopolsce i na Dolnym Śląsku. Na Lubelszczyźnie i na Podkarpaciu nie wykluczone są też burze. Termometry wskazują od 12 stopni w Ustce i Zakopanym, 15 w Warszawie, 17 w Krakowie, do 19 w Tarnowie i Nowym Sączu. Wieje słabo lub umiarkowanie, z południowego zachodu, a ciśnienie spada. Jutro w dzień znowu przewaga chmur. W całym kraju możliwy przelotny deszcz, a na wschodzie kraju także burze.

CZAS PRZYSZŁY ZŁOŻONY

Czas przyszły złożony tworzy się za pomocą czasownika **być** w czasie przyszłym i bezokolicznika (I sposób) lub czasownika **być** w czasie przyszłym i czasownika w formie czasu przeszłego, ale bez końcówek osobowych (II sposób).

Oba sposoby odmiany są jednakowo poprawne. Trzeba jednak używać tych form konsekwentnie w całej wypowiedzi!

◎ ĆWICZENIE 34

Ostatnie dni w szkołach przed wakacjami należą do tych najmiliszych. Oceny wystawione, przyszedł czas na wycieczki. Klasa III ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Sanoku wyjeżdża w Bieszczady.

- **Dziecko 1**
Cieszę się na wycieczkę, że jadę, dlatego że... No bo bardzo lubię góry i wspinaczkę.
- **Dziecko 2**
Ja nigdy nie byłem, więc nie wiem, ale wiem na stówę, że będzie fajnie.
- **Dziecko 3**
Bardzo się cieszę, ponieważ zawsze jest ciekawie.
- **Dziecko 4**
Ponieważ będzie bardzo fajnie.
- **Dziecko 5**
Ja lubię jechać na wycieczkę klasową, dlatego że mogę porozmawiać z kolegami, z koleżankami i będę mogła pochodzić i coś zwiedzać.
- **Dziecko 6**
Ja się bardzo cieszę, ponieważ bardzo lubię się... bardzo lubię góry i górski klimat.
- **Dziecko 7**
Ja myślę, że będzie fajnie.

STOPNIOWANIE PRZYMOTNIKÓW

Przymiotniki w języku polskim, tak jak w języku ukraińskim, mają trzy stopnie:

stopień równy – *piękny, krótki*
stopień wyższy – *piękniejszy, krótszy*
stopień najwyższy – *najpiękniejszy, najkrótszy*

Stopień wyższy tworzy się od rdzenia stopnia równego za pomocą przyrostka

-sz(y). Czasami, gdy trudno wypowiedzieć nowe słowo, dodaje się częstkę (**-ej-**) i wtedy cały przyrostek to **-ejsz(y)**.

Stopień najwyższy tworzy się przez dodanie przedrostka **naj-** do formy stopnia wyższego.

Stopień równy:	przedrostek	rdzeń	przyrostek
<i>piękny</i>	<i>naj-</i>	<i>piękni-</i>	<i>-ejszy</i>
<i>bogaty</i>	<i>naj-</i>	<i>bogat-</i>	<i>-szy</i>

Niektóre przymiotniki podobnie do ukraińskich mają stopniowanie nieregularne:

mały → mniejszy → najmniejszy

dobry → lepszy → najlepszy

zły → gorszy → najgorszy

duży / wielki → większy → największy

lekki → lżejszy → najlżejszy

Od niektórych przymiotników i wszystkich imiesłówów przymiotnikowych nie można w opisany sposób utworzyć stopnia wyższego. Wówczas stopniaje się je za pomocą słowa ***bardziej*** i (w stopniu najwyższym) ***najbardziej***, np.

suchy – bardziej suchy – najbardziej suchy

zielony – bardziej zielony – najbardziej zielony

interesujący – bardziej interesujący – najbardziej interesujący

znany – bardziej znany – najbardziej znany

ZAPAMIĘTAJ!

Przy stopniowaniu przymiotników często zachodzą wymiany spółgłosek i samogłosek: ***r:rz*** (*mądry – mądrzejszy*), ***n:n*** (*cienki – cieńszy*), ***t:l*** (*biały – bielszy*), ***s:ż*** (*bliski – bliższy*), ***k:ż*** (*wysoki – wyższy*).

◆ LEKCJA 5

◎ ĆWICZENIE 7

- **Dialog 1**

- Proszę bilet do Warszawy na ten pociąg teraz o 13.30. Płace kartą.
 - Normalny w drugiej klasie?
 - Tak.
 - 67 złotych.

- **Dialog 2**

- Z którego peronu odjeżdża pociąg do Zakopanego?
 - Z drugiego.
 - Dziękuję.

- **Dialog 3**

- Czy to miejsce jest wolne?
 - Tak, proszę.
 - Przepraszam, czy może mi pan pomóc z tą walizką?
 - Oczywiście.
 - Dziękuję.

- **Dialog 4**

- Nie wie pani, o której będzie pociąg do Krakowa?
 - Oj, nie orientuję się. Ale tu jest informacja, proszę zapytać.

- **Dialog 5**

- Przepraszam, co oni zapowiedzieli, nic nie zrozumiałam.
 - Że pociąg do Zakopanego odjeżdża...
 - Proszę? Nic nie słyszać!
 - Że pociąg do Zakopanego odjeżdża!
 - Acha, dziękuję.

- **Dialog 6**

- Przepraszam, jakie mam połączenie do Gdańska?
 - Kiedy panią interesuje?
 - Jutro, w południe.
 - Najlepiej jechać przez Warszawę...

- **Dialog 7**

- Przepraszam, mogę zamknąć okno? Trochę wieje...
 - Proszę bardzo.
 - Dziękuję.

- **Dialog 8**
 - Bilety do kontroli proszę... Legitymację poproszę...
 - A przepraszam, o której dojedziemy do Szczecina?
 - Mamy 10 minut opóźnienia.
- **Dialog 9**
 - Przepraszam, czy tu stoi pociąg do Lwowa?
 - Tak, ale wagony do Lwowa stoją tam dalej, na początku, zaraz za lokomotywą.
 - O, dziękuję panu bardzo.
- **Dialog 10**
 - O, jak tu dużo ludzi...
 - Tak, chyba tu nie ma miejsca i jest tak jakoś nieprzyjemnie
 - Poczekajmy lepiej na peronie.

◎ ĆWICZENIE 11

Tato: Słuchajcie, musimy coś wreszcie postanowić – wakacje już za trzy miesiące, a my jeszcze nie wiemy, dokąd jedziemy.

Mama: Jak to gdzie? Nad polskie morze – to już ustaliliśmy.

Syn (14 lat): E, nad polskie – zimno. Jak byliśmy dwa lata temu w Łebie, to cały tydzień padał deszcz, a do morza ani raz nie weszczyliśmy.

Córka (11 lat): Ale potem w Gdańsku było fajnie, port taki fajny był i statkiem płynęliśmy.

Tato: To może Kołobrzeg?

Mama: Mamy tam rodzinę. Będzie taniej.

Tato: Tak, ale rodzina mieszka daleko od morza.

Mama: Jak chcesz mieć blisko do Morza, to jedź do Sopotu. Tylko ile to kosztuje – taki hotel nad samym morzem.

Tato: Bo Sopot jest drogi, ale może w mniejszych miejscowościach jest tanio.

Syn: Ale nuda – co będziemy robić w jakichś Chałupach?

Córka: Ja chcę do Chałup. Jaka śmieszna nazwa!

Syn: Cicho! To już Międzyzdroje lepsze! Kolega tam był...

Tato: Nie, tak niczego nie ustalimy!

ODMIANA RZECZOWNIKÓW NIEŻYWOTNYCH I PRZYMOTNIKÓW RODZAJU MĘSKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

RZECZOWNIKI nieżywotne rodzaju męskiego w liczbie mnogiej w MIANOWNIKU mają końcówki **-y, -i, -e**:

a) po spółgłoskach twardych jest końówka **-y** (np. *domy, gmachy, zeszyty*);

b) po spółgłoskach **k i g** jest końówka **-i** (np. *kroki, progî*);

c) po spółgłoskach miękkich (w tym po **c, dz, cz, dż, sz, ż, rz**) jest końówka **-e** (np. *kraje, pnie, hotele, koce, widelce, kosze*).

DOPEŁNIACZ liczby mnogiej ma końówki: **-ów** (najczęściej po spółgłosce twardziej – np. *domów, zeszytów, progów*, ale też po miękkiej – np. *krajów, koców, widelców*), **-i, -y** (po spółgłosce miękkiej – np. *hotele, bagaże, tysięcy*).

Końcówka CELOWNIKA jest jednakowa dla wszystkich rzeczowników w liczbie mnogiej: **-om**.

BIERNIK jest równy MIANOWNIKOWI.

W NARZĘDNIKU występuje jedna dla trzech rodzajów końówka **-ami**.

W MIEJSCOWNIKU rzeczowniki mają końówkę **-ach**.

WOŁACZ jest równy MIANOWNIKOWI.

PRZYMOTNIKI rodzaju męskiego liczby mnogiej określające rzeczowniki nieżywotne odmieniają się tak samo jak przymiotniki rodzaju żeńskiego i nijakiego, w MIANOWNIKU liczby mnogiej mają końówkę **-e**.

ODMIANA LICZEBNIKÓW PORZĄDKOWYCH I ZAIMKÓW *który, jaki*

Liczebniki porządkowe i zaimki typu *który, jaki* podobnie jak w języku ukraińskim odmieniają się tak samo jak przymiotniki – przez rodzaje: *pierwszy dzień, pierwsza godzina, pierwsze ćwiczenie* i przez liczby: *pierwsze miesiące, pierwsi uczniowie*.

W liczebnikach porządkowych, złożonych z dwu i więcej wyrazów, przez przypadki odmieniają się dwa ostatnie wyrazy, a mianowicie jednostki i dziesiątki: *trzydziesty ósmy – trzydziestego ósmego, sto dwudziesty drugi – sto dwudziestego drugiego, rok tysiąc dziewięćset sześćdziesiąty czwarty – w roku tysiąc dziewięćset sześćdziesiątym czwartym*.

ZAPAMIĘTAJ!

Rok dwutysięczny, ale rok dwa tysiące dwunasty!

Dziś jest dwunasty grudnia dwa tysiące dwunastego roku.

Jest godzina szesnasta trzydzieści siedem.

Jest szesnasta. Jest godzina szesnasta, nie: Jest szesnasta godzina!

Szkoła nr 36, nie: Trzydziesta szósta szkoła!

Tramwaj nr 7, nie: Tramwaj siódmy.

Jestem uczniem siódmej klasy Szkoły Średniej nr 36 we Lwowie.

Sala nr osiem, nie: ósma sala.

Liczebniki porządkowe zapisujemy z kropką: miejsce 36. = miejsce trzydzieste szóste.

Daty zapisujemy: 12 XII 2012 albo 12.12.2012.

○ ĆWICZENIE 17

Tekst „Lokomotyw”

Razem uczymy nasze dzieci Polski. Dołącz do nas na całym świecie.
Włącz Polskę.

○ ĆWICZENIE 24

1 IX 1939 roku rozpoczęła się II wojna światowa: niemieckimi strzałami na Westerplatte – polską placówkę wojskową w Gdańsku. 1 VIII 1944 roku w Warszawie wybuchło powstanie przeciwko Niemcom, niestety – przegrane. Warszawa została zniszczona. Do Polski weszła Armia Czerwona, a w Lublinie, 22 VII 1944 roku proklamowano nową komunistyczną Polskę. Dopiero 4 VI 1989 roku odbyły się pierwsze wolne wybory i komuniści stracili władzę. 1 V 2004 roku Polska weszła do Unii Europejskiej.

○ ĆWICZENIE 27

– Cześć Paweł!

– No cześć Marek. Słuchaj, zrobiłeś już to zadanie na polski?

– To o Szewczenco? Nie, bo nie wiem, kiedy się urodził.

– 9 marca 1814 roku. Sprawdziłem w Internecie. A nie wiesz, na której stronie jest ten wiersz Mickiewicza, co się mamy go nauczyć na pamięć?

– Acha, to teraz zrobię. Wiersz? Na 192. A jak ci poszedł sprawdzian z ortografií?

– Zrobiłem błąd w dwu zadaniach: w 3. i 4.

- To tak jak ja... Ale ja jeszcze w innych też... Jutro wcześniej wstaję, wpół do ósmej, przyjdę po ciebie.
- O tak, ja po ciebie nie przyjdę – za wysoko mieszkasz.
- Tylko trzecie piętro.
- No OK., pojedziemy siódemką i potem jedenastką.
- To do jutra, cześć.
- Cześć.

TRYB ROZKAZUJĄCY CZASOWNIKÓW

Tryb rozkazujący tworzy się od tematu czasu teraźniejszego:

1) w koniugacjach **-am**, **-asz** i **-em**, **-esz** od tematu pozostałego po odrzuceniu *-q* w 3. osobie liczby mnogiej: (oni)**czytajq** – czytaj; (oni) **je-dzq** – jedz;

2) w koniugacji **-e**, **-esz** i **-e**, **-isz/-ysz** od tematu w 2. osobie liczby pojedynczej: (ty) **idziesz** – idź, (ty) **myślisz** – myśl, (ty) **liczysz** – licz. Czasami, gdy trudno wypowiedzieć tak utworzone słowo, dodaje się częstkę **-ij** (**-yj**), np. (ty) **wyślesz** – wyślij, (ty) **wytrzesz** – wytrzyj.

Rozkaźnik nie jest używany w formie 1. osoby liczby pojedynczej.

Formy 2. osoby liczby pojedynczej oraz 1. i 2. osoby liczby mnogiej są proste: (ty) **pisz**, (my) **piszmy**, (wy) **piszcie**.

Formy 3. osoby liczby pojedynczej i 3. osoby liczby mnogiej są złożone: **niech** (on) **pisze**, **niech** (oni) **piszq**, tworzy się je za pomocą odpowiednich form czasowników czasu teraźniejszego.

ZAPAMIĘTAJ

Formę rozkaźnika od czasownika **być**: **bqdż**, **bqdźmy**, **bqdźcie**, **niech będąc**, **niech będą!**

Nieregularny jest też rozkaźnik od czasownika **wziąć**: **weź**, **weźmy**, **weźcie**, **niech weźmie**, **niech wezmą!**

◆ LEKCJA 6

◎ ĆWICZENIE 22

Autor „Kubusia Puchatka” stworzył galerię postaci o wyrazistych charakterach. Każdą z nich nakreślił z wielką czułością, która udziela się również czytelnikom.

Kochamy bohaterów z ich słabościami: „małym rozumkiem” Kubusia, strachliwością Prosiaczka czy malkontencowem Klapouchego. Bo podskórnie czujemy, że w świecie stworzonym przez Milne'a można czuć się bezpiecznie. Tutaj zwycięża przyjaźń, a jedynym zagrożeniem może być ewentualnie żądło pszczoly lub pęknięcie balonika. (...) „Kubuś Puchatek”, wydany w 1926 roku, przyniósł pisarzowi międzynarodową sławę. Dwa lata później ukazała się kontynuacja przygód Misia – „Chatka Puchatka”. Łącznie książki Milne'a dla dzieci sprzedawały się dotąd w ponad 7 milionach egzemplarzy. Podczas pisania autor wykorzystywał doświadczenia z własnego dzieciństwa, ale z wielką uwagą obserwował też swoje dzieci. Sam Kubuś Puchatek, podobnie jak wiele innych postaci z książki, otrzymał imię jednej z zabawek Christophera Robina Milne'a, syna pisarza. Kupiony w drogim sklepie Harrodса pluszak zawdzięczał z kolei swoje miano niedźwiedzicy Winnie z londyńskiego ogrodu zoologicznego. Milne przyszedł po raz pierwszy do zoo z synem, gdy ten miał cztery lata. Maluch, który bardzo polubił Winnie, stał się książkowym Krzysiem, pierwszym adresatem opowieści o Puchatkucie.

◎ ĆWICZENIE 29

TYGRYS

Co słyszać, panie tygrysie?
A nic. Nudzi mi się.
Czy chciałby pan wyjść zza tych krat?
Pewnie. Przynajmniej bym pana zjadł.

STRUŚ

Struś ze strachu
Ciągle głowę chowa w piachu,
Więc ma opinię mazgaja.
A nadto znosi jaja wielkości strusiego jaja.

PAPUGA

Papużko, papużko,
Powiedz mi coś na uszko.
Nic nie powiem, boś ty plotkarz,
Powtórzysz każdemu, kogo spotkasz.

LIS

Rudy ojciec, rudy dziadek,
Rudy ogon – to mój spadek,
A ja jestem rudy lis.
Ruszaj stąd, bo będę gryzł.

WILK

Powiem ci w słowach kilku,
Co myślę o tym wilku:
Gdyby nie był na obrazku,
Zaraz by cię zjadł, głuptasku.

ŻÓŁW

Żółw chciał pojechać koleją,
Lecz kolejie nie tanieją.
Żółwiowi szkoda pieniędzy:
Pójdę pieszo, będę przedzej.

ZEBRA

Czy ta zebra jest prawdziwa?
Czy to tak naprawdę bywa?
Czy też malarz z bożej łaski
Pomalował osła w paski?

KANGUR

Jakie pan ma stopy duże,
Panie kangurze!
Wiadomo, dlatego kangury
W skarpetkach robią dziury.

ŻUBR

Pozwólcie przedstawić sobie:
Pan żubr we własnej osobie.
No, pokaż się, żubrze. Zróbże
Minę uprzejma, żubrze.

DZIK

Dzik jest dziki, dzik jest zły,
Dzik ma bardzo ostre kły.

Kto spotyka w lesie dzika,
Ten na drzewo szybko zmyka.

RENIFER

Przyszły dwie panie do renifera.
Renifer na nie spoziera
I rzecze z galanterią: Bardzo mi przyjemnie,
Że będą panie miały rękawiczki ze mnie.

MALPA

Małpy skaczą niedościgle,
Małpy robią małpie figle,
Niech pan spojrzy na pawiana:
Co za małpa, proszę pana!

KROKODYL

Skąd ty jesteś, krokodylu?
Ja? Znad Nilu.
Wypuść mnie na kilka chwil,
To zawiozę cię nad Nil.

ŻYRAFA

Żyrafa tym głównie żyje,
Że w górę wyciąga szyję.
A ja zazdroszczę żyrafie,
Ja nie potrafię.

LEW

Lew ma, wiadomo, pazur lwi,
Lew sobie z wszystkich wrogów drwi.
Bo jak lew tylko ryknie,
To wróg natychmiast zniknie.

NIEDŹWIEDŹ

Proszę państwa, oto miś.
Miś jest bardzo grzeczny dziś,
Chętnie państwu łapę poda.
Nie chce podać? A to szkoda.

PANTERA

Pantera jest cała w cętki,
A przy tym ma bieg taki prędkie,
Że chociaż tego nie lubi,
Biegnąc – własne cętki gubi.

SŁOŃ

Ten słoń nazywa się Bombi.
Ma trąbę, lecz na niej nie trąbi.
Dlaczego? Nie bądź ciekawy –
To jego prywatne sprawy.

WIELBŁĄD

Wielbłąd dźwiga swe dwa garby
Niczym dwa największe skarby
I jest w bardzo złym humorze,
Że trzeciego mieć nie może.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW ŻYWOTNYCH NIEOSOBOWYCH I PRZYMIOOTNIKÓW RODZAJU MĘSKIEGO W LICZBIE MNOGIEJ

W języku polskim RZECZOWNIKI żywotne nieosobowe rodzaju męskiego w liczbie mnogiej w MIANOWNIKU mają końcówki: **-y** (po spółgłoskach twardych, np. *psy*), **-i** (po **k**, **g**, np. *ptaki*), **-e** (po miękkich, w tym po **c**, **dz**, **cz**, **dż**, **sz**, **ż**, **rz**, np. *konie*, *strusie*, *świerszcze*).

DOPEŁNIACZ ma końcówki: **-ów** (po spółgłoskach twardych, rzadziej też po miękkich, np. *psów*, *ptaków*, *świerszczów*, obok *świerszczy*) lub **-i**, **-y** (po miękkich, np. *koni*).

CELOWNIK jest jednakowy dla wszystkich rzeczowników liczby mnogiej – ma końówkę **-om**.

BIERNIK jest równy MIANOWNIKOWI, np. (lubię) *psy i koty*.
Uwaga! W języku ukraińskim jest inaczej!

NARZĘDNIK ma końówkę **-ami**, charakterystyczną dla rzeczowników wszystkich rodzajów, ale są wyjątki, np. *końmi*.

MIEJSCOWNIK liczby mnogiej w rzeczownikach wszystkich rodzajów ma końówkę **-ach**.

Uwaga na *karpia*, *gołębia*, *jastrzębia*, *pawia*, *żółwia*, *żurawia*, *cietrzewia* i in. *Karp*, *gołąb...* w mianowniku liczby pojedynczej jest zakończony twardo, ale w pozostałych przypadkach koniec tematu jest miękkie, np. *te karpie*, *tych karpi*, *tym karpiom* itd.

PRZYMIOOTNIKI rodzaju męskiego liczby mnogiej określające rzeczowniki żywotne nieosobowe rodzaju męskiego liczby mnogiej odmieniają tak samo jak przymiotniki określające rzeczowniki nieżywotne rodzaju męskiego liczby mnogiej.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW RODZAJU NIJAKIEGO TYPU *cielę, imię*

Porównaj odmianę tych rzeczowników z podobnymi rzeczownikami IV deklinacji w języku ukraińskim.

Zwróć uwagę na formę biernika liczby mnogiej – jest równa mianownikowej. W języku ukraińskim jest inaczej!

TRYB WARUNKOWY (PRZYPUSZCZAJĄCY)

Formy trybu warunkowego tworzy się od trzeciej osoby czasu przeszłego za pomocą częstek **-bym, -byś, -by, -byśmy, -byście, -by**: *czytać – (on)czytał – czytałbym*.

Porównaj tworzenie trybu warunkowego w języku ukraińskim i polskim. Zwróć uwagę na to, że w języku polskim każda osoba ma swoją własną formę.

Częstka **-by** (**-bym, -byś, -byśmy, -byście**) w zdaniu może stać po czasowniku, np. *Chętnie pojedziebym na wieś* albo przed czasownikiem, np. *Chętnie bym pojedzieział na wieś*. Druga forma jest charakterystyczna dla języka mówionego.

Form trybu warunkowego używa się w znaczeniach:

- 1) prośby: *Czy mógłby mi pan pomóc?*; *Chciałbym to przeczytać*;
- 2) życzenia: *Gdybym to miał!*;
- 3) propozycji: *Móglbym ci pomóc*;
- 4) warunku: *Pojechałbym na wieś, gdybym miał dziadków na wsi*.

◆ Lekcja 7

○ ĆWICZENIE 7

Język polski jest bardzo popularny na świecie. Nie tylko dlatego, że praktycznie wszędzie mieszkają Polacy – emigranci i Polacy, którzy dziś żyją w innych krajach po zmianie granic. Języka polskiego uczą się nie tylko Polacy i osoby polskiego pochodzenia, ale też np. wielu studentów studiujących w Polsce: z Europy i innych kontynentów. Cudzoziemcy uczą się języka polskiego na specjalnych kursach organizowanych najczęściej w szkołach przy uniwersytetach i w innych prywatnych szkołach językowych. Tak nauczany język nazywa się językiem polskim jako obcym – są przygotowywane specjalne podręczniki, też dla dzieci. Dziś wiele polskich dzieci mieszkających za granicą, dzieci emigrantów, nie zna już dobrze języka polskiego, czasami nie zna go wcale. Oni też muszą uczyć się języka polskiego jako „obcego”, choć przecież był to język ojczysty ich dziadków, czasami rodziców. Również na Ukrainie dzieci i dorośli uczą się języka polskiego – dla jednych jest to język polskiej mniejszości narodowej, dla innych język sąsiadniego kraju, jeden z języków Unii Europejskiej, nieraz język kraju, w którym chcą studiować i pracować. Języka polskiego jako obcego uczy się tak samo, jak innych języków obcych, np. angielskiego, niemieckiego czy hiszpańskiego.

ODMIANA RZECZOWNIKÓW I PRZYMIOΤNIKÓW MĘSKOOSOBOWYCH W LICZBIE MNOGIEJ

RZECZOWNIKI męskoosobowe w MIANOWNIKU liczby mnogiej mają końcówki: **-i, -e, -y, -owie**, wyjątkowo też **-a** (*bracia, księża*).

Końcówkę **-e** mają rzeczowniki, których temat się kończy na spółgłoskę miękką (w tym na **c, dz, cz, dż, sz, ż, rz**), np.: *lekarz – lekarze, nauczyciel – nauczyciele, przyjaciel – przyjaciele, kustosz – kustosze, rabuś – rabusie, kibic – kibice*.

Końcówkę **-i** mają rzeczowniki, których temat kończy się na spółgłoskę twardą. Po „doczepieniu” końcówki zmienia się temat, spółgłoska twarda wymienia się z miękką, np.: *chłop — chłopi, student — studenci, Czech — Czesi, Hindus — Hindusi*, nieraz te zmiany sięgają na 2 głoski „w głąb” tematu, może też zmieniać się **a:e**, np.: *soliasta — soliści, mężczyzna — mężczyźni, säsied — sąsiedzi*.

Końcówkę **-y** mają rzeczowniki, kończące się na:

1) **-ec** lub **-ca**, np.: *Ukraińiec – Ukrailńcy, chłopiec – chłopcy, wykładowca – wykładowcy*, przy czym w rzeczownikach na **-ec** występuje wymiana **e:o** („znika” **-e-**);

2) **k, g, r**, przy czym zachodzą wymiany:

g→dz, np. *chirurg – chirurdzy*;

k→c, np. *Polak – Polacy*;

r→rz, np. *aktor – aktorzy*.

Niektóre rzeczowniki mają końcówkę **-owie**: np.: *pan – panowie, Arab – Arabowie, widz – widzowie, uczeń – uczniowie*. Takie końcówki mają najczęściej nazwy zawodów, narodowości, członków rodziny, np.: *Norwegowie, inżynierowie, geografowie, dziadkowie, ojcowie, synowie*. Nazwy zawodów i narodowości występują często w dwu wariantach, np.: *Norwegowie – Norwedzy, inżynierowie – inżynierzy*.

W DOPEŁNIACZU występuje końcówka **-ów** (najczęściej po spółgłoskach twardych, np. *chłopów*, i po **-ec**, np.: *chłopców, Ukrailńców*), **-i** (po spółgłoskach miękkich, np. *nauczycieli*) lub **-y** (po spółgłoskach **c, dz, cz, dż, sz, ż, rz**, np. *lekarzy*).

CELOWNIK jest zawsze taki sam dla wszystkich rodzajów i ma końcówkę **-om**.

NARZĘDNIK i MIEJSCOWNIK mają takie końcówki, jak inne rzeczowniki: **-ami, -ach**.

Te same zasady dotyczą nazw męskich zakończonych na **-a** i odmieniających się w liczbie pojedynczej według deklinacji żeńskiej, np. *poeta – poeci, kierowca – kierowcy*.

PRZYMOTNIKI formy męskoosobowej w MIANOWNIKU mają dwie końcówki: częściej **-i**, rzadziej (po tematach na **r, k, g**) **-y**. Następują zmiękczenia (np. *słaby – słabii*), tak jak w przypadku rzeczownika:

d→dż, np. *chudy – chudzi*;

s→ś, np. *łyсы – łysi*;

ch→ś, np. *głuchy – głusi*;

sz→ś, *starszy – starsi*;

t→ć, np. *uparty – uparci, pusty – puści*;

ł→ł, np. *wesoły – weseli, zły – żli*;

r→rz, np. *stary – starzy*;

k→c, np. *wysoki – wysocy*;

g→dz, np. *drogi – drodzy*.

Przymotniki o temacie na spółgłoskę miękką (np. *głupi, tani*) lub na **c, cz, ż, dz** (np. *cudzy, uroczy*) mają końcówkę taką samą jak w licz-

bie pojedynczej, por. *tani robotnik – tani robotnicy, obcy człowiek – obcy ludzie, uroczy mężczyzna – uroczy mężczyźni, ryży facet – ryżowi faceci, cudzy mąż – cudzy mężowie*.

Wyjątek: *duży chłop → duzi chłopi!*

W pozostałych przypadkach końcówki są równe końcówkom formy niemęskoosobowej. Tylko BIERNIK ma końówkę taką jak DOPEŁNIACZ.

ODMIANA ZAIMKÓW PRZYMIOOTNYCH

ZAPAMIĘTAJ:

Podane zaimki w języku polskim odmieniają się tak jak przyimotniki. Zwróć uwagę na końcówki MIANOWNIKA liczby mnogiej w formie męskoosobowej i niemęskoosobowej oraz na wymiany spółgłosek przed tymi końówkami.

OGÓLNE WIADOMOŚCI O PRZYSŁÓWKU

Przysłówki, podobnie jak w języku ukraińskim, są nieodmienną częścią mowy. Najczęściej są tworzone od przymiotników za pomocą przyrostka **-o, -(i)e**, np.: *wesoły – wesoło, ładny – ładnie*. Przysłówki posiadają **stopień równy, wyższy i najwyższy**.

Tak jak w języku ukraińskim, przysłówki w języku polskim tworzą się także od innych (niż przymiotniki) części mowy. Przysłówkami są także np. wyrazy: *dzisiaj, jutro, zawsze, całkiem, bardzo, z rana, wieczorem, latem, po polsku*.

◆ Lekcja 8

○ ĆWICZENIE 6

Oleg: Sprawdź, czy nauczyłem się wszystkiego o Ukrainie na geografię.

Taras: Jaki zajmuje obszar?

Oleg: Jej terytorium wynosi prawie 604 tysiące km².

Taras: Z jakimi państwami graniczy?

Oleg: Na zachodzie Ukraina graniczy z Polską, Słowacją i Węgrami. Na południowym zachodzie z Rumunią i Mołdawią. Południe Ukrainy omywa się cieplymi falami Morza Czarnego, a na wschodzie i północy jej granica biegnie z Rosją i Białorusią.

Taras: Czy wiesz, jaka rzeka jest największa na Ukrainie?

Oleg: Ależ, oczywiście! To Dniepr. On przecina Ukrainę z północy na południe.

Taras: A jakie miasta znasz, położone nad jego brzegami?

Oleg: Przede wszystkim Kijów – nasza stolica, Zaporoże, Dniepropietrowsk, Chersoń. Te miasta to są potężne ośrodki gospodarcze i przemysłowe.

Taras: Ilu mieszkańców mieszka na Ukrainie?

Oleg: Obecnie mieszka około 46 milionów obywateli.

Taras: Jakie są nasze państwowé symbole?

Oleg: Naszymi państwowymi symbolami są: błękitno-żółta flaga, godło – tryzub i hymn narodowy „Jeszcze nie umarła Ukrainy...”.

○ ĆWICZENIE 8

Kijów to stolica Ukrainy. Był założony blisko 1500 lat temu. Położony jest po obu stronach Dniepru. W Kijowie znajduje się najstarsza uczelnia naszego kraju – Akademia Kijowsko-Mohylańska – założona w szesnastym wieku. W Kijowie znajdują się także najwyższe organy władzy państweowej: Rada Najwyższa, Gabinet Ministrów, tu urzęduje również prezydent. Kijów zawsze był i nadal pozostaje centrum życia politycznego, naukowego i kulturalnego Ukrainy i ważnym centrum przemysłowym.

○ ĆWICZENIE 18

Posłuchaj informacji o polskich miastach. Dopasuj informacje do miast.

● **Kraków:**

Jednym z najpiękniejszych miast Polski jest Kraków – dawna stolica Polski. Położony na wapiennych wzgórzach, otoczony murami obronnymi, Wawel to jeden z najwspanialszych i okazałych zamków polskich. To dawna rezydencja książąt i królów polskich. W podziemiach gotyckiej katedry nagrobki królów, książąt oraz wielu sławnych Polaków. We wspaniałych wnętrzach gotyckiego zamku znajdują się dziś państowe zbiory sztuki, obrazy dawnych mistrzów, zabytkowe meble i tkaniny, zbiory sztuki zdobniczej oraz pamiątki narodowe. Do jednych z najcenniejszych należy kolekcja słynnych wawelskich arrasów. (...) Rynek starego miasta to jedno z najbardziej uczęszczanych miejsc w Krakowie. Centralnie położone Sukiennice, liczne kawiarenki i otaczające Rynek zabytki tworzą niepowtarzalną atmosferę tego miasta. Przy Rynku Kościół Mariacki, w którego wnętrzu znajduje się ołtarz Wita Stwosza, jeden z najcenniejszych ołtarzy gotyckich w Europie. Jest to poliptyk wykonany z drewna lipowego przedstawiający sceny z życia Świętej Rodziny. Grany co godzinę hejnał z Wieży Mariackiej rozbrzmiewa nad urokliwymi ulicami Krakowa. (...)

● **Zakopane:**

Na południe od Krakowa znajduje się zimowa stolica Polski – Zakopane. Położony w Tatrach jeden z najpopularniejszych ośrodków wypoczynkowych i turystycznych w Polsce. To idealne miejsce do uprawiania sportów zimowych. Budownictwo w stylu zakopiańskim oraz góralski folklor – jeden z najciekawszych w Polsce – tworzą niepowtarzalną atmosferę tego regionu. Zakopane odwiedzane jest chętnie przez licznych turystów przez cały rok.

● **Przemyśl:**

Zwiedzając Podkarpacie warto zatrzymać się w Przemyślu, mieście położonym amfiteatralnie na zboczach wzgórz, przeciętym wstęgą Sanu. Dziś Przemyśl jest ostatnim miastem w tranzycie z zachodu na wschód. Efektowna fontanna z niedźwiedziem to symbol miasta i charakterystyczne miejsce spotkań przemyślan. Na zalesionym wzgórzu w centrum miasta znajduje się starannie odrestaurowany zamek – centrum kulturalne Przemyśla. Odbywające się na zamku plenery malarstkie oraz liczne imprezy artystyczne cieszą się wielkim powodzeniem.

Przemyśl to miasto wspaniałych kościołów, które warto zwiedzić. Najstarszy z nich to archikatedra przemyska. Ta trzynawowa bazylika posiada wspaniały barokowy wystrój. Obok wielkiego neogotyckiego ołtarza kultowej figury Matki Boskiej Jackowej. W fortecznej bramie przy ulicy Sanockiej znajduje się Muzeum Twierdzy „Przemyśl”. Można tu poznać jej bogatą historię. Zbudowana przez Austriaków twierdza przemyska była systemem fortyfikacji otaczających miasto potrójnym pierścieniem.

- **Wrocław:**

Zróżnicowany krajobrazowo i bogaty w zabytki jest Dolny Śląsk, którego stolicą jest Wrocław. Późnogotycki ratusz to najwspanialsza budowla tego typu w Europie. Do najcenniejszych fragmentów Uniwersytetu Wrocławskiego należy barokowa aula Leopoldina z bogatym wyposażeniem malarskim i rzeźbiarskim. Żegnając Wrocław – miasto 100 mostów jedziemy zwiedzać Dolny Śląsk.

- **Poznań:**

Poznań – stolica Wielkopolski – to miejsce odbywających się co roku Targów Poznańskich. Barokowy kościół farny – jeden z najbardziej monumentalnych w Polsce posiada niezwykle bogate wyposażenie wnętrz oraz organy o pięknym dźwięku. Najstarsze zabytki Poznania znajdują się na Ostrowie Tumskim. Relikty przedromańskiej świątyni i gotycka katedra należą do najwspanialszych. W Poznaniu odbywa się wiele imprez artystycznych, wśród których festiwale muzyczne należą na najbardziej atrakcyjnych.

- **Toruń:**

Położony nad Wisłą Toruń to jedno z najbogatszych w zabytki miast Polski. Stare miasto skupia większość najokazalszych i najcenniejszych zabytków. Toruń to miejsce urodzenia Mikołaja Kopernika, wielkiego polskiego astronoma. W domu jego urodzenia jest muzeum Kopernika.

- **Gdańsk:**

W naszych wędrówkach nie można pominąć Gdańską, kolebki „Solidarności”, która w latach 80. zmieniła historię Polski. Gdańsk to perła polskiego Wybrzeża. To jedno z najpiękniejszych polskich miast chętnie odwiedzanych przez licznych turystów. Pomnik Neptuna, Dwór Artusa, liczne kościoły, ciekawe uliczki czynią z gdańskiej starówki dużą atrakcję turystyczną. Urokliwe uliczki pełne jubilerskich sklepów oferują różnorodne i niedrogie wyroby z bursztynu. Gdańskie ratusz, zabytkowe domy i kościoły gromadzą w swych wnętrzach imponujące zbiory świadczące o bogatej i ciekawej historii tego miasta. Leżący nad Motławą

wą Gdańsk posiada liczne spichlerze i budynki dawnego portu. Kościół św. Jana należy do najokazalszych budowli gotyckich w Polsce.

◎ ĆWICZENIE 25

O LECHU I BIAŁYM ORLE

Strudzona była drużyna Lecha. Ile to już dni wędrówki mieli poza sobą. Ile wykarczowanych drzew, ile przebytych brodów rzecznych, ile zwierzyny padło pod strzałami z łuków i ostrzami oszczerków, ile ognisk rozpalono po drodze, który to zliczy? Szli tak, by znaleźć miejsce na założenie grodu, by znaleźć ziemię, na którą sprowadzą żony i dzieci, aby osiąść tu na zawsze. Odpoczywali właśnie po kolejnym, męczącym dniu wędrówki. Część wojów legła w cieniu rozłożystych dębów, część poiła strudzone konie, część przygotowywała jadło na wieczerzę. Od rozpalonych ognisk szedł zapach dymu i pieczonego mięsiva. Lech stał na skraju puszczy, wodził wzrokiem po rozciągającej się przed nim równinie i zamyślił się głęboko. Może wspominał braci – Czechę i Rusa, z którymi rozstał się niedawno. Oni również poszli szukać sposobnego miejsca na osiedlenie, a może wracał myślami do ziemi, z której wyszli i w której pozostawili swoich współplemieńców. A może rozoważał, czy by nie osiąść właśnie tu – na tej równinie na skraju puszczy. Przecież puszcza w zwierzynę bogata, ziemia zda się urodzaj zapowiadać, a jeziora rybę wszelaką obiecuja. Ale ziemi, na której mają się urodzić ich dzieci, ich wnuki nie wybiera się pochopnie. To jest ziemia na zawsze. Może więc są ziemie piękniejsze, bogatsze, bezpieczniejsze. Myślał być może nad tym Lech wodząc wzrokiem po równinie i bezchmurnym niebie. Nagle ptak nieznany pojawił się nad jego głową. Połyskiwał bielą szeroko rozpostartych skrzydeł, potem zatoczył łuk nad wiekowym dębem, rosnącym na skraju puszczy na niewielkim wzgórzu. Lech zaciekał się i jego dziwnym lotem zbliżył się do drzewa i ujrzał na nim gniazdo wielkie i wychylające się z niego główka białych piskląt. Otwarte dziobki prosiły o pokarm. Białopióry ptak przysiadł na skraju gniazda i troskliwie je karmił. Ożywił się nagle Lech, rozchmurzyło się jego czoło i gromkim głosem wojów do siebie przywołał. A gdy przy nim stanęli – powiedział: Tu zostaniemy, tu będzie nasze gniazdo. A ten biały ptak karmiący pisklęta naszym znakiem, a gród, który tu zbudujemy Gniezdnem nazwiemy. Ucieszyli się wojowie, że zakończyła się ich uciążliwa wędrówka, że miejsca swego doszli i głośnym hurra postanowienie Lecha poparli. I w tem sposób

biały orzeł stał się ptakiem królewskim na ziemi Lecha i tak doszło do powstania pierwszego grodu, później Gnieznem zwanego.

◎ ĆWICZENIE 27

Rzeczpospolita Polska potrzebowała reform. Król Stanisław August Poniatowski zwołał w 1788 roku sejm, który w historii nazywa się Sejmem Wielkim lub Sejmem Czteroletnim – gdyż miał uchwalic konstytucję i trwał cztery lata. Nowa konstytucja miała uleczyć chory ustroj państwa – między innymi znieść liberum veto (prawo, które pozwalało jednemu posłowi zerwać obrady sejmu i anulować wszystkie podjęte wcześniej uchwały), zwiększyć liczbę wojska, podnieść podatki, poprawić los chłopów oraz zlikwidować wolną elekcję (powszechny wybór króla przez szlachdę) na rzecz dziedziczności tronu. Za twórcę projektu konstytucji uważa się Hugona Kołłątaja. 3 maja 1791 roku projekt konstytucji został przyjęty, stąd nazwa: Konstytucja 3 Maja. Była to druga – po amerykańskiej – konstytucja na świecie i pierwsza w Europie. Podpisanie konstytucji przez króla stało się wielkim świętem. Układano piosenki, np. Polonez trzeciego maja, zaczynający się od słów: Witaj majowa jutrzenko, świeć naszej polskiej krainie, uczcimy ciebie piosenką, która w całej Polsce słynie. Witaj maj, trzeci maj, dla Polaków błogi raj... Niestety, części szlachty nie spodobała się nowa konstytucja. Zbuntowali się przeciw narodowi i zawiązawszy konfederację w Targowicy, poprosili Rosję o pomoc i razem z wojskami rosyjskimi zwalczały wojska królewskie broniące konstytucji. Wśród obrońców pojawia się nazwisko Tadeusza Kościuszki, przyszłego naczelnika powstania kościuszkowskiego. Siły królewskie były zbyt słabe – wojska rosyjskie pobiły Polaków, król zdradził konstytucję, przyłączył się do konfederacji. Rosja zażądała drugiego rozbioru Polski, wybuchło powstanie kościuszkowskie, w efekcie trzeciego rozbioru Polski Rzeczpospolita zniknęła z mapy Europy na 123 lata. Ale Konstytucja 3 Maja stała się symbolem demokratycznych zmian i dążenia do wolności. W odrodzonej Polsce dzień uchwalenia konstytucji – 3 maja – był świętem narodowym. Święto to – zakazane przez władze komunistyczne – wróciło do kalendarza polskich świąt w wolnej Polsce – po 1990 roku.

CZYTANKA

Adam Mickiewicz

Stepy Akermanńskie¹

Wpłynałem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi;
śród fali łąk szumiących, wśród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu².

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurchanu,
Patrzę w niebo, gwiazd szukam, przewodniczek łodzi;
Tam z dala błyszczы obłok? tam jutrzeńka wschodzi?
To błyszczы Dniestr, to wzeszła lampa Akermanu³.

Stójmy! – jak cicho! – słyszę ciagnące żurawie,
Których by nie dościęgły źrenice sokoła;
Słyszę, kedy⁴ się motyl kołysa⁵ na trawie,

Kedy wąż śliską piersią dotyka się zioła.
W takiej ciszy! – tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy. – Jedźmy, nikt nie woła.

Cisza Morska

Na wysokości Tarkankut⁶

Już wstążkę pawilonu⁷ wiatr zaledwie muśnie,
Cichymi gra piersiami rozjaśniona woda;
Jak marząca o szczęściu narzeczona młoda
Zbudzi się, aby westchnąć, i wnet znowu uśnie.

Żagle, na kształt chorągwii gdy wojsnę skończono,
Drzemią na masztach nagich; okręt lekkim ruchem
Kołysa się, jak gdyby przykuty łańcuchem;
Majtek wytchnął, podróżne rozśmiało się grono.

O morze! pośród twoich wesołych żywiatek⁸
Jest polip⁹, co śpi na dnie, gdy się niebo chmurzy,
A na ciszę długimi wywija ramiony.

O myśli! w twojej głębi jest hydra pamiętek,
Co śpi wpośród złych losów i namiętnej burzy;
A gdy serce spokojne, zatapia w nim szpony.

Świtezianka

Ballada

Jakiż to chłopiec piękny i młody?
Jaka to obok dziewczica?
Brzegami sinej Świtezii¹⁰ wody
Idą przy świetle księżyca.

Ona mu z kosza daje maliny,
A on jej kwiatki do wianka;
Pewnie kochankiem jest tej dziewczyny,
Pewnie to jego kochanka.

Każdą noc prawie, o jednej porze,
Pod tym się widzą modrzewiem

Młody jest strzelcem w tutejszym borze,
Kto jest dziewczyna? – ja nie wiem.

Skąd przyszła? – darmo śledzić kto pragnie¹¹,
Gdzie uszła? – nikt jej nie zbada¹².
Jak mokry jaskier¹³ wschodzi na bagnie,
Jak ognik nocny przepada.

„Powiedz mi, piękna, luba dziewczyno,
Na co nam te tajemnice,
Jaką przybiegłaś do mnie drożyną¹⁴?
Gdzie dom twój, gdzie są rodzice?

Minęło lato, zżółkniały liścia
I dżdżysta nadchodzi pora,
Zawsze mam czekać twojego przyjścia
Na dzikich brzegach jeziora?

Zawszeż po kniejach jak sarna płocha¹⁵,
Jak upiór błądzisz¹⁶ w noc ciemną?
Zostań się lepiej z tym, kto cię kocha,
Zostań się, o luba! ze mną.

Chateczka moja stąd niedaleka
Pośrodku gęstej leszczyny;
Jest tam dostatkiem owoców, mleka,
Jest tam dostatkiem zwierzyny”.

„Stój, stój – odpowie – hardy młokosie¹⁷,
Pomnę, co ojciec rzekł stary:
Słowicze wdzięki w mężczyznny głosie,
A w sercu lisie zamiary¹⁸.

Więcej się waszej obłudy boję,
Niż w zmienne ufam zapały,
Może bym prośby przyjęła twoje;
Ale czy będziesz mnie stały¹⁹?”

Chłopiec przykłęknął, chwycił w dłoń piasku,
Piekielne wzywał potęgi²⁰,

Klał się przy świętym księżyca blasku,
Lecz czy dochowa przysięgi²¹?

„Dochowaj, strzelcze, to moja rada:
Bo kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego zlej duszy!”

To mówiąc dziewczka²² więcej nie czeka,
Wieniec włożyła na skronie
I pożegnawszy strzelca z daleka,
Na zwykłe uchodzi błonie.

Prózno się za nią strzelec pomyka,
Raczym wybiegom nie sprostał²³,
Znikła jak lekki powiew wietrzyka,
A on sam jeden pozostał.

Sam pozostał, dziką powraca droga,
Ziemia uchyla się grząska²⁴,
Cisza wokoło, tylko pod nogą
Zwiędła szeleszcze gałązka.

Idzie nad wodą, błędny krok niesie²⁵,
Błędnymi strzela oczyma;
Wtem wiatr zaszumiał po gęstym lesie,
Woda się burzy i wzdyma²⁶.

Burzy się, wzdyma, pękają tonie,
O niesłychane zjawiska!
Ponad srebrzyste Świtezi błonie
Dziewicza piękność wytryska²⁷.

Jej twarz jak róży bladej zawoje,
Skropione jutrzenki łezka²⁸;
Jako mgła lekka, tak lekkie stroje
Obwiąły postać niebieską.

„Chłopcze mój piękny, chłopcze mój młody -
Zanuci czule dziewczica -

Po co wokoło Świteziu wody
Błądzisz przy świetle księżyca?

Po co żałujesz dzikiej wietrznicy,
Która cię zwabia w te knieje:
Zawraca głowę, rzuca w tęsknicy
I może jeszcze się śmieje?

Daj się namówić czułym wyrazem,
Porzuć wzdychania i żale,
Do mnie tu, do mnie, tu będąc²⁹ razem
Po wodnym plaśać kryształy.

Czy zechcesz niby jaskółka chybka
Oblicze tylko wód muskać,
Czy zdrów jak rybka, wesół jak rybka,
Cały dzień ze mną się pluskać.

A na noc w łóżu srebrnej topieli³⁰
Pod namiotami żwierciadeł,
Na miękkiej wodnych lilijek bieli.
Śród boskich usnąć widziadeł³¹".

Wtem z zasłon błysną piersi łabędzie,
Strzelec w ziemię patrzy skromnie,
Dziewica w lekkim zbliża się pędzie
I „Do mnie, woła, pójdź do mnie”.

I na wiatr lotne rzuciwszy stopy,
Jak tęcza śmiga w krąg wielki,
To znowu siekając wodne zatopy,
Srebrnymi pryska kropelki.

Podbiega strzelec i staje w biegu,
I chciałby skoczyć, i nie chce;
Wtem modra fala, prysnęła z brzegu,
Z lekka mu w stopy załechce³².

I tak go łechce, i tak go znęca,
Tak się w nim serce rozpływa,

Jak gdy tajemnie rękę młodzieńca
Ściśnie kochanka wstydliwa.

Zapomniał strzelec o swej dziewczynie,
Przysięgą pogardził świętą³³,
Na zgubę oślep bieży w głębinie³⁴,
Nową zwabiony ponętą³⁵.

Bieży i patrzy, patrzy i bieży;
Niesie go wodne przestworze,
Już z dala suchych odbiegł wybrzeży,
Na średnim igra jeziorze³⁶.

I już dłoń śnieżną w swej ciśnie dłoni,
W pięknych licach³⁷ topi oczy,
Ustami usta różane goni
I skoczne okręgi toczy.

Wtem wietrzyk świsnął, obłoczek pryska,
Co ją w ludzącym krył blasku³⁸;
Poznaje strzelec dziewczynę z bliska,
Ach, to dziewczyna spod lasku!

„A gdzie przysięga? gdzie moja rada?
Wszak kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego zlej duszy!

Nie tobie igrać przez srebrne tonie
Lub nurkiem pluskać w głąb jasną;
Surowa ziemia ciało pochłonie,
Oczy twe żwirem zagasną³⁹.

A dusza przy tym świadomym drzewie
Niech lat doczeka tysiąca,
Wiecznie piekielne cierpiąc żarzewie⁴⁰
Nie ma czym zgasić gorąca”.

Słyszy to strzelec, błędny krok niesie,
Błędnymi rzuca oczyma;

A wicher szumi po gęstym lesie,
Woda się burzy i wzdyma.

Burzy się, wzdyma i wre aż do dna,
Kręconym nurtem pochwycia,
Roztwiera paszczę otchłań podwodna,
Ginie z młodzieńcem dziewczica.

Woda się dotąd burzy i pieni,
Dotąd przy świetle księżyca
Snuje się para znikomych cieni⁴¹;
Jest to z młodzieńcem dziewczica.

Ona po srebrnym płasa jeziorze,
On pod tym jęczy modrzewiem.
Kto jest młodzieńiec? – strzelcem był w borze.
A kto dziewczyna? – ja nie wiem.

Pan Tadeusz

Inwokacja

Litwo! Ojczyno moja! ty jesteś jak zdrowie
Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie
Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.

Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy
I w Ostrej świecisz Bramie⁴²! Ty, co gród zamkowy
Nowogródzki ochraniasz z jego wiernym ludem!
Jak mnie dziecko do zdrowia powróciłaś cudem,
(Gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę
Ofiarowany, martwą podniosłem powiekę
I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu
Iść za wrócone życie podziękować Bogu),
Tak nas powrócisz cudem na Ojczyzny łono.
Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną
Do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych,

Szeroko nad błękitnym Niemnem rozciagnionych⁴³;
Do tych pól malowanych zbożem rozmaitem⁴⁴,
Wyzłacanych pszenicą, posrebrzanych żytem;
Gdzie bursztynowy świerzop, gryka jak śnieg biała,
Gdzie panieńskim rumieńcem dzięcielina pała,
A wszystko przepasane jakby wstępą, miedzą
Zieloną, na niej z rzadka ciche grusze siedzą.
Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju,
Na pagórk u niewielkim, we brzozowym gaju,
Stał dwór szlachecki, z drzewa, lecz podmurowany;
Świeciły się z daleka pobielane ściany,
Tym bielsze, że odbite od ciemnej zieleni
Topoli, co go bronią od wiatrów jesieni.
Dom mieszkalny niewielki, lecz zewsząd chędogi⁴⁵,
I stodołę miał wielką, i przy niej trzy stogi
Użatku⁴⁶, co pod strzechą zmieścić się nie może;
Widać, że okolica obfita we zboże,
I widać z liczby kopic, co wzduż i wszerz smugów
Świecą gęsto jak gwiazdy, widać z liczby pługów
Orzących wcześnie łany ogromne ugoru,
Czarnoziemne, zapewne należne do dworu,
Uprawne dobrze na kształt ogrodowych grządów:
Że w tym domu dostatek mieszka i porządek.
Brama na wciąż otwarta przechodniom ogłasza,
Że gościnna, i wszystkich w gościnę zaprasza.

¹ **stepy Akermańskie** — степи на південь від Одеси

² **ostrowy burzanu** — так на Україні називають великі зарости трав, які влітку вкриваються квітами і надають приемного розмаїття поверхні (*прим. автора*)

³ **lampa Akermanu** — маяк в Акермані

⁴ **kędy** — кудою

⁵ **kołysa** — правильно kołysze

⁶ **na wysokości Tarkankut** — (тут) на рівні мису Тарканкут

⁷ **pawilon (фр.)** — (тут) прапор корабля

⁸ **żyjatką** — (тут) морські істоти

⁹ **polip** — поліп — морська істота, яка постійно рухається

¹⁰ **sinej Świtezji** — (тут) синього Святязя (назва озера в Білорусі біля м. Новогрудок, співпадає з назвою найбільшого озера України Святязь)

- ¹¹ darmo śledzić kto pragnie – (*mym*) даремно прослідкувати, якщо хтось хоче
- ¹² gdzie uszła? – nikt jej nie zbada – (*mym*) куди втекла? – ніхто не скаже
- ¹³ jaskier – латаття
- ¹⁴ drożyna – (*mym*) стежка, доріжка
- ¹⁵ po kniejach jak sarna płocha – (*mym*) через хащі, як сарна ля-клива
- ¹⁶ jak upiór błędisz – як упир блукаєш
- ¹⁷ hardy młokosie – (*mym*) зухвалий юначе
- ¹⁸ Słowiec wdzięki w mężczyzny głosie, A w sercu lisie zamiary – словейка спів у голосі твердому, а в серці – наміри підступні
- ¹⁹ czy będziesz mnie stały – чи будеш мені вірним
- ²⁰ piekielne wzywał potęgi – пекельні сили закликав
- ²¹ dochowa przysięgi – дотримає присяги (клятви)
- ²² dziewczka – (*mym*) сільська дівчина
- ²³ rączym wybiegom nie sprostał – (*mym*) не справився зі швид-кими вибігами
- ²⁴ ziemia uchyla się grząska – (*mym*) земля пропадає під ногами
- ²⁵ błędny krok niesie – (*mym*) неправильним шляхом іде
- ²⁶ woda się burzy i wzdyma – вода піниться й піднімається
- ²⁷ piękność wytryska – краса променіє
- ²⁸ skropione jutrzenki łączką – скраплені слізовою світанкової зорі
- ²⁹ będącim – będącimi
- ³⁰ w łóżu srebrnej topieli – на ложі срібної глибини
- ³¹ wśród boskich ... widziadeł – серед божественних ... видінь
- ³² załechcę – залоскоче
- ³³ przysięgą pogardził świętą – присягою (клятвою) святою знех-тував
- ³⁴ na zgubę oślep bieży w gębinie – на нещастя на осліп біжить вглиб
- ³⁵ ponętą – зваба, спокуса
- ³⁶ na średnim igra jeziorze – танцює серед озера
- ³⁷ w pięknych licach – у красивих щічках
- ³⁸ w ludzącym krył blasku – в оманливому блискові скривав
- ³⁹ oczy twe żwirem zagasną – (*mym*) очі твої як камінь стануть
- ⁴⁰ piekielne cierpiąc żarzewie – терплячи пекельні муки
- ⁴¹ snuje się para znikomych cieni – снує пара зникаючих тіней
- ⁴² Matka Boska Częstochowska i Matka Boska Ostrobramska – ікони Божої Матері Ченстоховської і Матері Божої Гостробрамської – заступниці Польщі і Литви
- ⁴³ rozciągnionych – правильно rozciągniętych
- ⁴⁴ rozmaitem – правильно rozмаityм
- ⁴⁵ chędogi – охайнний
- ⁴⁶ użatek – ужинок

Juliusz Słowacki

Listy do matki

Paryż, d. 24 stycznia 1832 r.

Kochana Mamo! Odebrałem drugi list zaraz po oddaniu na pocztę mego poprzedniego do was listu; nie możecie sobie wystawić¹, ile mię każdy z waszych listów uszczęśliwia — tego tylko nie mogę darować, że mi do Paryża na jednej ćwiartce² piszecie. Ja bym chciał wiedzieć o wszystkim. Wasz kraj tak mi się pięknym wydaje, kiedy nie mam prawie nadziei widzieć go, kiedy — o powrocie ani myśleć (...).

7 marca 1832 r. Paryż

Kochana Mamo! Nie uwierzysz, jak teraz jestem szczęśliwy, i tobie, Matko moja, winien jedyne szczęście³, jakiego jeszcze doświadczyć mogę⁴. Od tygodnia zajęty jestem drukiem moich poezji; za dwa miesiące będziesz je, Mama, miała. To tak samo, jakbyś mnie zobaczyła — bo ja nie jestem niczym innym, jak moimi poezjami. (...)

Jeszcze raz całuję rączki kochanej Mamy ... Wszyscy! Wszyscy! Bądźcie zdrowi i kochajcie mnie trochę. — Tak mi miło za granicą myśleć, iż mam przecie kogo⁵, co mnie kocha, choć daleko ode mnie. — Adieu⁶.

W pamiętniku Zofii Bobrówny

Niechaj mnie Zośka o wiersze nie prosi,
Bo kiedy Zośka do ojczynę wróci,
To każdy kwiatek powie wiersze Zosi,
Każda jej gwiazdka piosenkę zanuci⁷
Nim kwiat przekwitnie, nim gwiazdeczka zleci,
Słuchaj - bo to są najlepsi poeci.

Gwiazdy błękitne, kwiateczki czerwone
Będą ci całe poemata składać.
Ja bym to samo powiedział, co one,
Bo ja się od nich nauczyłem gadać;
Bo tam, gdzie Ikwy⁸ srebrne fale płyną,
Byłem ja niegdyś, jak Zośka, dzieciątkiem.

Dzisiaj daleko pojechałem w gości
I dalej mię los nieszczęśliwy goni.
Przywieź mi, Zośko, od tych gwiazd światłości
Przywieź mi, Zośko, z tamtych kwiatów woni,
Bo mi naprawdę⁹ odmłodnieć potrzeba.
Wróć mi więc z kraju taką - jakby z nieba.

-
- ¹ **nie możecie sobie wystawić** – не можете собі уявити
- ² **na jednej ćwiartce** – (*myt*) на четвертині аркуша паперу
- ³ **winien jedyne szczęście** – (*myt*) завдячую це щастя
- ⁴ **jakiego jeszcze doświadczyc mogę** – у чому ще пересвідчусь
- ⁵ **iż mam przecie kogo** – (*myt*) що ж маю когось
- ⁶ **adieu** (*fr.*) – прощавайте
- ⁷ **zanucić** – тихенько заспівати
- ⁸ **Ikwa** – р. Іква у Кременці на Тернопільщині
- ⁹ **naprawdę** – воістину, насправді

Wiktor Gomulicki

Wspomnienia niebieskiego mundurka

(fragmenty)

Dzwonek szkolny

– Dendele!... dendele!...

Miasteczko śpi jeszcze, nakryte mgłą, jak pierzyna. Godzina zaledwie siódma. W końcu października nie wszyscy o tej porze wstają do pracy, czynią to tylko ci, co muszą: rzemieślnicy, służący, uczniowie.

Głos dzwonka z trudnością przedzierza się przez mgłę. Jednak dolatuje gdzie trzeba. Świadczą o tym migające tu i ówdzie w oknach blade płomyki świec – łojowych. Stearyny oszczędni obywatele używają tylko „od wielkiego dzwonu”¹: szkoda jej dla dzieciaków, które w tej chwili z pośpiechem nadzwyczajnym parzą sobie usta gorącą kawą, wpychając do tek książki, jabłka, kajety i obwarzanki, „przepowiadając” jednocześnie na cały głos: katechizm, gramatykę polską, deklamację łacińską i geografię.

– Dendele!... dendele!... dendele! ...

Dzwonek odzywa się to głośniej, bardzo głośno nawet, jakby krzyczał na opieszałych z gniewem i niecierpliwością; to znów ciszej, nawet zupełnie cicho, jakby mu sił brakło lub sam w drzemkę zapadał...

W szarym świetle poranku przebiegają w różnych kierunkach, z koszykami i bez koszyków, boso i w przydeptanych pantoflach, rozczochrane, na pół senne służące...

Kilka dziewczuch pędzi w stronę wąskiej uliczki, zamieszkałej przez Żydów. Jest tam jeden mały, krzywy, w ziemię zasunięty domek, nad którym zawsze o tej porze unosi się, to prosta jak obelisk, to maczugowato u góry rozszerzająca się, to rozprysnięta, jak fontanna, to spiralnie skręcona, to wreszcie jakby przełamana i w dół spadająca kolumna burego dymu. W tym domku mieszka Judkowa, główna karmicielka „studentów”, których nazywa „skubentami”, najpierwsza na całe miasteczko obwarzankarka, przez nikogo nie prześcignięta twórczyni obwarzanków „grossowych”, „plecionych”, „jajecznych” oraz „chał”, „makagig” i słodkich „mac”², cynamonem osypywanych.

– Dendele!... dendele!... dendele!...

Po pięciominutowym odpoczynku dzwonek, z nową siłą i z wyraźną już złością, krzyczy na spóźniających się. Krzyczy dłucho, zajadle – potem w największym paroksyzmie gniewu urywa w jednej chwili, jak człowiek, który głośno i namiętnie spierając się, nagle machnął ręką, odwrócił się – odchodzi...

Kto mowę dzwonków rozumie, w tym dzwonieniu słyszał wyraźnie:

– Nuże, leniuchy, ospalcy, próżniaki! Czyż się was dziś nie dowołam? Piersi zrywam, serce ledwie mi nie pęknies, a wy nic! Śpiesznie, rzucajcie wszystko, przybywajcie, bo inaczej...

Na ulicach zaniebieszczycie się od mundurków granatowych. Z kamienic i kamieniczek, z drewnianych, oparkanionych dworków³, z kletek ledwie kupy się trzymających, wybiegają malcy i wrostki. Podążają w jedną stronę, potrącając się, wyścigając.

Na rogu ulicy dwóch się spotkało – przez resztę drogi biegna obok siebie cwałem, rzucając słowa oderwane...

Już nie biegnią, ale pędzą. Dobiegli zdyszani do szkoły. Ledwie wśliznęli się na korytarz, kulawy Szymon zatrzasnął za nimi z łoskotem ciężkie, okute drzwi, wiodące razem do szkoły i do klasztoru.

Mają tylko tyle czasu, ile trzeba na zrzucenie płaszczów, zawieszenie czapek na kołkach, wsunięcie tek we właściwe przegródki.

Już w długim korytarzu, łączącym szkołę z kościołem, formują się pary. Pierwsza klasa w samych mundurkach, z gołymi głowami, stoi gotowa do marszu; druga klasa wysypuje się na korytarz; trzecia wychyla się z otwartych drzwi, czekając na swą kolej; czwarta, bez zbytniego pośpiechu, szykuje się do wyjścia; piąta – same filozofy z rękoma w kieszeniach, z golonymi scyzorykiem brodami – wygląda przez okna obojętnie, po stoicku⁴ poświętując lekko, jakby jej ten ruch wcale nic dotyczył.

Profesor Salamonowicz, ruchliwy, nerwowy, biega szybko w prawo i lewo, na góre i na dół, do wszystkich klas zaglądając, do pośpiechu nagląc. Profesor Izdebski, poważny, zatabaczony⁵, w granatowym fałdzistym, szeroko rozpostartym płaszczu z peleryną, z podciagniętymi wysoko, dla oszczędności, nogawicami, sune środkiem korytarza, między dwoma rzędami mundurków, kołysząc się lekko na dużych, płaskich stopach, w obuwiu z grubej, juchtowej skóry⁶. Nosowym, przyciszonym głosem strofuje malców, rzucając im co chwila swe ulubione hasło:

– Bacznosć!... uwaga!...

W kilka chwil później, długim, półciemnym korytarzem, na kształt długiej, niebieskiej, o srebrnych cętkach liszki⁷, posuwa się cała szkoła, szeleszcząc rytmicznie stopami. Wpłynęła bocznym wejściem do kościoła i skupiła się w prawidłowych czworobokach tuż przy prezbiterium⁸, dla wysłuchania „mszy studenckiej”, odprawianej przy wielkim ołtarzu codziennie, z wyjątkiem miesięcy zimowych, przed lekcjami.

W poważnym milczeniu szli uczniowie na mszę; powracają z gwarem głośnym, który głucho tętni pod niskim sklepieniem korytarza. Szybko zajęli swe miejsca, rozkładając hałaśliwie książki i kajety. Każda klasa zmienia się na chwilę w ul brzęczący. Potem wchodzą nauczyciele – wszystko zapada w ciszę. Rozpoczyna się pierwsza lekcja, „od ósmej do dziewiątej”.

Dzwonek spełnił, co do niego należało. Kilku maruderów pozostało za drzwiami, ale dwustu kilkudziesięciu chłopców klęczy przykładnie w ławkach, powtarzając zmieszany chórem: „Przyjdź, Duchu Święty, napełnij serca nasze...”⁹ Zaraz potem, na dole i na górze, spoza drzwi zamkniętych dochodzą stłumione głosy nauczycieli, mocniejszy od innych wywołuje donośnie:

– Bagiński, ... Ciaputowicz, Dąbrowski, ... Elżanowski, Gomulicki...

Dzwonek zrobił swoje – teraz może odpoczywać do godziny drugiej, o której znów będzie wzywał niesforną gromadkę na dwie lekcje poobiednie. Odpoczynek dłuższy, prócz świąt, „galówek” i ferii, miewa jeszcze we środy i w soboty. W te dni dzieci nie przychodzą już po obiedzie do szkoły.

Poczciwy, czujny, niezmordowany dzwonek! Ileż pokoleń budzi wytrwale z gnuśnego lenistwa do modlitwy i nauki, dwóch największych skarbów życia, bez których nie można ani szczęścia zdobyć, ani zostać człowiekiem w pełnym tego słowa znaczeniu!

Mieszka ten dzwonek wysoko, na jednej z wież kościoła, dziś benedyktyńskiego, a który wcześniej, przez dwa stulecia blisko służył jezuitom. Kto ma dobre oko, dojrzeć go może w dzień jasny przez jedno z wąziutkich, do strzelnic podobnych okienek. Jest wysmukły, jak kleryk w obcisłej sutannie¹⁰, a od starości już nie zielony, lecz czarny. Przypomina kruka, dożywającego dni swych w niedostępny gnieździe.

Kto wie, czy nie ten sam dzwonek przed dwustu kilkudziesięciu laty budził i do rzeczywistości przywoływał pewnego, skłonnego do marzeń, zawsze zamyślonego młodzieńczyka, owego małego z ostrym, wyrazistym profilem „Matyjaszka”, z którego wyrosnąć miał głośny na całą Europę Mateusz Sarbiewski¹¹?

Kto wie, czy rześki i skoczny rytm tego dzwonka nie rozweselał ongiś uszów księdza Piotra Skargi i księdza Jakuba Wujka¹², którzy w tych murach długie chwile przemodlili i przemyśleli?...

Nie tylko ucząca się działawa, ale razem z nią jej ojcowie, dziadkowie i pradziadkowie słuchają dzwonka benedyktyńskiego, jak starego, dobrego przyjaciela i ochmistrza¹³.

Kto urodził się w miasteczku i kto w nim umiera, temu jest ten dzwonek nieodstępnym przez całe życie towarzyszem.

Więc być może nawet, że gdy w ciche, błękitne poranki głos dzwonka dopływa aż do krańców miasta, gdzie na zielonym wzgórzu ponad Narwią¹⁴ szarzeją, bieleją i złoceniami migocą krzyże i kamienie nagrobne – dreszcz miły przenika prochy praojców, co tam od niepamiętnych czasów snem nieprzespanym zasypiają...

Na cmentarzu staje się prawie wesoło, gdy pomiędzy groby wpada w podskokach rześkie, pobudliwe, jakby roztańczone:

– Dendele!... dendelel... dendele!...

II. „Knot”¹⁵

– Proszę pana! Gdzie tu jest pierwsza klasa?

– To ci dopiero głupi¹⁶! Stoi przed klasą i o klasę pyta!

Przy tych słowach zapytany, chłopiec jedenastoletni, ujmuje za kołnierz pytającego, malca o rok niecały młodszego od siebie, i otworzywszy drzwi, wpycha go do środka. Malec wpada jak kartacz¹⁷ na środek klasy, pełnej wrzasku, tupania nóg i nieopisane- go zamętu. Ten hałas, w połączeniu z piaskiem, którym wysypa- no podłogę oraz zbyt długimi i zbyt szerokimi na „wyrost” uszy- tymi spodenkami, przyprawia go o utratę równowagi. Przewraca się, upuszczając tekę, z której wysypuje się trochę książek i wiel- ka ilość „prowiantu”...

Sześćdziesięciu chłopców wybucha śmiechem i krzykiem. Malec podnosi się zaczerwieniony, kurzem okryty – do przewod- niką swego się zwraca.

– Dziękuję panu! – mówi, kłaniając się pokornie.

Nowe śmiechy i krzyki.

Tamten pomaga mu wspaniałomyślnie zbierać książki, jabł- ka, serdelki; potem kieruje go pod ścianę i pcha przed sobą w stronę ostatnich rzędów ławek. Po drodze wybębnia mu pięścią marsza to na jednej, to na drugiej łopatce.

Znaleźli z trudnością wolne miejsce. Protektor¹⁸ sadza na nim protegowanego, objasnia, gdzie się chowa tekę, i przykazuje najsurowiej, żeby ławki nie rżnał scyzorykiem, gdyż za to „biją”.

– A jak wejdzie inspektor, wstać, milczeć i słuchać.

– Dziękuję panu... – kłania się znów malec uprzejmie.

Tamten szczypie go w ramię ze złością.

– Nie nazywaj mnie, knocie, „panem”. W sztubie¹⁹ nie ma żadnego państwa. Wszyscyśmy koledzy i kwita! Mów do mnie po prostu: ty.

– Dobrze, proszę... ciebie.

Malec jest zadowolony. Sadowi się wygodnie, uśmiecha sam do siebie. Zaraz też zanurza rękę do teki, wydobywa bułkę z serem, i zaczyna spokojnie zajadać, wodząc oczyma po ścianach i suficie. Towarzysze zdają się go mało obchodzić²⁰ – oprócz tego, co go tu wprowadził, nazwał dwukrotnie „głupcem” i „knotem”, i dla którego uzuwa nadzwyczajną sympatię połączoną z szacun- kiem.

– Musi to być jakaś „starsza osoba” – myśli, żałując, że go już nie ma przy sobie.

Tamten zaś nie może wytrzymać na jednym miejscu. Wszędzie go pełno. Przebiega z ławki do ławki, musztrując małych, zaledknionych nowicjuszów; jednym wskazuje miejsca, innym zapina guziki u mundurów, innym jeszcze podsuwa pięść pod brodę, zalecając, żeby się prosto trzymali. To znów wskazuje na katedrę²¹, przesuwa stolik, fotel, chusteczką kurz strzepuje. Za chwilę jest już przy tablicy, rysuje kredą olbrzymią głowę, ściera rysunek rękawem, a gąbką nos uciera – co wywołuje hałaśliwą wesołość w grupie przyglądających mu się malców. Wreszcie porzuca wszystko i przyskoczywszy do najbliższego towarzysza, zaczyna mocować się z nim, jak siłacz cyrkowy.

Z całego jego zachowania się widać, że uważa się w istocie za „starszą osobę”.

Jest zresztą w klasie kilku takich jak on. Odbijają od tłu- mu nieśmiałych, niezgrabnych, niemądrze uśmiechających się pierwyszoklasistów wielką pewnością siebie, minami zuchowatymi, ciągłą gotowością do bójki. Tamci to niby nowozaciężni rekruci; oni – stara gwardia. Już byli w ogniu, już proch wąchali. Znać to po ich twarzach, po mundurkach wytartych, po czuprynach, na których sterczą znamienne „wicherki”…

Są to – drugoroczni.

Każdy z nich z wyższością i lekceważeniem patrzy na „knotów”, co dziś, w pierwszym powakacyjnym dniu szkolnym, zapełnili klasę.

Szkoła nie jest wodą stojącą: przypomina raczej morze, które ma swe ciągłe, stałe przypływy i odpływy. Przy końcu każdego roku z piątej, najwyższej klasy odpływa nadmiar ruchliwej, niebieskiej fali, szukając dla siebie ujścia w gimnazjach gubernialnych, w kancelariach instytucji rządowych i prywatnych, na wsiach własnych lub cudzych, przy gospodarstwie. Początek roku wyrównywa ubytek z nadpłatą. Z miasta i ze wsi, z domów urzędniczych i rzemieślniczych, z dworów, nawet z chat, słomą krytych, napływa świeża fala, szumna, hałaśliwa, nie umiejąca jeszcze posuwać się spokojnie równym, prawidłowo wykreślonym łóżkiem…

Boże! Jacyż są śmieszni ci nowicjusze²² w swych workowatych mundurkach, w za długich, zawiniętych u dołu spodenkach,

z włosami spadającymi na ramiona lub przy samej skórze ostrzyżonymi (przy czym niewprawna ręka matki lub służącej usiąła na ich głowach całe konstelacje gwiazd, słońca i księżyców), z wyrazem twarzy na pół wesołym, na pół płaczliwym, z niespokojnymi palcami, które muszą nieustannie coś skubać, czegoś dotykać, po czymś bębnić...

Zwłaszcza pierwszego dnia przedstawia się to wszystko przestraszająco. Jakaś masa bezkształtna i bezkarna, której, zda się, żadna siła nie potrafi wtłoczyć w porządną, wychowawczą formę²³. Oczy stale roztargnione, niespokojne, biegające w prawo i lewo, jak u myszy schwytanej w pułapkę; brzuchy wystające, piersi w tył cofnięte, ręce i nogi w ciągłych podrygach... Trzeba by geniuszu Napoleona I, żeby z tej „ruchawki”²⁴ utworzyć porządne, prawidłowe kadry, posłusze głosowi dzwonka, rozkazom inspektora, upomnieniom nauczycieli, szanujące powagę kujawskiego Szymona, nieopalanej zimą „kozy”²⁵, brzezinowych, giętkich, w wodzie deszczowej wymoczonych prętów...

W praktyce rzecz przybiera formy o wiele prostrze. Po okresie wrzenia, burzenia się, rozpryskiwania, który trwa krócej lub dłużej, nigdy jednak granic pierwszego szkolnego kwartału nie przekracza, wrzątek zaczyna z wolna stygnąć, i płynny, iskrami syiący metal układa się posłusznie w przygotowane zawczasu formy. Wybuchy fajerwerkowe zdarzają się i później niekiedy, ale już ogólnego porządku rzeczy nie są w możliwości odmienić.

Hałas nadzwyczajny, panujący dziś w klasie, stwierdza, że okres burzy trwa tu w całej pełni – ba! dopiero się rozpoczął...

Naszego malca jednak nic on nie obchodzi. Rumiany tłuściuszek, usadowiony wygodnie w jednej z oddalonych ławek, spożywa swój ser z bułką z takim spokojobsem, jakby znajdował się gdzieś na skraju lasu, pod kępką brzóz lub sosenek.

Nagle ktoś woła w pobliżu:

– Te, knot!...

Nie wiadomo skąd, malec odgaduje od razu, że to o nim mowa.

Zwraca się w stronę głosu, który płynie z wysoka, i widzi swoego protektora, stojącego na wierzchu dwóch ławek, w postawie Kolosa Rodyjskiego²⁶, z ręką przyjaźnie ku niemu wyciągniętą.

Nieprzełknięte jeszcze jedzenie nie pozwala tłuścioszkowi przemówić – oczyma tylko zapytuje: czego chcą od niego?

– Nazywam się Kozłowski Karol! – krzyczy miniaturowy kolosik. – A ty, knocie?

Malec zrozumiał, że tu idzie o rzeczą ważną: o wzajemną rekomendację. Nie można jej uchybiać nawet wówczas, gdy się w tak niezwykłej formie odbywa. Więc, połykając z pośpiechem ser, najgłośniej jak może odpowiada:

– Moje nazwisko: Mieszkowski Piotruś!...

– Piotruś? – wrzeszczy tamten, starając się przekrzyczeć hałasujących w pobliżu kolegów. – Bardzo mi przyjemnie! Ściskam twoją rękę, Piotrusiu!

Przy tych słowach, potrąsa kilkakrotnie dłonią w powietrzu.

W tejże chwili odwraca się, wymierza psztyczka w ucho najbliższemu koledze i zeskoczywszy, daje nurka pod ławkę.

Okrągłe oczy Piotrusia Mieszkowskiego wyrażają zachwyt. Jest dumny z posiadania tak dzielnego kolegi...

Hałas wzmagany z każdą chwilą. Obawiać się można, że od grzmotliwego tupania zapadnie się podłoga, że szyby popękają od okropnego krzyku. Kładzie temu kres wejście inspektora.

Sama postać zwierzchnika i wyraz jego twarzy wzbudzają lęk. Niezbyt wysoki, ale gruby, z wielkim wystającym brzuchem, z dolną wargą wysuniętą, z wiecznym „marsem” na czole²⁷, przemawia krótko, głosem basowym, gniewnym.

Chłopcy nic prawie nie rozumieją z jego przemowy. Powtarza się w niej nieustannie: obowiązek... obowiązek... obowiązek... Piękne i wzniósłe słowo! – Ale żeby do umysłów dziecięcych trafiło, musi występować w towarzystwie słów innych: prostych, serdecznych...

W klasie staje się cicho – ale razem z ciszą pada na nią dziwna posępność. Iskrzące się wesołością oczy tracą nagle blask, z kilku piersi wydobywa się mimowolne westchnienie. Wszystkie twarze smutniają.

Dzieci czują instynktem, że w ich życiu zaszło coś przełomowego. Bywaj zdrowa, swobodo ptaszęca! Bywaj zdrów, „śnie złoty! śnie na kwiatach!” Pomiędzy dniem wczorajszym a dzisiejszym wyrósł nagle mur nieprzebyty, kamienny.

A na tym murze czernieje groźnie słowo: Obowiązek.

Ha, pogodzić się trzeba z koniecznością!... Dzieciństwo trwać wiecznie nie może; życia samą zabawą wypełnić niepodobna. Już ksiądz prefekt w swej pierwszej nauce moralnej wspomniał, że za

nieposłuszeństwo pierwszych rodziców cały rodzaj ludzki został skazany na pracę, że człowiek w ciężkim znoju chleb swój zdobywać musi...

O Adamie! O Ewo! – Jakże was serdecznie te wszystkie niebieskie mundurki nienawidzą! O wężu, wężu przewrotny! Godny, żeby cię na środku klasy rozciągnęto i pozwolono kulawemu Szymonowi ćwiczyć aż do zdechnięcia!...

Po odejściu inspektora odbywa się pierwsza lekcja – potem druga. Ale są to lekcje tylko z nazwiska²⁸. Co chwila coś je przerwa: to przychodzi nowy uczeń; to stolarz wnosi nową ławkę; to któryś z nauczycieli wypukuje kolegę „na minutkę”, która przeciąga się do całego kwadransa; to przybywa stróż szkolny z kartką od inspektora; to matka jednego z „knotów” przybiega zdyszana niosąc chleb z zimną cielęciną, którego „nieboraczek zabrąć zapomniał, tak się wyląkł dzwonka – bo toto jeszcze małe, delikatne i nie przywykło”...

O dziesiątej zjawia się raz jeszcze inspektor i każe „knotom” iść do domu, nazajutrz zaś „punkt o siódmej” stawić się na mszę uczniowską, „nie spóźniając się ani na sekundę, gdyż punktualność to ich obowiązek, obowiązki zaś swe obowiązani są” itd.

Gdy Karol Kozłowski przeciska się przez zatłoczony niebieskimi mundurkami korytarz, rozdając na wszystkie strony ukradkowe kuksańce, psztyczki, „gruszki stolarskie” i uszczypnięcia – ktoś pociaga go nagle z całą siły za połę...

Ogląda się i spostrzega – Piotrusia.

– Lubisz orzechy? – pyta malec, z miną pełną zarazem uprzejmości i zakłopotania.

– Co nie mam lubić! – odpowiada tamten.

– To przyjdź do mnie. Mam cały worek.

– Oho! – A gdzie ty „stoisz”?

– U Wojcieszkowej, na Starym Mieście, w podle reformatów²⁹.

Piotruś wyraża się po prostu – cały jest pełen sielskiej prostoty. Czuć go bardziej dworkiem, niż dworem.

Interes – Przyjdę! – zgadza się wyniośle Kozłowski i szybko odchodzi.

Ale niebawem znów go ciągną za podę.

– A co mi dasz za to? – dopytuje malec nie uważając sprawy za skońzoną.

– Mam piłkę... Chcesz?

– Iiii... Pewnie parcianka.

– Nie, włosianka³⁰. Na wierzchu skóra prawdziwa.

– Eeee!... Taka to nie bardzo odskakuje.

Kozłowski, silnie już zirytowany, wybucha:

– Patrzcie go! Knot jeden! Chciałby pewnie dętki albo lanki za swoje głupie orzechy! Możesz je schować dla siebie. Ty jeszcze, kochanku, nie znasz Kozłowskiego. Ja wcale twoich orzechów nie potrzebuję!

Malec stoi przez kilka chwil w milczeniu.

Twarz jego wyraża zupełnie ogłupienie.

– Jak nie, to nie! – przemawia wreszcie z flegmatyczną rezygnacją.

I przełożywszy tekę z jednej pachy pod drugą, odchodzi z wolna w swoją drogę.

Kozłowskiego zajęły tymczasem całkowicie wróble, których całe stadko zbiegło się do rozsypanego na ulicy obroku. Płoszy je swą teką, potem biegnie za spłoszonymi i pędzi je przed sobą, dopóki nie przefrunęły przez mur do ogrodu klasztornego.

O Piotrusiu i jego orzechach zupełnie zapomniał.

Do domu ma blisko, ale jak zawsze, nie idzie doń prostą drogą. W jednym miejscu przystał, żeby przypatrzyć się mularzom³¹, pracującym przy budowie nowej kamienicy; w innym, żeby wypytać przekupkę o cenę gruszek, jabłek, śliwek, pestek dyni i ziaren słonecznikowych (kupować tymczasem nie chce – no i nie ma za co). ...

Nie wiadomo jak i kiedy znalazł się na moście staromiejskim. Wsparł się obiema rękoma o poręcz – wzrokiem melancholijnym ściga przepływające pod mostem fale.

– Może wolisz miód? – odzywa się nagle za jego plecami głos dziecięcy, nieśmiały.

Jednocześnie wychyla się do niego pucówkowata, rumiana twarzyczka z błyszczącymi poczciwie oczyma.

To Piotruś, który od wyjścia ze szkoły nie porzucał swego protektora, łącząc za nim w odległości kilku kroków po uliczках i za ułkach miasteczka...

Na wspomnienie o miodzie Kozłowski oblizuje się.

– A bo ty, knocie, masz miód?.. – odzywa się sceptycznie.

– Mam cały garnek.

– Nie gadaj!

– Jak Bozię kocham!
Kozłowski posępnieje.

– Ba! Cóż z tego! – mówi, na wodę patrząc. – I tak wiem, że mi nie dasz!...

– Dam, tylko przyjdź do mnie.
Przyjaźń– Naprawdę dasz?
– Co nie mam dać! I orzechów dołożę.

Oczy Kozłowskiego nabierają nadzwyczajnego blasku. Błogo uśmiechnięty, rozrzewiony i oblizujący się, wpatruje się w malca, jakby nacieszyć się nie mógł jego widokiem.

– Kiedy tak – wybucha wreszcie – to... będę twoim przyjacielem!

– A ja twoim – jeżeli pozwolisz.
– Pozwól!

Biorą się za ręce, potem za szyję i głośno, serdecznie się całują.

– Przyniosę ci „gumy strzelającej” – dodaje rozrzewiony Kozłowski.

Znów się całują. Ponawiają uściski.

– I wiesz co? – oświadcza na zakończenie starszy. – Nie nazywaj mnie odtąd Kozłowskim...

– A jak?

– Mów do mnie po prostu: Koźle!

.....

¹ Stearyny oszczędni obywatele używają tylko „od wielkiego dzwonu” – (*тут*) стеаринові свічки ощадливі громадяни використовують тільки „на велике свято” - дуже рідко.

² „chała” – „хала” у євреїв святкова солодка булка, сплетена в косу; „makagiga” – „макагіга” солодке тістечко з меду, маку і горіхів; „maca” – „маца” прісний обрядовий хліб у євреїв.

³ oparkanionych dworków – двориків, обнесених парканами.

⁴ po stoicku – стоїчно.

⁵ zatabaczony – (*тут*) пропахлий тютюном.

⁶ z grubej, juchtowej skóry – з грубої, юхтової шкіри.

⁷ liszka – гусениця.

⁸ prezbiterium – вівтарна частина костелу.

⁹ „Przyjdź, Duchu Święty, napełnij serca nasze miłością” – молитва до Святого Духа.

¹⁰ **kleryk w obcisłej sutannie** – (*myt*) як священик затягнутий у сутану.

¹¹ **Mateusz Sarbiewski** – Матеуш Скарбевський (1595–1640), один з найбільших європейських поетів епохи барокко.

¹² **księdza Piotra Skargi i księdza Jakuba Wujka** – ксьондз Петро Скарга (1536–1612), польський теолог і письменник, перший ректор Віленського (тепер Вільнюського) університету; ксьондз Якуб Вуек (1541–1597), письменник і перекладач Біблії та Псалтиря польською мовою.

¹³ **ochmistrz** – (*myt*) вихователь.

¹⁴ **na zielonym wzgórzu ponad Narwią** – на зеленому узгір'ї над Нарвою (у місті Пултуську, де виріс автор повісті).

¹⁵ **knot** – (*myt*) малий.

¹⁶ **to ci dopiero głupi** – (*myt*) теж мені дурень.

¹⁷ **malec wpada jak kartacz** – (*myt*) малий летить як куля.

¹⁸ **protektor** – (*myt*) опікун.

¹⁹ **sztuba** – (*zastm.*) школа.

²⁰ **twarzysze zdają się go mało obchodzić** – товаришами він мало цікавився.

²¹ **katedra** – (*myt*) підвіщення, де стоїть стіл вчителя.

²² **nowicjusz** – новачок.

²³ **żadna siła nie potrafi wtłoczyć w porządną, wychowawczą formę** – (*myt*) ніяка сила не в змозі надати правильну форму виховання.

²⁴ **ruchawka** – (*myt*) безладний натовп.

²⁵ **koza** – (*myt*) приміщення, куди закривали неслухняних учнів за кару.

²⁶ **w postawie Kolosa Rodyjskiego** – (*myt*) як Колос Родоський, велетенська бронзова статуя Геліоса, одне з семи чудес стародавнього світу.

²⁷ **z wiecznym „marsem” na czole** – (*myt*) з грізною міною на обличчі.

²⁸ **tylko z nazwiska** – (*myt*) так тільки називалися.

²⁹ **wpodle reformatów** – (*myt*) біля реформатів (монастиря отців -реформатів).

³⁰ **parcianka, włosianka** – м'яч, зроблений з ганчірок або з кінського волосу.

³¹ **mularz** (*zastm.*) – правильно murarz.

Zbigniew Herbert

Pan od przyrody¹

Nie mogę przypomnieć sobie
jego twarzy

stawał wysoko nade mną
na długich rozstawionych nogach
widziałem
złoty łańcuszek
popielaty surdut²
i chudą szyję
do której przyszpilony był
nieżywy krawat

on pierwszy pokazał nam
nogę zdechlej żaby
która dotykana igłą
gwałtownie się kurczy³

on nas wprowadził
przez złoty binokular⁴
w intymne życie
naszego pradziadka
pantofelka⁵

on przyniósł
ciemne ziarno
i powiedział: sporysz⁶
z jego namowy

w dziesiątym roku życia
zostałem ojcem
gdy po napiętym oczekiwaniu⁷
z kasztana zanurzonego w wodzie⁸
ukazał się żółty kiełek
i wszystko rozśpiewało się
wokoło⁹

w drugim roku wojny
zabili pana od przyrody
łobuzy od historii¹⁰

jeśli poszedł do nieba –

może chodzi teraz
na długich promieniach
odzianych w szare pończochy
z enormouszą siatką
i zieloną skrzynią
wesoło dyndającą z tyłu

ale jeśli nie poszedł do góry –

kiedy na leśnej ścieżce
spotykam żuka który gramoli się¹¹
na kopiec piasku
podchodzę
szastam nogami¹²
i mówię:
– dzień dobry panie profesorze
pozwoli pan że panu pomogę

przenoszę go delikatnie
i długo za nim patrzę

az ginie¹³
w ciemnym pokoju profesorskim¹⁴
na końcu korytarza liści

.....

¹ **pan od przyrody** – вчитель природознавства

² **popielaty surdut** – сірий сюртук

³ **gwałtownie się kurczy** – раптово корчитися

⁴ **binokular** – мікроскоп

⁵ **pantofelek** – інфузорія-туфелька

⁶ **sporysz** – шпориш

⁷ **po napiętym oczekiwaniu** – після напруженого очікування

⁸ **zanurzonego w wodzie** – зануреного у воду

⁹ **wszystko rozśpiewało się wokoło** – все довкола заспівало

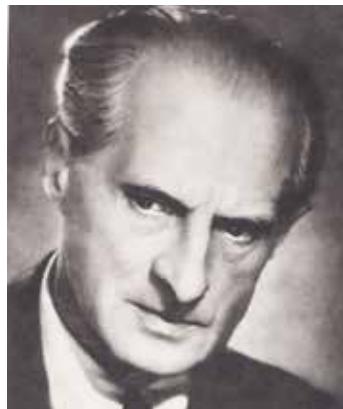
¹⁰ **łobuzy od historii** – шахраї історії

¹¹ **gramoli się** – лізе

¹² **szastać nogami** – (*myム*) розгрібати ногами

¹³ **długo za nim patrzę az ginie** – довго в слід йому дивлюсь, аж
щезає

¹⁴ **w ... pokoju profesorskim** – в ... учительській

Julian Tuwim

Dwa wiatry

Jeden wiatr - w polu wiał,
Drugi wiatr - w sadzie grał:
Cichuteńko, leciuteńko,
Liście pieścił i szeleścił,
Mdłał...

Jeden wiatr -- pędziwiatr¹!
Fiknął kozła, plackiem spadł²,
Skoczył, zawiął, zaszybował,
Świdrem w góre zakołował
I przewrócił się, i wpadł
Na szumiący senny sad,
Gdzie cichutko i leciutko
Liście pieścił i szeleścił
Drugi wiatr...

Sfrunął śniegiem z wiśni kwiat,
Parsknął śmiechem cały sad,
Wziął wiatr brata za kamrata³,
Teraz z nim po polu lata,
Gonią obaj chmury, ptaki,
Mkna, wplątują się w wiatraki,
Głupkowate mylą śmigi,

W prawo, w lewo, świst, podrygi,
Dmą płucami ile sił,
Łobuzuja, pal je licho!...
A w sadzie cicho, cicho...

.....

¹ **Pędziwiatr** – гонивітер

² **Fiknął kozła, plackiem spadł** – (*tym*) викинув коника, заліг

³ **brata za kamrata** – (тут) брата-друга

SPIS TREŚCI

LEKCJA 1	5
LEKCJA 2	18
Odmiana rzeczowników żywotnych rodzaju męskiego w liczbie pojedynczej	26
Odmiana zaimków osobowych <i>ja, ty, my, wy, on, ona, ono, oni, one</i>	31
Odmiana zaimka zwrotnego siebie	31
Czas przeszły czasowników	34
Odmiana czasowników typu <i>mieć</i>	34
LEKCJA 3	42
Odmiana rzeczowników i przymiotników rodzaju nijakiego w liczbie mnogiej	54
Odmiana rzeczowników <i>oko, ucho, dziecko</i> w liczbie mnogiej	56
Aspekt czasowników w języku polskim czas przyszły prosty	57
Wymiana samogłosek	61
LEKCJA 4	64
Odmiana rzeczowników i przymiotników rodzaju żeńskiego w liczbie mnogiej	72
Czas przyszły złożony	78
Stopniowanie przymiotników	82
LEKCJA 5	92
Odmiana rzeczowników nieżywotnych i przymioników rodzaju męskiego w liczbie mnogiej	99
Odmiana liczebników porządkowych i zaimków <i>który, jaki</i>	102
Zaimki <i>który, jaki</i>	102
Tryb rozkazujący czasowników	108
Czasownik <i>być</i>	108
Czasownik <i>wziąć</i>	108
LEKCJA 6	114
Odmiana rzeczowników żywotnych nieosobowych i przymiotników rodzaju męskiego w liczbie mnogiej	124
Odmiana rzeczowników rodzaju nijakiego typu <i>cielę, imię</i>	128

Tryb warunkowy (przypuszczający).....	130
Pisownia partykuł.....	132
LEKCJA 7	136
Odmiana rzeczowników i przymiotników mękoosobowych w liczbie mnogiej	146
Odmiana zaimków przymiotnych	151
Ogólne wiadomości o przysłówku.....	156
Pisownia nie z różnymi częściami mowy	158
LEKCJA 8	163
Ogólne wiadomości o imiesłowie	169
Przedrostki	173
Przenoszenie wyrazów	186
SUPLEMENT DLA NAUCZYCIELA.....	187
CZYTANKA.....	218

Навчальне видання

БІЛЕНЬКА-СВИСТОВИЧ Леся Володимирівна,
КОВАЛЕВСЬКИЙ Єжи,
ЯРМОЛЮК Микола Олександрович

ПОЛЬСЬКА МОВА

(2-й рік навчання)

для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою

підручник для 6 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.**

Редактори *M. Мацькович, Т. Калуські*
Художники *B. Дунаєва, Д. Костенюк, Г. Антощук, Л. Остапенко*
Коректор *P. Недзелян*
Комп'ютений дизайн і верстка *C. Максимця, I. Стусика*

Формат 70x100/16. Ум.-друк. арк. 20,08. Обл.-вид. арк. 20,00. Наклад 9000 прим. Зам. № 901.

Видавець і виготовлювач видавничий дім „Букрек”,
вул. Радищева, 10, м. Чернівці. 58000.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ЧЦ № 1 від 10.07.2000